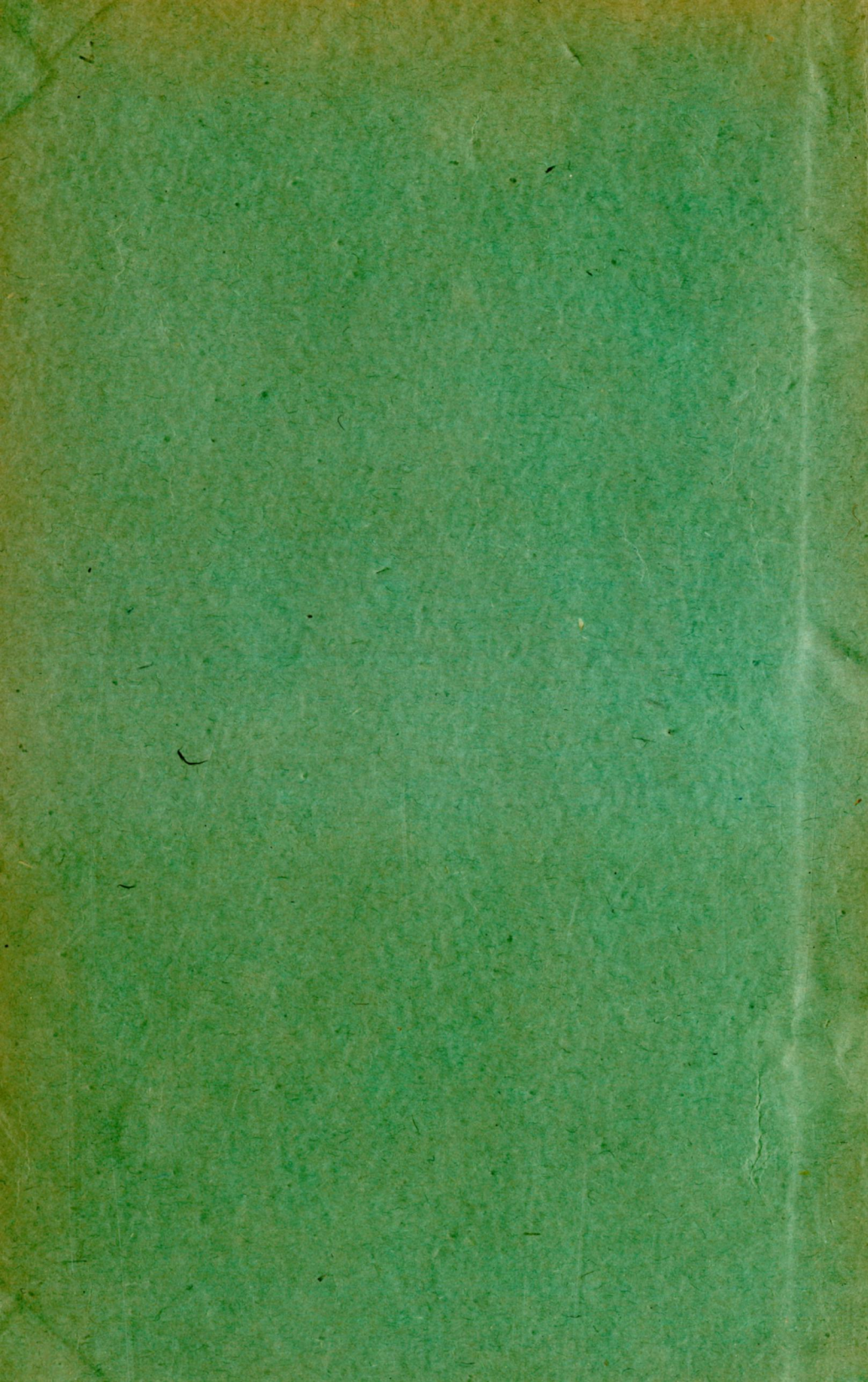

ИП-22229

1932-1-10

1933-1-12

1934-1-10

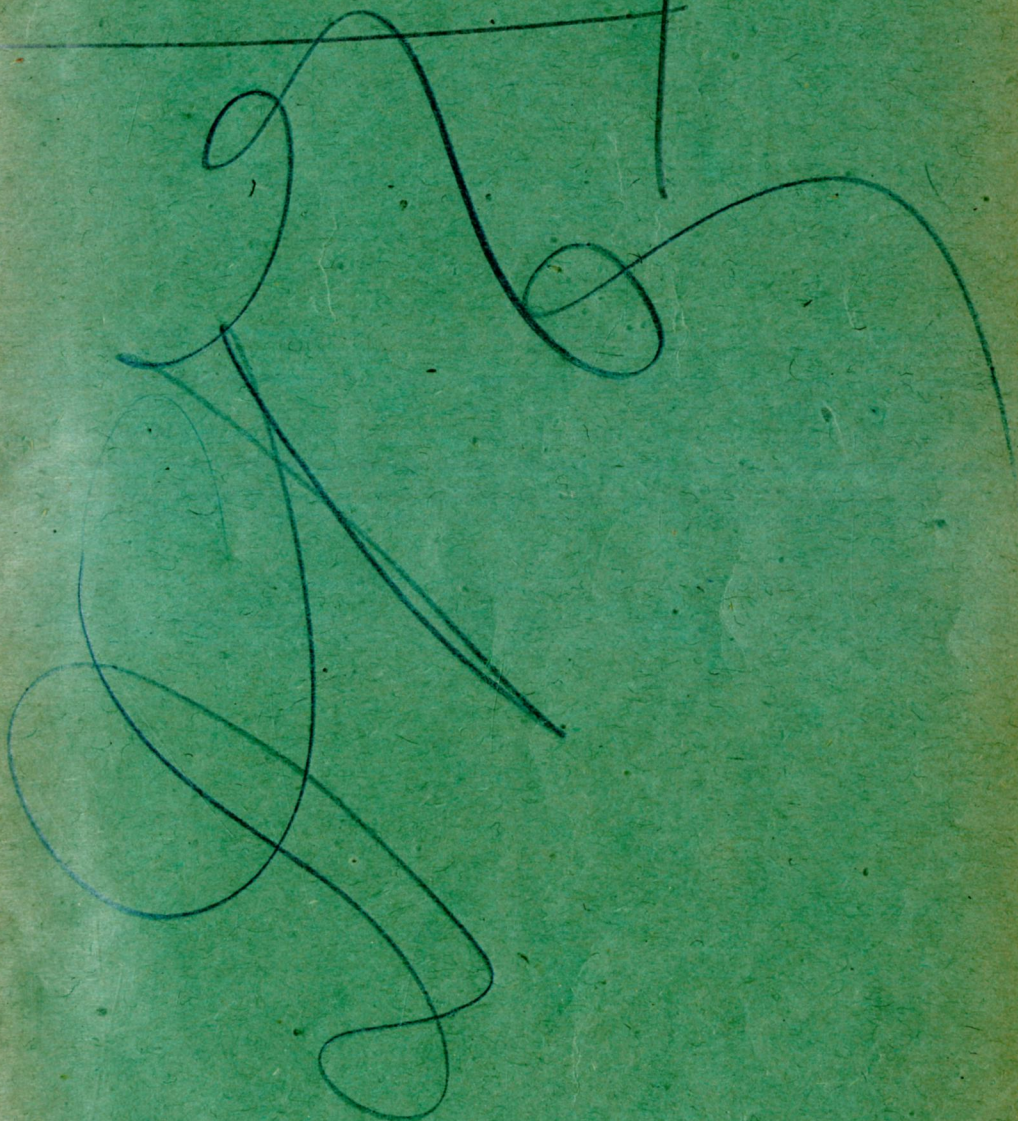
1932 1-10

1933 1-12

1934 1-10

~~3007~~

2-29

08 26623

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

ОРГАН ТОВАРИСТВА

„ВЗАЇМНА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКОГО ВЧИТЕЛЬСТВА“.

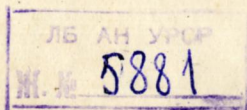
РІЧНИК XX.

1932

[Handwritten signature]

ЛЬВІВ, 1932.

НАЛАДОМ „ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ УКРАЇНСЬКОГО ВЧИТЕЛЬСТВА“.

З М І С Т:

Сторони

I. СТАТТІ НА ЗАГАЛЬНІ ТЕМИ.

Ми повинні	2—4
Вгляньмо в себе	130

II. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОПАГАНДА.

Конференція голів і делегатів Окружних Відділів В.П.У.В.	4—6
Надзвичайний Загальний Збір „Учительської Каси“	6—7
Ще один новий етап	7—8
Нові часи — нові методи	26—29
Непорозуміння чи помилкова тактика	29—31
За нашу мистецьку працю	32—34
Де наша небезпека?	50—52
За спільну мову	52—53
Замість статті	54—56
Що дала нам організація?	73—76
Де правда й де облуда?	76—80
В користь наших членів	80
За нашу солідарність і карність	80—82
Сумне і дивне	83
Найвищий обов'язок	105—106
Основне питання	106—108
Фонд посмертних допомог	109—112
Звідомлення з діяльності Тов-а В.П.У.В. в 1931 році	131—148
Ворохта жде на Вас	148—150
Замкнення рахунків і білянс Тов-а В.П.У.В. за 1931 рік	155—160
Статистика смертності членів В.П.У.В.	161—168
Чи історичний момент?	170—173
Звідомлення зі Звичайного Загального Збору членів В.П.У.В.	173—180
На оборону нової позиції	180—182
За відродження й онову	185—188
Культурна справа на часі	188—191
Організуймо нашу культурну працю	201—206
За ідею самопомочі й самооборони	206—210
Учительські справи в світлі громадянської думки	210—212
Новий етап	217—219
Розпорядок Президента Річипосполитої Польської з дня 27 жовтня 1932 про товариства	220—226
Про методи прилюдної дискусії	226—230

III. З РУХУ ЗАКОРДОННИХ УЧИТЕЛЬСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

Сторони

Конгрес Народовецького Учительського Товариства дня 2-го липня 1932 в Хусті на Закарпатті	191—193
З'їзд делегатів „Związku Nauczycielstwa Polskiego“	193—194

IV. ШКІЛЬНІ Й УЧИТЕЛЬСЬКІ СПРАВИ В ДЕРЖАВНИХ ЗАКОНОДАВЧИХ УСТАНОВАХ.

Бюджетовий прелімінар Міністерства Освіти на час від 1. IV. 1932 до 31. III. 1933	34—38
Справа інвалідських рент і емеритур у Бюджетовій Комісії Союму дня 13 січня 1932	38—39
Законопроект про устрій шкільництва в Польщі	39—41
3 промови посла Великановича на Бюджетовій Комісії Союму дня 21 січня 1932 в дискусії над бюджетом Міністерства Освіти й Віроісповідань	56—62
Законопроект про устрій шкільництва в Польщі в законодавчих установах	62—67
Зміст промови посла Великановича в дискусії над ухваленням емеритального закону для державних урядовців у дні 27 лютого 1932. — Справа зльокавтованих українських урядовців	83—86
Пригадка на часі	102

V. КУТОК ПРАВНОЇ ПОРАДИ Й ОБОРОНИ.

Відпоручники організованого українського вчительства в представників державної шкільної влади	8—15
Важний розпорядок Міністра Освіти в справі переносень і звільнень учителів	15—16

VI. ДИСКУСІЙНИЙ КУТОК.

„Огніска З. Н. П.“ й учителі - українці	113—115
„Учительська Каса“	115—116
Будуймо собі дома	116—118

VII. З ЖИТТЯ НАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Надзвірна Рада В.П.У.В. 16—17, 86—87, 119, 182—183. — Учительська Оселя в Ворохті 194—197. — Центральна Педагогічна Бібліотека 197—198. Обіжники Дирекції В.П.У.В. 17—18, 41—45, 67—70, 87—88, 119—122, 151—152, 183, 198, 230—232. — Дирекція „Учительської Каси“ 19—20, 46, 122, 152—153, 184, 199, 212—213, 232. — Окружні Відділи В.П.У.В. а) Скликають збори і сходи 20—22, 46—47, 70—72, 88—89, 123—124, 153—154, 184, 199, 213, 232. б) Відбули збори і сходи 22—23, 47—48, 72, 89—102, 124—128, 214—215.

VIII. НЕКРОЛОГИ.

Др. М. Коцюба 23—24, Теодор Павлюк 24, Корнель Ставничий 24, Дмитро Павлишин 24, Яків Миколаєвич 102, Олександр Городинський 102, Михайло Кореневич 103, Текля з Садовських Лебедович 103, Людвика з Ілеви-

чів Залеська 154, Емілія з Гординських-Федьковичів Пйотровська 154, Франц Джорж-Сілецький 200, Павло Антонюк 200, Григорій Лотоцький 215, Марія Сімівра 232.

IX. ОПОВІСТКИ.

Повідомлення 1, 25, 49. Від Адміністрації видавництв В.П.У.В. 25, 49. Книжки для Учительських Бібліотек 72. Українська Загальна Енциклопедія „Книга Знання“ 104. Географічний курс 128. Журнал „Рідна Школа“ 154. До всіх членів В.П.У.В. 169. „Учительська Спілка В.П.У.В.“ в Коломиї 169. До заміни вчительська посада 216. До продання для емеритів 216. Випозичальня Бібліотеки „Просвіти“ у Львові 216. „За вчительським хлібом“ 216.

УЧИТЕЛЬСЬКОЕ СЛОВО

УЧИТЕЛЬСЬКОЕ СЛОВО
uczyt.

ОРАГН
ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ
Українського Вчителства

Адреса Редакції й Адміністрації: Lwów, ul. Jakóba Strzemię, 11/II.

Телефон: 4-59.

ВИХОДИТЬ РАЗ У МІСЯЦЬ. — ЧЛЕНИ ОТРИМУЮТЬ БЕЗПЛАТНО.

Ч. 20 „Учительського Слова” за грудень 1931 підпало конфіскації за статтю „Непевність”. З ощадностевих мотивів Дирекція не робила другого накладу. Прохасться всіх П. Т. Членів не рекламувати того випуску „Учительського Слова”.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

З кінцем січня ц. р. перенесе Дирекція ВПУВ. всі бюро й установи Тов-а з вул. Оссолінських 8/II. до власного дому при вул. Якуба Стшмен 11/II.

Всі листи й посилки до Дирекції ВПУВ., Редакції й Адміністрації Видавництва треба від тоді вислати на адресу: Lwów, ul. Jakóba Strzemię, 11/II.

Число телефону: 4—59.

Доїзд трамваями: З головного двірця ч. 2 або 11; з Підзамча ч. 5 або 9 з пересідкою на майдані Голуховського на ч. 2. Висідається на перехресті вулиць: Зиблікевича — св. Софії — Пелчинської.

Заввага: Про приміщення „Учительського Приюту” буде окреме повідомлення Дирекції в початку місяця квітня ц. р. — Покищо „Приют” міститись даліше у власній кам'яниці при вул. Унії Люблинської 11/I.

Wyciąg z protokołu wspólnego z dnia 22/XII. 1931 r. Sąd Okr., Wydział VI. Karny we Lwowie w sprawie konfiskaty Nr. 20. czasopisma „Uczytelskie Slovo” z daty Lwów grudzień 1931 r. do Sygn. VI. I. Pr. 664/31 na posiedzeniu niejawnym w dniu 22. grudnia 1931 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu Okr. we Lwowie postanawia uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 18. 12. 1931 r. przez Prokuratora Sądu Okr. we Lwowie konfiskatę czasopisma „Uczytelskie Slovo” z daty Lwów, grudzień 1931 r. Nr. 20, zawierającego w artykule pt. „Z ternystocho szlachu” w całości znamiona zbrodni z § 65 a uk. zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukarskiego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa prawne z § 21 ust. druk. z 17. 12. 1862 Nr. 6 ex 1853, t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. Uzasadnienie: Ogłoszenie drukiem wymienionego wyżej artykułu ma na celu szerzyć wżgardę i nienawiść przeciw administracji Państwa przez tyndencyjne i niezgodne z rzeczywistością przedstawienie stosunków urzędu do nauczycieli narodowości ruskiej. Według § 387, 489, 493 pk. oraz §§ 36 i 37 ust. pr. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione. Przewodniczący: J. Antoniewicz wr. Protokollant: H. Rosenwissen wr.

МИ ПОВИННІ!

Сучасне суспільне життя цивілізованих народів стоїть під знаком колективізму й масовості. Вся матеріальна й духовна творчість досягається спільними, організованими зусиллями людей. Ніхто з сучасних громадян — крім найнижчих може подонків суспільства — не може стояти осторонь від суспільного матеріального чи інтелектуального виробництва. Та ще й кожний із нас мусить бути готовий до того, що сьогодні стоятиме при варстаті своєї праці, а завтра покличе його спільнота до керуваних функцій.

Така структура організації суспільного матеріального чи духовного виробництва примушує сучасні народи дбати за свою масову освіту. На прапорах культурних змагань усіх народів світу пишуться високі гасла масового виховання, навчання й освіти.

Реалізацію цих гасел проводять народи на терені різних державних освітніх і наукових установ, через комунальні інституції освіти та в народніх культурно-освітніх організаціях. Кількість і якість усіх тих установ засвідчує найвимовніше про життєву здатність і культурність людської спільноти. Їх занепад означає безперечну загибель народу.

Український нарід, що пробудився до свого національного життя на світанку європейського демократизму в першій половині минулого століття, вспів охопити свій еволюційний розвиток певними рядами організованої праці. Йдучи за живим прикладом інших демократичних народів, він створив свої власні центри культурної, економічної й політичної думки. На їх чолі вибиваються гордоці нашої культурної організації: прародичка й праматір усіх наших національних товариств „Просвіта” й її рідна посестра „Рідна Школа”.

Велике історичне значіння в національному розвитку українського народу дав їй найстарший наш щоденник „Діло” в статті „Шістьдесят три роки” („Діло”, ч. 277 (12.933), Рік ІІІ, Львів, четвер 10. грудня 1931). Ось його слова:

„Просвіта” засновувала не тільки читальні, через які вела освітню працю, але й громадські шпихлірі і крамниці при читальнях і позичкові каси і робітні дахівок, організувала збут збіжжя, збут молока та молочних продуктів і накінець збут домашнього скота. Але чи тільки те? Вона організувала і досвідні поля, вона організувала фахові школи (садівничо-господарська школа в Миліванні, торговельна школа, школа жіночого господарства в Угерцях Винявських). „Просвіта” своїми видавництвами вчила й розкривала перед нашим народом його багату історію, його велике національне добро в землі та її надрах, своїми виданнями вчила його громадських прав і обовязків, вчила працювати в товариствах, самоуправі, розкривала перед ним світлі сторінки з історії української культури, подавала йому як духовий корм зразки української літературної творчості, вчила його цінити йогож власну співацьку та пісенну творчість, закликала до її культу, словом перетворювала безпросвітну українську етнографічну масу в свідому своїх природ-

них і людських прав, свідому своїх племінних і кровних інтересів та обов'язків націю. Наслідки тієї діяльності „Просвіти”? Вони на очах усіх: великий національний зрив 1918 р., визвольні традиції, теперішнє національне вироблення, піднесення культурного рівня всього населення, організаційні досягнення на культурно-освітньому, шкільному, господарському і гуманітарному полі. Дух конструктивізму в усіх ділянках життя, віра в себе, високе почуття національної гідності — ось ті надзвичайні наслідки, ось ці зрілі овочі 63-літньої діяльності матірнього Т-ва „Просвіти”.

„Просвіта” дала початок свідомому наростанню української нації, а „Рідна Школа” засвідчує про її здатність до всебічного, творчого й жертвенного незалежного життя. Сотні народніх шкіл, захоронок і діточих садків, збірних лекцій, середніх шкіл та вчительських семінарій, фахових, ремісничих і торговельних — ось ті вогнища нашої „Рідної Школи”, де виховалися й виховуються по нинішній день тисячні молоді покоління, що мають прийти на зміну старим, знеможеним батькам. Вони приходять окрилені національною свідомістю і почуттям суспільних обов'язків, та, вхопивши чесними й чистими руками ясні прапори батьків, попрямують за їхніми покликами шляхами найвищих ідеалів народу.

П'ятьдесят літ завершує „Рідна Школа”. З гордістю глядить вона тепер на свій пройдений шлях. Багата досвідом, загартована важкими подіями збирається в новому пів-столітті перевести широкі й важкі завдання. Вже ювілейний рік мусить дати товчок до здвигнення у Львові будинку для Вищої Промислової Школи. В тому році мусить повстати основний фонд, який дасть Товариству змогу не спинюватися в середині праці. В ювілейному році мусить кожна українська оселя піднести клич рідної освіти й виховання. В тому році мусить кожний клаптик української землі звеличати мозольну працю останніх поколінь над національним вихованням. Кожний з нас мусить і по своїм силам причинитися до створення міцної матеріальної основи для „Рідної Школи”, яка ставить своїм найвищим завданням — виховати моральну, сміливу, сильну й практичну молодь із любов'ю та пошаною до праці.

Чим і як повинно визначитися відношення до „Просвіти” та „Рідної Школи” перших сіваців народньої освіти — українських народніх учителів? Це відношення окреслено ясно в заголовку нашої статті.

„Ми повинні!”

Так! У шістьдесят третій рік великих змагань „Просвіти” та 50-літній ювілей „Рідної Школи” ми повинні стати всі членами цих праматерей наших освітніх організацій; ми повинні підтримати їх своїми власними матеріальними жертвами; ми повинні втягати в цю жертвенність найширші народні маси; ми повинні популяризувати серед них високі завдання й ідеї „Просвіти” та „Рідної Школи”; ми повинні попрацювати над тим, щоби кожний живий син і донька українського народу стали членами тих товариств; ми повинні осередкувати їх осередки в найменших навіть закутках нашої рідної

землі; ми повинні працювати чинно в усіх інституціях та установах „Просвіти” і „Рідної Школи”; ми повинні настанок посилати свої діти до шкіл „Просвіти” та „Рідної Школи”; ми повинні заохочувати до цього обов'язку цілий український народ.

Все це — ми повинні!!!

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОПАГАНДА.

КОНФЕРЕНЦІЯ

голов і делегатів Окружних Відділів ВПУВ. відбулася дня 26 грудня 1931 року у Львові в домівці „Рідної Школи” при вул. Мохнацького 12, по такій програмі нарад:

1. Відкриття Конференції — т. Стронський;
2. Організаційні справи — реф. т. Юцишин;
3. Ліквідація „Учительської Краєвої Спілки” — реф. т. Зелений;
4. Правна оборона членів ВПУВ. — реф. т. Таранько;
5. Купно кам'яниці для Т-ва у Львові — реф. т. Юцишин;
6. Біжучі справи і внесення.

На Конференції репрезентовані були всі майже Окружні Відділи. В Секретаріаті зареєструвалося, крім членів Надзірної Ради, 67 голів і делегатів.

1. *Конференцію відкрив* у заступстві неприявного голови т. Стронського містоголова т. Таранько теплим привітанням усіх голів і делегатів. На секретаря Конференції запросив він т. Сілецького.

2. *Організаційні справи* доповідав т. Юцишин. — Сучасні професійні організації є клітинами-кузнями життєвих вартостей новітніх суспільних, політичних і національних організмів. Продуктивна, творча праця професійних організацій повинна закладати міцні підвалини під нормальний розвиток суспільної будівлі. ВПУВ. є суспільною клітиною вищого національного організму — українського народу. Вона мусить бути все жива, творча, продуктивна; інакше не сповнить вона свого суспільного завдання; вищий людський організм не обновлюватиме її відживчими соками. В сучасних дуже важких умовах суспільного життя повинна знайти ВПУВ. відповідні методи й тактику діяльності. — Попри вузько-професійну економічну працю в своїх повітових учительських касах чи допоміжних фондах у різних формах організованості, прийдеться Окружним Відділам ВПУВ. подумати про наладнання видатніших ділянок суспільної, культурно-освітньої діяльності. Поглиблення організації, вироблення організаційної дисципліни, карності й солідарності та доповнювання своєї професійної освіти належить проводити в освітніх гуртках Окружних Відділів ВПУВ. Кожний активний член організації повинен тямити, що він також член живого національного організму і мусить віддати свою

працю поза організацією суспільним освітнім, господарським і гуманітарним установам. Тим шляхом конкретної методичної праці зміцниться наше Товариство і підвищиться наш авторитет серед народу.

3. *Ліквідацію „Учительської Краєвої Спілки”* вивчав директор т. Зелений. — Згідно з останнім Надзвичайним Загальним Збором з дня 21 червня 1931 р. „Учительську Краєву Спілку” ліквідується. Законний речинець ліквідації кінчається для 21-го червня 1932 року. Все майно „Учительської Краєвої Спілки” в запасах товарів та інвентарі з усіма її активами й пасивами перебрала ВПУВ., як найповажніший віритель цієї торговельної установи, на свою власність. Крамницю „Учительської Краєвої Спілки” у Львові при вул. Осолінських 10 Дирекція ВПУВ., як законна Ліквідаційна Комісія, звинула вповні з днем 1 грудня 1931; запас товарів перевезено до Складниці У. К. С. в Коломиї. Якщо досвід кількох місяців покаже, що ця установа в Коломиї сама себе оплачує, то можливо, що Складницю У. К. С. переіменить Надзвірна Рада ВПУВ. на свою крамницю шкільного приладдя. В протилежному випадку постарається Дирекція ВПУВ. перепродати останки запасу непроданих товарів і цим чином зліквідує раз на все У. К. С. Тоді шойно можна буде встановити правдиву висоту втрат, які має ВПУВ. з приводу фінансування „Учительської Краєвої Спілки”.

4. *Правну оборону членів ВПУВ.* зreferував у заступстві т. Таранька директор т. Юцишин. — Референтами правних порад й оборони є тт. Великанович і Зелений. Щоби в дечому відтяжити т. Зеленого, котрий весь зайвий час і працю посвячував ліквідаційним справам У. К. С., поділено праці цього реферату так: а) т. Зелений вів відділ правних порад, б) тт. Таранько і Юцишин відділ оборони шляхом інтервенцій у різних адміністраційних чинників шкільної влади, в) т. Великанович доповняв цю працю на теренах шкільної адміністрації, державних законодавчих установ і міжнародних учительських організацій. — Директор т. Зелений дав кількадесят усних і письмових порад; т. Юцишин мав поверх 30 інтервенцій у різних адміністраційних чинників у Львові в дрібніших особистих справах членів, та разом з т. Тараньком мав два делегаційні послухання в Куратора Л. Ш. О. і третє в львівського Воеводи; четверта делегація була в Міністра Освіти в Варшаві. Референт поінформував слухачів основно про зміст меморіалів, переданих Кураторові Л. Ш. О. і львівському Воеводі та відчитав майже в цілості меморіал ВПУВ., зложений до рук Міністра Освіти. — Посол т. Великанович доповідав окремо про свою акцію в обороні учительських прав у соїмі, в усіх майже шкільних кураторіях (найбільше в львівській, познанській, краківській і варшавській) та про працю, як представник ВПУВ. в „Міжнародній Федерації Учительських Організацій” і в „Федерації Учительських Організацій Словянських Народів”.

5. *Купно каменяниці для Т-ва ві Львові.* — До звідомлення в тій справі, виложеного вже раніше на сторінках „Учительського Слова”.

т. Великанович додав, що кам'яниця при вул. Якуба Стішмен стала вже фактично нашою контрактовою і табулярною власністю. Коштує вона нас без коштів купна 13.500 американських доларів, а з коштами купна около 15.000 доларів. На кам'яниці остав ще довг у висоті 7.000 американських доларів, котрий Дирекція сплачуватиме місячними ратами по 360 амер. доларів і 11-проц. відсотки. Готівку на сплату цього довгу черпатиме Дирекція з ощадностей на всіх своїх фондах.

Над усіми рефератами вивязалася спільна досить оживлена дискусія, в якій забирали слово поверх 30 промовців. Розсипаючи щедро свої критичні завваги про тактику й методи праці головного проводу Т-ва, захочували його до дальшої тривалої праці для добра Товариства й усіх його членів.

Головний провід організації вистудіює в свою чергу всі критичні й річеві завваги своїх членів та покористується ними практично в дальшій своїй важкій організаційній праці.

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗАГАЛЬНИЙ ЗБІР „УЧИТЕЛЬСЬКОЇ КАСИ”.

При нагоді Конференції голов і делегатів Окружних Відділів ВПУВ. у Львові 26 грудня 1931 відбувся тогож дня (26 грудня 1931) і в тій самій домовіці Надзвичайний Загальний Збір „Учительської Каси” по такій програмі нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Зміна § 18 статуту; 3. Внесення і запити.

Попри всі організаційні, професійні і суспільні завдання, над якими радила Конференція, мусіло організоване вчительство розв'язати конкретно важливу проблему дальшого розвитку наймолодшої своєї статутової встанови — „Учительської Каси”.

„Учительська Каса” добула собі за перших три місяці своєї діяльності симпатичну популярність серед загалу організованого вчительства. Але ціж три місяці зараз поставили нам перед очі деякі помилкові заложення в її організації. Ми переконалися в короткому часі на практиці про те, про що писали з теоретичних міркувань, що наша „Учительська Каса” в першому десятку літ буде самовистарчална. Вона оперуватиме тільки своїм власним капіталом, отже не потребуватиме чужого капіталу. Вживаючи банкового жаргону, скажемо: „Учительська Каса” користуватиме виключно своїм власним векселевим портфелем!

Через те в багатьох наших свідомих, але обережних і практичних членів виринуло дуже розумне питання про доцільність десятикратної відповідальності в „Учительській Касі”. Яке реальне значіння має вона в її щоденних операціях?... Практичного жадного! Така висока відповідальність відстрашувала обережних і практичних членів ВПУВ. від цієї нової встанови. Вони, як карні й ідейні члени організації, платять по 1 зол. місячно на рахунок „Учительської Каси”; але „заяв” не підписують і не присилають, через те й не стали вони формально і законно її членами.

Задля того й Надзінра Рада „Учительської Каси“, користаючи з нагоди скликання Конференції голів і делегатів Окружних Відділів ВПУВ., зааранжувала Надзвичайний Загальний Збір „Учительської Каси“ для зміни постанови § 18 статуту про відповідальність. Провід „Учительської Каси“ передбачував, що десятикратна відповідальність буде заступлена дво- або однократною відповідальністю. Так і сталося! Надзвичайний Загальний Збір „Учительської Каси“ ухвалив майже одноголосно, що кожний член відповідає за зобовязання „Учительської Каси“ однократно, т. є. до висоти вплачених паїв!

Ця формальна зміна розбудить серед учительства більше довіря до „Учительської Каси“ і немає сумніву, що згодом усі члени ВПУВ. стануть також законними і фактичними членами „Учительської Каси“ через підписання і присилку передбачених законом і статутом „заяв“.

Поза тим прохала Дирекція Надзвичайний Загальний Збір змінити постанову Основного Загального Збору про висоту позички одному членові. Збір цей ухвалив, що одному членові можна дати позичку не вищу 300 зол. (трьохсот золотих). Така ухвала звужує оперативну діяльність Дирекції і Надзінрної Ради та обмежує позичкові обороти. Це зменшить відсоткові прибутки установи і може спричинити в першому році її діяльності дефіцит на рахунку адміністрації. До тогож „Учительська Каса“ при такому обмеженні операцій не дасть членам тих економічно-кредитових вигід, яких вони ві днеї вже давно сподівалися.

Надзвичайний Загальний Збір, не відмовляючи слухности поглядам Дирекції, не визнає себе компетентним виносити ухвали в цій справі. За те доручив Надзінрній Раді перевести відповідну пропаганду в тому напрямі, щоби черговий Загальний Збір „Учительської Каси“ уповажив Дирекцію видавати позички одному членові до висоти 500 зол. (пятьсот золотих), а Надзінрну Раду до висоти, передбаченої законом для фінансових кооператив, т. є. 2.000 зол. (двох тисяч золотих).

ЩЕ ОДИН НОВИЙ ЕТАП.

Сучасне суспільство, особливо інтелігенція, де-далі пролетаризується невмолимо. Нинішня інтелігенція, це по-правді, вживаючи вислову польського письменника — „бездомні люди“...

Сучасний інтелігент — урядовець, професор, учитель, поет, письменник, мистець — тільки й те має, що сьогодні заробить. Перед ним немає ніякого певного „завтра“. Особливо страшне й трагічне те „завтра“ для його дружини й дітей у випадку смерти подруга чи батька. Родина переходить тоді на жорстоку долю або ласку безсердешних людей. Не дай, Бог, нам грішним, нашим дружинам і дітям перейти на ласку сліпої долі або „добрих“ людей.

От тим то й стараються сучасні незаможні люди забезпечувати себе й свої родини шляхом кооперації матеріальних і духових засо-

бів, колективними змаганнями в тисячних відмінах і формах організацій. До таких організацій належать популярні сьогодні в цілому світі обезпеченеві, асекураційні товариства.

„Учительська Каса“, що взяла на себе завдання нормалізувати господарські потреби організованого українського вчителства, зваживши велике значіння в особистому й родинному житті обезпечень, увійшла в порозуміння з самотнім нашим асекураційним товариством у Львові „Карпатією“ і заключила з ним дуже корисну для вчителства умову в справі життєвих обезпечень членів „Учительської Каси“, а посередньо через неї і членів ВПУВ. Умова ввійшла в життя з днем 1. грудня 1931 р. з важністю покищо до дня 30. листопаду 1932 року. Якщо до цього часу жадна зі сторін не зажадає зміни цієї умови, то її важність продовжується автоматично на необмежений час із тим, що кожна зі сторін може її кожночасно виновісти з однорічним речинцем.

Хто бажавби запевнити собі, своїй дружині або дітям спокійніше „завтра“, повинен користати з цієї умови. Вистарчить вислати коротке зголошення Дирекції „Учительської Каси“ про бажання бути обезпеченим, а „Карпатія“ залагодить усі формальності.

Крім того заступники „Карпатії“ матимуть у зносинах із вчителством спеціальні легітимації, виготовлені Дирекцією „Учительської Каси“.

На цьому місці не потребуємо хіба пояснювати, що члени „Учительської Каси“ користатимуть із поважних полекш та вигід при заключуванні обезпечень, а самі Товариства „Українська Каса“ і „Взаїмна Поміч Українського Вчителства“ обогачуватимуться з дозволених законом і передбачених умовою провізій.

Вірим, що наше вчителство, яке до тепер виказало стільки розуміння й спочуття спільнотним ідеям, зустріне з вдоволенням цей новий почин нашої молодішої установи — „Учительської Каси“ і поспішить із чинним засвідченням дбайливості за краще завтра собі і своїм родинам.

За всіма інформаціями в справі обезпечень у „Карпатії“ повинен кожний учитель віднині звертатися виключно тільки до своєї „Учительської Каси“. (Адреса: Дирекція „Учительської Каси“ — Львів, вул. Унії Люблинської, 11, I. п.).

КУТОК ПРАВОЇ ПОРАДИ Й ОБОРОНИ.

ВІДПОРУЧНИКИ ОРГАНІЗОВАНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВЧИТЕЛЬСТВА В ПРЕДСТАВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ ШКІЛЬНОЇ ВЛАДИ.

Дня 27. листопаду ц. р. була делегація ВПУВ. в особах члена Дирекції т. Івана Юцишина і містоголови т. Михайла Таранька, в начальника відділу народного шкільництва КШЛО. Вп. Квезінського, порушуючи в нього справу емеритального обезпечення наших членів, колишніх народніх учителів у Галичині, коронному краю Австрії. Згідно з постановою віденської конвенції, заключеної

між польським урядом і спадкоємцями колишніх займаних держав, внесли заінтересовані в тій справі вчителі прохання о признання їм належного емеритального забезпечення. Пан начальник Квецінський видав з місця відповідні доручення підчиненим йому урядовцям та приобіцяв допильнувати конкретно залагодження справи.

При тій нагоді обмінялися делегати з п. начальником своїми поглядами на деякі виховничі й освітні питання в народніх школах.

*

Таж сама делегація ВПУВ. в особах члена Дирекції т. Івана Юцишина і містоголови т. Михайла Таранька відвідала дня 11. грудня ц. р. Пана Куратора Л. Ш. О. Вп. Свідерського, вручивши йому відповідний меморіал та обговорила з ним чотири професійні справи українського народнього вчителства: 1) емеритального забезпечення колишніх народніх учителів з Галичини, 2) виплачування мешкального додатку замужнім жінкам, 3) передчасного перенесення народнього вчителства в стан спочинку (на емеритуру) проти його волі, 4) перенесення народнього вчителства на підставі § 58 службової прагматики з території Л. Ш. О. в корінні польські провінції.

В справі емеритального забезпечення народніх учителів на підставі згаданої вище віденської конвенції заняв Вп. Куратор аналогічне становище як і п. начальник Квецінський, та пообіцяв, що внесені прохання будуть негайно передані Міністерству Освіти.

Жінкам управителів шкіл по обов'язуючому закону належить-ся мешкальний додаток. Справа ця дуже складна; завдає вона чимало клопотів і владі і заінтересованим у цьому питанні вчителям. П. Куратор висловив переконання, що більшість замужніх учительок отримує цей додаток. Прохав делегацію зібрати в цій ділянці відповідні матеріали між членами своєї організації й подати йому на розгляд.

Делегація обороняла погляд, що в передчасному перенесенні українського вчителства в стан спочинку (на емеритуру) додачу українське громадянство політичні тенденції нижчих органів шкільної влади, котрі тим чином намагаються зменшити чисельний стан українського вчителства. П. Куратор заперечував такий погляд і переконував делегатів, що влада переносить учителів на емеритуру виключно тільки з річевих мотивів: коли учитель не домагає на здоров'ї, або з інших оправданих причин не може продовжувати з належним успіхом педагогічної й виховничої праці в школі. На доказ свого правильного твердження обіцяв п. Куратор зібрати матеріали про всіх українських народніх учителів, перенесених на емеритури і поінформувати представників ВПУВ. про фактичний стан справи.

Дуже живу виміну поглядів викликало порушене делегатами в меморіалі ВПУВ. питання службових перенесень українського вчителства на підставі § 58 учительської прагматики з територіі

Л. П. О. на польські землі. Не відмовляючи шкільній владі права диспонувати своїми службовиками в потребі, не могла делегація знайти річевих аргументів на оправдання перенесень українського вчителства з рідної землі в польські провінції. Тут, хоч-не-хоч, не дадуться заховати політичні мотиви поведінки нижчих органів шкільної влади. П. Куратор переконував делегацію про помилковість її поглядів. При кінці розмови натякнула делегація на зміст меморіалу, де сказано, що Товариство має інформації, що в одному конкретному повіті є постанова перенести 5-ох українських народніх учителів на підставі § 58 службової прагматики. П. Куратор попросив назвати конкретно тих учителів. Делегація пішла на зустріч цьому бажанню і вручила п. Кураторові список тих учителів. П. Куратор заявив, що негайно перевірить цю справу і якщо не найде річевих службових мотивів, не згодиться на перенесення згаданих учителів.

При тій нагоді п. Куратор подібно як і п. начальник Квєцинський обмінявся з делегатами своїми поглядами на деякі актуальні питання виховання й навчання в доручених його опіці школах.

*

Дня 17 грудня 1931 прийняв п. Міністр Освіти на послухання делегацію ВПУВ. в особах голови т. Івана Стронського, містоголови т. Михайла Таранька і члена Дирекції Тов-а т. Івана Юцишина. Делегацію представив п. Міністрові голова т. Стронський і накреслив коротко історію нашого Товариства, його цілі й завдання. На закінчення своєї промови торкнувся він масових службових перенесень українського народнього вчителства на підставі § 58 службової прагматики і просив п. Міністра, щоби вможливив учителям, перенесеним службово, оборону шляхом дисциплінарного переслухання. Опісля член делегації т. Юцишин зreferував обемистий меморіал. Короткий зміст цього реферату такий:

В своїй виховничій і культурній праці бажає українське народне вчителство розвивати дорогоцінні скарби національної культури, спертої на тривалих національних, історичних і господарських вартостях. Ця праця стає міцним помостом між школою і місцевим громадянством, видвигаючи з правила ідейного вчителя до значіння добродія й опікуна громади.

На жаль, освітню й суспільно-гуманітарну та економічну працю вчителства зводять часто різні чинники до актів „нельояльности“. Але дивне диво. За весь час існування польської державности не доказано (о скільки знаємо) ні одному українському (ій) вчителеві (льці) конкретного факту нельояльности. Та не вважаючи на все те, витворилося в нас зачароване блудне коло, в якому український учитель часто падає жертвою. Його безпосередня і вища шкільна влада, не маючи можливости в пору розглянути предметово ворожі йому донесення, карає його в неоправданому поспіху різними карами, з котрих кари службових перенесень є для вчителства найболючіші, а в своїх наслідках для нього, його родин і шкільництва найшкідливіші. Тим чином шляхом службових пе-

ренесень на підставі § 58 учительської прагматики багато українських народніх учителів мусіло перейти на службу далеко поза межами рідного краю.

В тій справі висилала наша організація ВПУВ. часто свої делегації до Міністерства Освіти з меморіялами, в котрих прохала: 1) не переносити наших учителів без попереднього слідства на польські етнографічні території. 2) вможливити йому культурно-освітню працю поза школою серед українського народу. 3) ставити нарівні українське народне вчительство з польським при однакових аплікаціях і кваліфікаціях. 4) брати під розвагу прохання о посади українських кандидатів (ок) на територіях кураторії львівської і волинської. На жаль, наші меморіяли зі всіми документами й фактами не приносили позитивних успіхів; влада дальше приноровлює безоглядно до нашого вчительства постанови § 58 вчительської прагматики і переносить його поза межі рідного краю — мовляв з приводу „нельояльності“.

До всіх прикростей із попередніх літ прибула сього року нова службова морока: передчасні переносини вчительства в стан спочинку (на емеритури) в силі віку, здоров'я й охоти до праці. Багато службових клопотів переживає українське вчительство в мовній ділянці в народніх школах. Більшість шкільних інспекторів, не знаючи української мови ні в слові ні в письмі, та не розуміючи душі українського народу, вимагають від українського вчительства навчання всіх наукових предметів не тільки в двоязичних, але й навіть у школах з т. зв. „руською“ викладовою мовою, виключно тільки в польській мові. Доходить навіть до того, що українське вчительство приневолене в двоязичних або в школах з т. зв. „руською“ викладовою мовою починати науку вже від першого року навчання в польській мові та ще й із польських букварів. Розуміється, малі українські діточки не знають добре польської мови; інспектори в свою чергу аплікують невдоволяючо підчинене їм українське вчительство. Тим чином попадає український учитель у подвійний конфлікт — з українським громадянством і шкільною владою. Батьки обвинувачують його небезпідставно в безправній „полонізації“ школи і „польщенні“ українських дітей, а шкільна влада картає його або й карає за відемні висліди праці.

Українське вчительство двигає з посвятою і саможертвою почесне ярмо виховничої й освітньої праці. Воно сповняє совісно по найкращому розумінні й умінні обовязки, вложені на нього суспільністю і державою. Дотеперішньою своєю працею в школі і громадянською поведінкою серед народу воно засвідчило своє коректне становище до держави, задля того й вірить у справедливе й позитивне відношення до себе з боку всіх урядових чинників.

Цілий зміст меморіялу сконкретизувала делегація в таких деідератах: — Оскільки Високий Уряд погоджується з нами в поглядах на громадянські права українського народного вчительства та визнає його суспільно-освітні й професійні обовязки в школі і поза школою, Пан Міністр зволить:

1. Видати відповідні повчення підчиненим йому органам і шкільним урядам першої й другої інстанції, щоби вони поводитися як найбільше справедливо й об'єктивно з українськими народними вчителями, як коректними громадянами й державними функціонерами, а з окрема:

а) поводитися з ними на рівні з польським учительством при надаванні сталих і тимчасових, як керівничих так і підчинених становищ у народньому шкільництві;

б) керувалися при звільненнях і редукціях (на підставі § 69 вчительської прагматики) тимчасових і контракткових українських народніх учителів (ок) тільки річевими оглядами на добро школи, з поминенням нерічевих мотивів національних, расових або релігійних;

в) не переносили передчасно в стан спочинку (на емеритуру) сталих українських народніх учителів (ок) проти їх волі, при повноті їх сил, здоровля й охоти до праці;

г) надавали українським абітурієнтам (кам) учительських семінарій становища тимчасових учителів у державних народніх школах на рівні з польськими абітурієнтами;

ґ) розсліджували подрібно всякі донесення на українське вчительство, а в випадках ствердження неправдивих донесень не допускали до службових перенесень. В окремих випадках обвинувачення українських народніх учителів (ок) давали інтересованим можливість правної оборони через поставання відводових свідків і матеріалів;

д) приймали українське народнє вчительство на рівні з польським учительством на Вищі Державні Педагогічні Курси;

е) переводили службові перенесення для добра школи на підставі § 58 вчительської прагматики тільки на підставі присудів дисциплінарних урядів;

є) шанували приписи вищої шкільної влади про мову навчання в народніх двоязичних школах, або в школах з т. зв. „руською” викладавою мовою.

2. Повернути українських народніх учителів (ок), перенесених на підставі § 58 вчительської прагматики в попередніх літах, на їх давніші посади в південно-східніх воєвідствах, конкретно на територію Кураторії Л. Ш. О.

3. Порозумітися з п. Міністром Внутрішніх Справ і прохати його, щоби видав відповідні повчення підчиненим йому органам і політичним урядам, щоби вони ставилися найбільше справедливо й об'єктивно до українських народніх учителів (ок), як коректних громадян і державних функціонерів, а зокрема, щоби нижчі органи державної влади публічної безпеки шанували в своїх урядових донесеннях про українське народнє вчительство засади справедливости й об'єктивности. В випадках ствердження зловживання з боку тих органів давали можливість пошкодованим учителям (кам) потягати винуватих до судової відповідальности.

4. Запевнити шляхом відповідних розпорядків українському народньому вчителству свободу суспільно-освітньої праці в школі і поза школою серед місцевого громадянства на рівні з польським народнім учительством.

5. Звільнити українське народне вчителство від спеціальної опінії політичної влади, бо є це незгідне з законом, ухваленим через Сойм у 1930 році, а також і з повагою шкільної влади, котрій відмовляється тим чином авторитету самостійно кваліфікувати й диспонувати підчиненим собі функціонером.

До цього меморіалу долучила делегація в останній хвилі окремих реферат про Романа Чучкевича, сталого вчителя в Романові, бобрецького повіту, звільненого по 10 літах служби зі становища вчителя без відправи й права до емеритури, та про сталу вчительку Павлину Марцінюкову, перенесену на підставі § 58 вчительської прагматики з Добромірки, збараського повіту, до Гоголів Великих, пов. Цеханів (Воев. Варшавське).

*

Над зреферованим меморіалом вивязалася жвава дискусія між п. Міністром і членами делегації. В найважливішому питанні для членів нашої організації — в справі переносин учительства на підставі § 58 вчительської прагматики — заявив п. Міністр, що видав спеціальний обіжник до всіх Кураторів, щоби вони всебічно й точно розсліджували причини й мотиви службових перенесень. Поза тим пообіцяв п. Міністр познайомитися основно з цілим меморіалом і тоді щойно зайняти відповідне становище до цілости порушених у ньому питань.

Тогож самого дня мала наша делегація товариську міжорганізаційну конференцію з представниками Головної Управи „Звйонзку Научицельства Польского” в особах голови п. Ст. Новака, Ю. Смуліковского і П. Суди. По обговоренні найважливіших міжорганізаційних і професійних справ учительства оглядали наші делегати величаву будівлю Учительського Дому польського звйонзкового вчителства в Варшаві при вул. Добрій ч. 6 над Вислою.

*

Дня 29 грудня отримало кількадесятъ визначніших громадян, членів виділів наших суспільних, гуманітарних і харитативних установ письмо такого змісту: (подаємо у дослівному перекладі) „Львівський Воевода. У Львові, дня 28. грудня 1931. Ввічливо прохаю прибути на конференцію в суспільних (сполечних) справах, яка відбудеться дня 30 грудня 1931 р. в год. 18-й в салі прийнять Воевїдського Уряду. Д-р Юзеф Болеслав Рожнецкі”.

Подібні запрошення для ВПУВ. наспіли до рук містоголови т. Михайла Таранька і члена Дирекції т. Івана Юцишина.

Заступлені були Т-ва: „Бесіда”, „Будучність”, „Сокіл-Батько”, „Українська Захоронка”, „Відродження”, Т-во „Взаїмна Поміч Українського Вчителства”, Т-во „Зоря”, „Українське Гігієнічне Товариство”, „Т-во Вакаційних Осель”, „Український Комітет Допо-

моги Безробітним“, „Українське Лікарське Т-во“, „Т-во Купців“, „Луг“, „Порадня Матерей“, „Т-во Прихильників Освіти“, „Українське Т-во Опіки над Емігрантами“, „Т-во Опіки над Воєнними Могилами“, „Народня Лічниця“, „Союз Українських Адвокатів“, „Технічне Т-во“.

Ці Т-ва репрезентували Пані і Панове: О. Бачинська, д-р Бурчинський, о. мітр. Войнаровський, Гануляк, Голіян, д-р Говиків, Говиківичева, д-р Дашкевич, В. Децикевич, М. Заячківський, М. Каратницький, д-р Конач, дир. Колтунюк, В. Кривуцький, В. Кузьмович, Всев. Левицький, д-р Кость Левицький, о. Д. Лопатинський, д-р О. Назарук, д-р М. Панчинин, д-р Софія Парфанович, д-р Подолінський, д-р Раковський, В. Сінгалевич, М. Таранько, Е. Тишинська, д-р Філяс, І. Юцишин.

Конференцію відкрив воевода Рожнецький, вітаючи на вступі представників українського громадянства, як співгосподарів цієї землі та підчеркуючи, що скликав її і говорить тепер, як шеф загальної адміністрації а не як репрезентант уряду і що конференція ця не має політичних завдань. Львівське воевідство, що заселене трьома міліонами громадян, які належать до різних національностей і віроісповідань, має при веденні біжучих справ дуже багато буденних, льокальних питань, які можна розв'язати лише тоді з успіхом, коли мешканці воевідства будуть шановані як його співгосподарі, тобто як рівнорядні громадяне держави. Як відповідальний за воевідство хоче воевода опертися на зорганізоване громадянство. Життя складається з дрібних фрагментів і настроїв і при реалізації різних проблем громадського і державного характеру треба з тим рахуватися, бо лише через ці дрібниці доходить до засадничих справ. „Зближімся до тих клопотів: хочу почути безпосередній голос, пізнати постулати щоденного життя, бо лише так можна буде їх з успіхом і у властивому об'ємі розв'язати, при чому не шукаймо обопільних і минулих кривд. Підчеркую, що не використовую ситуації і не є це політичним маневром“. — Воевода заповів далі, що про перебіг конференції повідомить коротко пресу, полишаючи прив'язним свободу використати це в себе в своїх організаціях, крім цього повідомляє, що зробить з того вжиток адміністраційним шляхом, просить, щоби в дискусії порушувати лише справи суспільні, а не господарські і культурні, для яких відбудуться ще спеціальні конференції і подав програму конференції: 1. Засаднича дискусія, 2. Проблема фізичного виховання („Луг“, „Пласт“, „Сокіл“); 3. справи гуманітарні і харитативні; 4. інші справи, напр. професійні і т. д.

Після промови воеводи вивязалася дискусія, в якій прив'язні поставилися позитивно до ініціативи воеводи, а зокрема, в спеціальній дискусії, представили ті труднощі і перешкоди передовсім з боку адміністрації і поліції, що трактуючи громадян української народности не як громадян навіть II чи III класи, але як взагалі громадян з обов'язками але без прав — не дозволяють на розвиток тих установ, хоч діяльність їх є аполітична і дуже потрібна,

Від ВПУВ. промовляв т. Юцишин. По виясненні статutowих завдань і цілей Тов-а промовець аналізував основну проблему позашкільної освітньої й суспільної праці українського народного вчителства. Ця праця зустрічається з великими перепонами з боку різних громадянських чинників, які оцінюючи неправильно й хибно освітню працю вчителя серед народу, часто підводять його незаслужено під стрихулець нелюдяльних елементів і тим чином паралізують свободу його громадянських рухів. Шкільна влада, введена в блуд такою хибною оцінкою, переносить активніших учителів службово далеко поза межі рідного краю. Це викликає пригнічені настрої як серед самого вчителства, так і серед того громадянства, для якого учитель віддавав свою працю. В інтересі здорового розвитку освітньої справи булоби вказане запевнити нашому вчителству повну свободу культурної праці в школі і поза школою. Безоглядна справедливість і стеження за пошаною обов'язуючих законів у приноровленні до всіх громадян розбудить довіря до влади та вплине позитивно на зміну настроїв серед українського громадянства.

Воевода обіцяв усі порушені справи докладно простудіювати (наради були стенографовані) і піти на зустріч представленим бажанням. Підчеркуючи позитивний настрій нарад, Воевода подякував прийвним за участь і замкнув засідання.

ВАЖНИЙ РОЗПОРЯДОК МІНІСТРА ОСВІТИ В СПРАВІ ПЕРЕНОШЕНЬ І ЗВІЛЬНЕНЬ УЧИТЕЛІВ*). — З компетентного джерела повідомляють нас, що недавно видав п. Міністр Освіти розпорядок, у якому виложив підстави переносування вчителів у інші місцевості або в стан спочинку, евентуально звільнювання в випадках організаційних змін шкіл або з оглядів на добро школи чи служби.

В тому розпорядку доручив п. Міністр кураторам шкільних округ, щоби перед приноровленням котрого-небудь із згаданих засобів у межах власної компетенції, головнoж перед ставленням таких внесків до Міністерства за кожним разом справу всебічно розсліджували, так щоби потреба перенесення чи звільнення вчителя була логічною консеквенцією поведення його в службі і поза службою, його кваліфікації, як учителя й виховника і щоби не кривдила тих, котрі найменше на те заслуговують, чи з огляду на їх заслуги або родинні обов'язки й матеріальне положення, особливо коли добро школи й учителя того не вимагає.

Висловлюючи під адресою панів кураторів шкільних округ бажання, щоби переводили зміни дуже обережно й основно розсліджували всі причини, котрі можуть мати вплив на постанову Кураторії, що часто вирішує не тільки про долю й життя вчителя, але

*) „Głos Nauczycielski“, Centralny organ Związku Nauczycielstwa Polskiego, Rok XVI (XXVI), Nr. 17—18 z 10 stycznia 1932. — Стор. 301.

й його родини, п. Міністр вимагає, щоби кожний внесок Кураторії в справі перенесення або звільнення вчителя був подрібно й основно мотивований із додатком кваліфікаційних виказів і стану служби.

Цей розпорядок положить край свободі, з якою поводитися деякі органи шкільної влади при всякого роду перенесеннях, що впливали зі зміни організації школи, при чому розділювано подружжя, перенесено сталих учителів і т. д.; вплине він дещо гальмуючо і на виступи п. кураторів до Міністерства з внесками на перенесення або звільнювання вчителів.

З того погляду розпорядок п. Міністра, що пішов на зустріч бажанню головного проводу організації, приймаємо з вдовolenням, як явний доказ щирого зацікавлення п. Міністра життям і долею вчителства в нинішній тяжкій ситуації.

З ЖИТТЯ НАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

А. НАДЗІРНА РАДА В. П. У. В.

Засідання Надзірної Ради ВПУВ. відбулося в днях 24 і 25 грудня 1931 р. в доміві „Приюту“ в Учительському Домі при вул. Унії Люблинської 11, по такій програмі нарад: 1. Відчитання протоколу з останнього засідання; 2. Звідомлення з господарського стану всіх нерухомостей Тов-а; 3. Звідомлення з діяльності видавництва Тов-а; 4. Звідомлення зі стану зворотних і беззворотних допомог; 5. Звідомлення з діяльності посмертного фонду; 6. Касове звідомлення за час від 1 липня по 23 грудня 1931; 7. Звідомлення Контрольної Комісії; 8. Проект прелімінаря прибутків і видатків Тов-а на 1932 рік; 9. Звідомлення про: а) стан організації, б) бібліотеку та в) міжорганізаційні справи; 10. Проект нового статуту Тов-а; 11. Справи правової оборони; 12. Огляд праць Ліквідаційної Комісії „Учительської Краєвої Спільки“.

*

З важніших постанов Надзірної Ради ВПУВ. згадаємо отсі:

При огляді господарського стану всіх нерухомостей Тов-а вибрано спеціальну комісію в складі т. Венгльовської і т. Ковалю, яка має опрацювати плян і підготувати з Дирекцією влаштування еwentуально в Домі ВПУВ. в Мушині Жіночої Лічниці (санаторії) для наших товаришок, членів ВПУВ.

Обговорюючи діяльність видавництва ВПУВ. дав т. Петрів солідну оцінку цілого V-го річника „Шляху виховання й навчання“ з додатком „Методика і шкільна практика“, а т. Тараньох XIX-го річника „Учительського Слова“. Оба референти дали позитивну й прихильну оцінку обох видавництв, а Надзирна Рада доручила редакторів т. Ющишинові дальше продовжувати працю в дотеперішньому напрямку. При тому Надзирна Рада постановила: а) „Шлях виховання й навчання“ виходитиме в 1932 році як кварталник в обемі 4—5 аркушів друку вел. 8^о*); б) „Учительське Слово“ перемінюється з новим роком на місячник (з оцадностевих оглядів) у зменшеному обемі; 1 або 1½ аркуша друку вел. 8^о. Редакцію обох видавництв вестиме й надальше т. Ющишин в характері начального редактора.

*) Перший випуск кварталника появиться при кінці місяця лютого ц. р.

На підставі реферату про стан зворотних і беззворотних допомог доручила Надзирна Рада Дирекції завести ощадностеву систему в діяльності допомогового фонду. З цього фонду користатимуть сироти і вдови по членах Тов-а згідно з ухвалами Надзірної Ради і члени Т-ва в виїмкових тяжких умовах родинного або службового життя. Всі прохання членів о допомоги на інвестиційні або консумційні цілі повинні бути спрямовувані до Дирекції „Учительської Каси“ до мериторичного поалагодження.

В справі посмертного фонду уповажила Надзирна Рада т. Стельмаха до опрацювання проекту зміни „Правильника посмертного фонду“ на черговий Загальний Збір ВПУВ.

Проект прелімінаря прибутків і видатків Тов-а на 1932 р. реферуватиме Дирекція ще раз на черговому засіданні Надзірної Ради.

З перенесенням бюр і всіх установ Тов-а до власного дому при вул. Якуба Стшемен доручила Надзирна Рада Дирекції впорядкувати „Центральну Педагогічну Бібліотеку“ і приготувати її вповні до користування всіх членів В. П. У. В.

Проект нового статуту Тов-а на підставі ухвали Загального Збору з 1927 року опрацював і реферував т. Стельмах, беручи під розвагу поправок і завваги адміністраційної влади. Надзирна Рада доручила Дирекції внести цей проект в порядку негайности до Воевідства на затвердження.

Про справи правової оборони й поступ праць Ліквідаційної Комісії „Учительської Краєвої Спілки“ найдуть Шан. Читачі докладні відомості в Звідомленні про Конференцію голов і делегатів Окружних Відділів ВПУВ. в дні 26 грудня 1931.

*

Повідомляється всіх Членів, що т. Іван Стронський зложив дня 24-го грудня 1931 на засіданні Надзірної Ради уряд голови Тов-а в руки Надзірної Ради, котра, приймаючи цю резигнацію до відома, доручила містоголові т. М. Таранькові повнити обовязки голови аж до чергового Загального Збору ВПУВ.

Б. ДИРЕКЦІЯ ВПУВ.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі Загальних Зборів Окружних Відділів ВПУВ. — Дирекція ВПУВ. взиває всі Виділи Окружних Відділів ВПУВ., котрим адміністраційний рік скінчився разом із календарним роком, щоби в місяці лютому або березні ц. р. скликали Загальні Збори своїх Окружних Відділів з такою звичайною програмою нарад: 1. Відкриття Загального Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення з діяльності в минулому адміністраційному році; 4. Звідомлення Контрольної Комісії; 5. Плян діяльности на поточний адміністраційний рік; 6. Вибір Виділу Окружного Відділу; 7. Біжучі справи і внесення. — При цьому належить докладно поінформувати членів про хід нарад на Конференції голов і делегатів Окружних Відділів ВПУВ. у Львові 26 гурдня 1931.

Ті Виділи Окружних Відділів ВПУВ., котрі бажалиб мати на своєму загальному зборі представника централі Тов-а, повинні повідомити про це Дирекцію принаймеш на два тижні перед своїм загальним збором.

Повне звідомлення зі Загального Збору належить негайно вислати Ди-

рекції ВПУВ. в двох (2) примірниках. В звітженні прохаеться подати правдиве число членів Окружного Відділу та з'ясувати докладно стан бібліотеки, допомогового фонду або повітової учительської каси, чи іншої установи Відділу.

На окремому списку (в двох примірниках) прохаеться подати склад нововибраного відділу з докладними адресами всіх членів.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі оновлення й поглиблення їх діяльності. — Рахуючись з дискусією на Конференції голів і делегатів Окружних Відділів ВПУВ. у Львові 26-го грудня 1931 р. та покликаючись на наш Обіжник з вересня м. р., зиваємо всі Окружні Відділи ВПУВ. приступити негайно до оновлення й поглиблення своєї діяльності. Беручи під увагу важкі умови сучасного суспільного життя, спеціально велику економічну скруту, доручаємо всім Відділам організувати в себе товариські освітні гуртки з такою схемою організації і праці: 1. На чолі освітнього гуртка стоїть провідник; 2. Освітній гурток сходиться в означеного товариша раз на місяць для такої програми праці: а) Доповідь про зміст останніх випусків „Учительського Слова“ і „Шляху виховання й навчання“ та „Методики і шкільної практики“; б) Дискусія над Обіжниками Дирекції ВПУВ., поміщеними в останньому випуску „Учительського Слова“, в) Відчит на педагогічну, методичну або іншу наукову тему, г) Дискусія про суспільно-культурну працю вчительства на терені освітнього гуртка; 3. Звітження зі сходів освітнього гуртка пересилає провідник разом із рефератами голові Виділу свого Окружного Відділу; 4. Голова Виділу Окружного Відділу пересилає раз на місяць сумаричне звітження про сходини освітніх гуртків разом з рефератами Дирекції ВПУВ. Дирекція використовує ці звітження і реферати на сторінках видавництва Тов-а.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів і всіх членів ВПУВ. в справі доплати на рахунок „Фонду Посмертних Допомог“ у місяці січні 1932 року. По 10 грудня м. р. включно має ВПУВ. серед своїх членів уже 14 смертей. Через дотеперішні виплати посмертних допомог за час від 1. січня по 15. грудня 1931 року порушено вже рівновагу чинного посмертного фонду.

Покликаючись на постанови §§ 6, 7, 12 і 13 „Правильника Фонду Посмертних Допомог“ з 2. липня 1928 р., та маючи на увазі головню постанову § 12 цього Правильника, котра звучить:

„На випадок більшого числа смертності членів у певному періоді часу, Дирекція Т-ва має право зарядити доплату до звичайної вкладки на протязі якогось часу в такій висоті, яка покажеться потрібна на покриття фонду, аж чинний фонд прийде до рівноваги“ (§§ 6 і 7 та § 13), —

Дирекція зиває всіх членів Т-ва, щоби в січні виплатили по 1 зол. на рахунок „Фонду Посмертних Допомог“ для привернення рівноваги чинного Фонду за 1931-ий рік.

Членська вкладка в місяці січні 1932 р. буде отже зносити 6 зол.

Зивається всі Виділи Окружних Відділів ВПУВ., щоби допилювали виконання цього Обіжника.

В. ДИРЕКЦІЯ „УЧИТЕЛЬСЬКОЇ КАСИ“.

Обіжник до всіх членів. — З 19-им числом „Учительського Слова“ отримав кожний член ВПУВ. також примірник заяви приступлення в члени „Учительської Каси“. Цю заяву треба підписати і негайно відіслати на адресу „Учительської Каси“. Те, що кожний член ВПУВ. вплатив уже на рахунок уділу в „Учительській Касі“ більшу чи меншу квоту, не є ще доказом, що він став формально по закону членом „Учительської Каси“. § 8 Статуту постановляє: „Членів приймає Дирекція кооперативи („Учительської Каси“) по отриманні від приступаючого заяви приступлення.... Приступаючий набуває членські права від того дня, який означено в заяві як день приступлення“. З кінцем грудня 1931 р. на 2400 членів, які фігурують на переданій нам Матірним Товариством листі вплачених квот на уділи в „Учительській Касі“, було лиш стокільканацять таких, які підписали і прислали заяву приступлення і яких Дирекція могла законно прийняти й зарахувати як своїх членів. А розіслали ми з „Учительським Словом“ майже 2700 примірників заяви коштом стокількадесяти золотих! Заяви конче нам потрібні. Мусимо мати документи, якими доказывается чисельність і приналежність членів. Мусимо доказати, що гроші передані нам Матірним Товариством, не є дарунком, лише уділами членів, які їх зложили, заявляючи своє приступлення.

Тому, що Надзвичайний Загальний Збір „Учительської Каси“ ухвалив 26 грудня 1931 змінити постанову § 18 статуту про 10-кратну відповідальність на однократну, повинні тепер підписати заяву приступлення і ті члени, яких відстрашувала 10-кратна відповідальність. А може дехто здержується з відісланням заяви з огляду на доволі високу поштову оплату? Коли кілька сусідів вишле разом свої заяви, кошт на одного вийде на кілька грошів. Післати можна заяву також як друк за 10 гр., щоби лиш в заяві не було вписаних більше як 5 слів. Вистане для нас, коли член підпише заяву там, де зазначене місце на власноручний підпис та вставить дату свого уродження числами пр. 12. IV. 1889; решту самі виповнимо. На коперті треба в долішнім лівім розі написати слово „Друк“.

Чи дійсно є якась важна причина, якою можнаб оправдати, що до нині так мало членів ВПУВ. підписало й прислало заяву приступлення до „Учительської Каси“? Мабуть нема. Бути членом „Учительської Каси“ є щонайменше моральним обов'язком кожного члена ВПУВ., бо: 1) так ухвалив Загальний Збір ВПУВ., а не „Учительська Каса“, а ухвала більшости зобов'язує, як все і всюди, навіть тих членів, які були проти неї або не брали навіть участі чи в голосуванні, чи в Загальному Зборі. 2) „Учительська Каса“ має згуртувати українське вчительство до праці в економічній ділянці. Сумний досвід зі „Спілкою“ не може бути аргументом проти „Учительської Каси“, лише є наукою, за яку треба було заплатити. Рішаючим аргументом за „Учительською Касою“ повинен бути досвід, набутий в історії розвитку Матірного Т-ва ВПУВ.: Кволе в початках товариство завдяки солідарності українського вчительства зміцнилося, розросло, придбало моральну і матеріальну силу. А „Учительська Каса“ прийшла на світ не кволою дитиною: зачинає вона свою працю власним капіталом поперх 30.000 зол. Лише неоправдана недовірчивість, зайва байдужність і несолідність, недоцінювання потреби поширювання солідарної акції у власнім, суспільнім та національнім інтересі, можуть стати на перешкоді скорому розвитку „Учительської

Каси". Але ми оптимісти; віримо, що загал українського вчительства, який згуртувався у ВПУВ., згуртується також в „Учительській Касі“ і власними силами створить поважну кредитову інституцію.

Повідомлення. — В грудні 1931 розіслали ми всім нашим довжникам поштові складанки, тож коли сплати рат dokonуватимуться на наш кошт через П. К. О., повинні П. Т. Члени-довжники звернути нам частину цих коштів, переказуючи нам за кожним разом крім рати ще й 20 гр. Не потребуємо пояснювати, хто зискує. Нашеkonto в П. К. О. має число 412.543. Купивши за 5 гр. складанку, яку можна дістати в кожному поштовім уряді, можуть члени (і нечлени) переказувати гроші чи то на уділ, чи ощадність, чи на сплату довгу на наш рахунок, на нашеkonto 412.543, не забуваючи, що треба переказати нам і 20 гр. як зворот маніпуляційних належитостей.

Пригадка. — П. Т. Довжники мають точно придержуватися пляну сплати позички. Найпізніше в дні платності вексла повинні ми дістати новий вексель. На рату можемо подождати кілька днів. Невідновлені вексли будуть запротестовані, а позички вимовлені. З ратою, яку платиться при зміні вексла, належаться нам також 11 проц. відсотки за 3 місяці від несплаченої ще довжної квоти.

Пояснення. — Буває, що довжник пише нам: „Ви стягнули відсотки згори за 3 місяці, а я сплачую свій довг ратами місячними; значить, берете відсотки і від квот, які вже не є довгом“. Це правда, але чи велика кривда діється довжникові, коли порахуємо, що 11 проц. від 15 зол. за 1 місяць виходить на несповна 14-гр.? Не ми перші завели спосіб обчислювання відсотків за 3 місяці згори. Так обчислюється для упрощення рахунку, а не ради визиску. Ми радо зреклисяб марних прибутків із такого обчислювання, якби довжник правильно що місяця вплатив до каси безпосередньо і рату і належні відсотки.

Оголошення. — Ухвалою Надзвичайного Загального Збору „Учительської Каси“ у Львові з дня 26 грудня 1931 року знижено додаткову відповідальність членів з 10-кратної на однократну. У звязку з тим кооператива подає до відома, що вона готова є на жадання заспокоїти всіх вірителів, яких претенсії існуватимуть у дні посліднього оголошення, або зложити до судового депозиту суми, потрібні до забезпечення вірительностей неплатних чи спірних та що вірителів, які не зголосяться до кооперативи на протязі трьох місяців від того дня, уважатиметься як таких, що погоджуються на повищу зміну статуту.

Г) ОКРУЖНІ ВІДДІЛИ.

а) Скликають збори і сходини.

Бережани. — Сходини членів Окружного Відділу ВПУВ. в Бережанах відбудуться дня 1 лютого 1932 в 1-ій год. пополудні зі слідуючим порядком нарад: 1. Практична лекція з української мови в IV-ій кл. „Рідної Школи“ в Бережанах. 2. Дискусія над переведеною лекцією. 3. Звідомлення з конференції голов Окружних Відділів ВПУВ. у Львові 26 грудня 1931. 4. Внески й запити. — Вечером того самого дня в 8-ій годині відбудеться „Чайний вечір“ в домівці „Бесіди“ в Бережанах. — Приявність усіх членів конечна.

Збараж. — Ширші товариські сходи членів Окружного Відділу ВПУВ. відбудуться дня 1-го лютого 1932, о год. 10-й рано в домівці „Українського Дому“. — Порядок нарад подається при відкритті сходин.

Дрогобич. — Загальний Збір Окружного Відділу ВПУВ. відбудеться дня 1 лютого 1932, о 12 год. в „Народнім Домі“ з таким порядком нарад: 1. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. 2. Звідомлення з діяльності Виділу. 3. Дискусія над звідомленням. 4. Вибір нового Виділу. 5. Звідомлення зі зїзду голов у Львові 26 грудня 1926. 6. Внесення.

Городенка. — Загальний Збір Окружного Відділу ВПУВ. в Городенці відбудеться 1 лютого 1932, о год. 1-й пополудні в домівці „Міщанської Родини“ з таким порядком нарад: 1. Відкриття Збору. 2. Звідомлення з діяльності, касове й бібліотечне. 3. Звідомлення з Конференції ВПУВ. у Львові в дні 26 грудня 1931. 4. Дискусія над звідомленнями. 5. Вибір Виділу. 6. Внески й запити. — Вечером о год. 7-й відбудуться в домівці „Народнього Дому“ традиційні учительські вечериці, з яких дохід призначений на „Рідну Школу“. О численну участь так у Зборі як і на вечерицях просить Виділ.

Стрий. — Загальний Збір Окружного Відділу ВПУВ. в Стрию відбудеться 24 січня 1932 року о 10-й год. в домівці „Рідної Школи“ при вул. Трибунальській з таким порядком нарад: 1. Відкриття Збору. 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. 3. Звідомлення з діяльності в минулому адміністраційному році. 4. Звідомлення Контрольної Комісії. 5. Вибір Виділу. 6. Внесення. — Окремих повідомлень про Загальний Збір не висилається. Прохається всіх Вп. Членів Окружного Відділу о численну участь.

Сокаль. — Загальний Збір членів Окружного Відділу Т-ва ВПУВ. в Сокалі відбудеться дня 25 березня 1932 о год. 13-й в домівці „Народної Торговлі“ зі слідуючим порядком нарад: 1. Вибір президії і відчитання протоколу з останнього Загального Збору. 2. Звідомлення з діяльності Виділу за рік 1931-32. 3. Звідомлення касове і Контрольної Комісії. 4. Вибір нового Виділу. 5. Внески й запити. — Тогож самого дня о год. 10-й перед Загальним Збором відбудеться засідання Виділу в домівці „Бесіди“.

Старий Самбір. — Дня 1 лютого ц. р. відбудеться в домівці „Просвіти“ Загальний Збір Окружного Відділу ВПУВ. о 1-й год. дня по такій програмі нарад: 1. Відкриття Загального Збору. 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. 3. Звідомлення з діяльності в минулому році. 4. Вибір Виділу. 5. Внесення і запити.

Учителі Окружного Відділу „Т-ва Взаїмна Поміч Українського Вчительства“ в Старім Самборі зложили на „Рідну Школу“ за місяці червень-грудень 1930 р. 390 зол., за 1931 рік 518 зол. — Разом 908 зол. За повищі датки складає щиру подяку Головна Управа „Рідної Школи“.

Теребовля. — Дня 1 лютого ц. р. о 12-й год. дня відбудеться в домівці „Просвіти“ Звичайний Загальний Збір Окружного Відділу ВПУВ. по такій програмі нарад: 1. Відкриття Загального Збору. 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. 3. Звідомлення з діяльності в мину-

лому році. 4. Звідомлення з Конференції голов у Львові 26 грудня 1931.
5. Вибір Виділу. 6. Внесення і запити.

б) Відбули збори і сходи́ни.

Львів. — Загальний Збір львівського Окружного Відділу ВПУВ. відбувся дня 15 листопаду м. р. в домівці Кружка „Рідної Школи“ ім. Короля Данила при Жовківській вул. ч. 62 по такій програмі нарад: 1. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 2. Звідомлення делегатури з діяльності; 3. Вибір Виділу; 4. Біжучі справи і внесення.

1. Протокол з останнього Загального Збору прийнято без читання до відома; 2. Звідомлення делегатури про діяльність Окружного Відділу зложили тт. Петрів Денис і Бень Василь; 3. В склад Виділу ввійшли тт.: голова — Бень Василь, містоголова — Сниклик Денис, секретар — Петрів Денис, скарбник — Хоминська Олена, бібліотекар — Сенюта Іван; члени — Заруцький Михайло і Тарнавецька Марія; 4. Доручено нововибраному Виділові опрацювати на чергові товариські сходи́ни плян праці на поточний адміністраційний рік.

Дрогобич. — Дня 26 листопаду м. р. відбулося засідання Надзірної Ради нашої щадничо-кредитової кооперативи „Взаїмна Поміч“. На цім засіданні інспектор „Ревізійного Союзу“ п. М. Павлюк подав звідомлення з відбутої люстрації нашої каси. Кредитова наша кооператива має покищо маленький капітал, бо всего 1.500 зол., але є ведена правильно і в порядку; в однім несповна діловім році принесла 126 зол. чистого зиску. Заслуга в цьому тов. І. Романька, І. Михаця і Фр. Ортинського, які становлять Управу і дуже дбайливо цю касу ведуть.

Тернопіль. — Звідомлення з Загального Збору Окружного Відділу Т-ва ВПУВ., що відбувся в Тернополі дня 21 вересня 1931 р. з таким порядком нарад: 1. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору, 2. Звідомлення Виділу з діяльності за минулий адміністраційний рік 1930-31. 3. Звідомлення касове, 4. Вибір нового Виділу, 5. Вибір сталого кореспондента, 6. Звідомлення умандатованого представника на Загальний Збір у Львові, 7. Поділ Окружного Відділу на освітні гуртки, 8. Поширення місцевої щадничо-позичкової каси, 9. Внесення і запити.

Приявних було 22 членів. Провід обняв голова Т-ва т. Залужний Володимир. По відкритті Збору секретарка т. Олена Богдановичева відчитала протокол з останнього Загального Збору. Звідомлення з діяльності за минулий адміністраційний рік 1930-31 зложив т. Залужний Володимир. В сім звіті підніс, що Окружний Відділ з початком адміністраційного року мав 72 членів, з котрих 59 є в чинній службі, 2 членів надзвичайних, 9 емеритів-учителів, 1 член. Приймаківна виступила з Т-ва, а 1 члена т. Осипа Демчука перенесено в Познанщину. Виділ Т-ва протягом року скликав 5 разів сходи́ни, а в останнє Загальний Збір в справі ліквідації повітової „Спілки“. Загальний Збір відбувся, одні сходи́ни також відбулися, одні сходи́ни не відбулися з причини малого числа приявних членів, а інші сходи́ни через те, що в тих днях відбувалися повітові окружні конференції. Фреквенція на сходи́нах у минулім адміністраційнім році була невелика, одначе є надія, що вона пічне побільшуватися. Між членами є й такі, що в сходи́нах зо-

всім не беруть участі від довшого часу. Опісля відчитано касове звітс-лення, з якого виходить, що місцева „щадничо-позичкова каса“ зачинає вповні розвиватися. Каса має 1011 зол., з чого 993 зол. припадає на членські ощадності, а 18 зол. на видатки Округного Відділу ВПУВ. З фондів „Позичкової Каси“ користало в адміністраційнім році 1930-31 24 членів. Члени Т-ва починають розуміти значіння такої „щадничо-позичкової каси“. Комісія Матка запропонувала в склад нового Виділу: Залужного, Гринкевича, Омецінського, Оленюка і Богдановичеву, а до Надзірної Ради Кушнірівну і Габлевича. Звідомлення з Загального Збору у Львові зложив т. Гринкевич. По відбутті Загального Збору уконституувався новий Виділ так: 1. Залужний Володимир, голова, 2. Гринкевич Теодор, заступник голови, 3. Омецінський Володимир, секретар, 4. Оленюк Віктор, касієр і Богдановичева Олена, член.

НЕКРОЛОГІ.

† Д-р Михайло Коцюба — основник ВПУВ. і член першої Надзірної Ради нашого Товариства, та щирий прихильник і приятель українського народнього вчителства, помер дня 2. грудня ц. р. у Львові.

Пок. д-р Михайло Коцюба уродився 20 листопада 1855 р. у Верчанах, стрийського повіту. Початкову освіту дістав у Дулібах к. Стрия та у Львові. Середню освіту добув у Львові та Дрогобичі. Іспит зрілости зложив у Дрогобичі в 1873 р. Філософічні студії (природничі науки) відбував у Відні під проводом проф. Клявса. Після їх скінчення віддався рільничим студіям, спершу в академії в Дублянах, а потім у „Гохшуле фір Боденкультур“ у Відні. Потім відбув наукові господарські подорожі по Долишній і Горішній Австрії, по Чехії та Угорщині. У 1885 р. осягнув на краківському університеті ступінь д-ра філософії. По закінченні філософічних студій Покійний віддався ще основним студіям медицини, які й покінчив з повним успіхом у 1893 р., коли добув ступінь доктора медицини. У 1882 р. працював над упорядкуванням збірки зоологічних зразків зі Середньої Азії та Камчатки у львівському університеті. За цю свою працю був нагороджений срібною медалею на гігієнічно-лікарській та природничій виставі. У 1890 р. працював над впорядкуванням ділювіяльних ссавців у музею Краківської Академії Наук.

Від 1893 р. був професором сільського господарства та гігієни в державній мужеській учительській семінарії в Станиславові. Там розвинув він широку громадську працю, зокрема на культурно-освітній ділянці. Був головою Т-ва „Українська Бесіда“, членом Надзірної Ради Кредитового Т-ва „Народній Дім“, основником „Підгірської Спілки“ для збуту свиней, а від 1895 до 1902 р. головою станиславівської філії Т-ва „Просвіти“. У 1902 р. перейшов на сталий побут до Львова в характері професора аналогічної школи у Львові. Від 1910 р. був краєвим інспектором для науки сільського господарства по учительських семінаріях. В часі свого інспекторування влаштував цілу низку всяких курсів сільського господарства (садівництво, огородинцтво, бжільництво, управа ріллі, плекання тютюну, перерібки овочів, молочарства й кооперації) для учителів народніх шкіл та окружних інспекторів.

Попри свою професійну працю розвинув у Львові велику громадську працю на культурно-освітньому та господарському полі. Покійний був між іншим основником жіночої семінарії УПТ (Рідної Школи) у Львові, в якій і директорував від 1903 до 1909 р. За працю для шкіл УПТ загальні збори в 1908 р. іменували його почесним членом Т-ва. Пізніше Пок. був головою Т-ва „Сільський Господар“ у Львові, а перед тим і потім довгі літа діяльним членом його Головної Управи. Від 1920 до 1924 р. був головою Надзірної Ради Краєвого Союзу Господарських Спілок (теперішнього „Центросоюзу“). Незалежно від того Пок. був від 1902 р. до вибуху світової війни членом Головного Виділу Т-ва „Просвіта“.

Над свіжою могилою, що прийняла в свої вічні обійми тлінні останки цього небуденного Громадянина промовив від імени ВПУВ. член Дирекції т. Ющишин. — В. Й. П.!

† **Теодор Павлюк** — народний учитель, помер дня 16. XI. 1931 р. по 30-літній праці в школі в Явірнику руським. Родився 1878 р. в Зубкові повіту Сокаль, як син селянина. Вчився в сокальській учительській семінарії. Учителював у Віткові Новім в Сокальщині, в Дмитрові і Опільську повіт Радехів, вкінці в Явірнику руським пов. Добромиль, де перебував, як управитель школи 18 літ, 7 літ був у неволі на Сибірі в Омську і Катеринбургу. Вернувся звідтам 1920 р. Був членом „Взаїмної Помочі“ від самого її оснування. Дійсним членом від грудня 1906 р. Був ще членом „Просвіти“. Ціле своє життя посвятив школі і вихованню молоді. Був взірцевим учителем, найліпшим батьком і мужем. Для добра своєї родини і школи вмів усього відречися, жадна жертва не була йому за тяжка. Помер нагло, а смерть його глибоко всіх діткнула. Мав усього 53 роки. Похорон відбувся дуже величаво, як заслугоє на це народний учитель. В похороні взяло участь 7 священників, з околиці, все довколишнє народне вчительство, яке зорганізувалося зараз у хор і відспівало зі священником дома і в церкві похоронну панахиду. Всі дооколичні школи спели вінки на могилу Покійному, а Явірницькі діти від кожної класи окремо зі зворушливими написами. Учителство також дало від себе вінець. На дорогу вічності прощало його 3 священників: о. Заворотюк, Солтикевич і декан о. Лебедович з Бірчі, а від учительства попрощала Покійного учителька Осипа Заклинська. — В. Й. П.!

† **Корнель Ставничий**, емеритований управитель школи в Росільній, Богородчани, помер дня 6 листопаду м. р. — В. Й. П.!

† **Дмитро Павлишин**, управитель школи в Крилосі коло Галича, помер 10 грудня м. р. в 45 році життя. — В. Й. П.!

Виплати з „Посмертного Фонду“.

Марії зі Ставничих Мойсовій, замужній вдруге **Гумінюковій**, виплатила Дирекція ВПУВ., по обтягненні належитостей Т-ву, з „Посмертного Фонду“ по членові небіжковій **Корнилові Ставничому** квоту 1900 зол.

Олександрі Павлюковій, вдові по бл. п. **Теодорові Павлюкові**, управителі школи в Явірнику Руським, виплатила Дирекція, по відтягненні належитостей Т-ву, з „Посмертного Фонду“ квоту 1.936.75 зол.

Видає Товариство „Взаїмна Поміч Українського Вчительства“.

Редагує Іван Ющишин.

За Редакцію відповідає Андрій Зелений.

Друковано в друкарні Вид. С-ки „Діло“, Львів, Ринок 10. — Тел. 29-26.

30/11/31
88/2

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

ОРГАН
ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ
Українського Вчителства

Адреса Редакції й Адміністрації: Lwów, ul. Jakóba Strzemię, 11/II.

Телефон: 4-59.

ВИХОДИТЬ РІЗ У МІСЯЦЬ. — ЧЛЕНИ ОТРИМУЮТЬ БЕЗПЛАТНО.

Членська вкладка в місяці люті ц. р. виносить 6 зол.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

З кінцем січня ц. р. перенесла Дирекція ВПУВ. всі бюро й установи Тов-а з вул. Осолінських 8/II. до власного дому при вул. Якуба Стшемєн 11/II.

Всі листи й посилки до Дирекції ВПУВ., Редакції й Адміністрації Видавництва треба від тоді висилати на адресу: Lwów, ul. Jakóba Strzemię, 11/II.

Число телефону: 4—59.

Судизж переноситься „Учительська Каса” з днем 15 лютого ц.р.

Доїзд трамваями: З головного двірця ч. 2 або 11; з Підзамча ч. 5 або 9 з пересідкою на майдані Голуховського на ч. 2. Висідається на перехресті вулиць: Зиблікевича — св. Софії — Пелчинської, на майдані св. Софії.

Заввага: Про приміщення „Учительського Приюту” буде окреме повідомлення Дирекції в початку місяця квітня ц. р. — Покищо „Приют” міститься даліше у власній кам'яниці при вул. Унії Люблинської 11/I.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ ВИДАВНИЦТВА ВПУВ.

З попереднім випуском „Учительського Слова” розіслали ми Зміст XIX-го річника „Учительського Слова і V-го річника „Шляху виховання й навчання”.

Звертаємо увагу тих Товаришів(ок), котрі побажають опрацювати цілий річник „Шляху виховання й навчання”, що з „Методики і шкільної практики” дається зложити цілий збірник. Окремі 8-сторінкові випуски „Методики” мають у долинні свої титули і порядкові числа, зазначені римськими цифрами.

Задля того вислали ми також окремий Зміст „Методики і шкільної практики”.

*

Прохається всіх П. Т. Членів, у кого є зайвий примірник „Шляху виховання й навчання” ч. 4. з 1931 р., відступити його Адміністрації для скомплектування річників. За ласкаву товариську чемність буде Дирекція Тов-а дуже зобов'язана.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОПАГАНДА.

НОВІ ЧАСИ — НОВІ МЕТОДИ.

Наша „Взаїмна Поміч Українського Вчительства” вступила вже в другий рік другого чвертьстоліття свого існування й своєї суспільної праці. Мабуть мало хто з нас здає справу з величезного значіння цього, здавалосяб, такого незначного факту. А він, поправді, значний, великий і плідний конструктивними наслідками в суспільному житті народу!

Чи пригадувався хто з нас поважно над тим, які величаві зміни зайшли за той час у культурному й соціальному житті всіх народів світу? Які ґрунтовні політичні перевороти відбулися в цілому світі, де зникнули з мап земного гльобу кількасотлітні могутні держави, а на їх місце вступили нові з відродженими народами, новими суспільними класами та й новими поглядами на життя і світ?

Чи свідомі ми того великого історичного факту, що в тому чвертьстолітті відродився й оформився в своїй національній свідомості, почуттях і конструктивних чинах великий український нарід? Чи розуміємо ми ту велику життєву дійсність, що за це чвертьстоліття одно людське покоління зі своїми поглядами, почуттями й учинками відходить уже з арени творчого суспільного життя, оставляючи місце новому поколінню з новими думками, почуттями та й новими засобами праці й боротьби серед нових, зовсім таки нових, умов суспільного, політичного й культурного життя?

На такій основі суспільних і політичних подій наростала й розвивалася наша „Взаїмна Поміч”. І зараз згадаймо тут цю правду, котру ми сконстатували вище: Як на найширшому світовому фоні суспільних і політичних подій, на широкому національному, так і на вузкому організаційному терені праці одно людське покоління зі своїми ідеями, почуттями й методами суспільної праці сходить уже зі сцени активного життя, а на його місце мусить прийти нове... воно вже приходить.

Якеж ідейне обличчя нового покоління членів ВПУВ.? Яка суспільна природа цієї нової людської групи?

Думання, або й переконування, що нове покоління українського вчительства, членів ВПУВ., менше ідейне й характерне від старшого — очевидний життєвий абсурд і нелогічність, яка перечить наочним фактам нашого національного й суспільного розвитку. Чим є сучасна людська група?... Людський дух прямує все вперед, безпереривно творить і творить нове, збагачує все дотеперішні досягнення, а збагачуючи ускладнює життєві умови, серед яких приходится жити й працювати. А життя це ніщо інше, як боротьба і діяльність. Діяльність одиниці, яка живе серед загалу-громади і від якої тойже сам загал чи громада вимагає служби для себе. Правда, що кожна одиниця є частиною загалу, але саме в цьому й велика складність. Полягає вона в тому, щоби вміти по-людити власний інтерес одиниці з інтересами загалу-громади.

Сучасна людина (чи тільки сучасна?) може заспокоювати всі свої матеріальні й духові потреби, розвиватися й утриматися на поверхні життєвої боротьби тільки гармонійною працею в спільноті. На те й творить вона свідомо організовані доцільно спільноти. Право творити організовані спільноти — це велике культурне надбання людей. Воно повинно виходити на їх добро. Але тут ми щоднини й що-години бачимо, як інтереси окремих людей і цілих спільнот стало перехреснюються, стають приводом конфліктів не тільки матеріальних, але й ще тяжчих ідейних і моральних. А проте до всього цього складного питання мусить зайняти становище кожна людина — чи підсилювати конфлікти та боротьбу, чи може причинитися до розв'язки питання в найменше болючий спосіб. Через те й треба шукати шляхів, якби вийти з цієї боротьби всіх проти всіх. Треба шукати шляху, на якому не розгубитиби власних надбань, власної честі й власного імені та одночасно причинитися до перемоги ідеї справедливості, яка за всякою людиною, за всяким народом і за всякою оправданою спільнотою признає повне право на життя та на користування всіми життєвими добрими однаково з іншими людьми.

Тим чином сучасна людська спільнота без огляду на зміст і форму її суспільної праці стає громадською клітиною, де повинні виховуватися активні, моральні, міцні волею і характерами члени суспільства. Так отже людська спільнота в нинішній добі не тільки задовольняє індивідуальні й колективні розв'язкові потреби людей, але й сповняє важні виховничі функції. Задля цього вимагає суспільство від організованих спільнот і їх членів безупинної творчості й активності. Питання творчості й активності організованих спільнот і їх членів стає в свою чергу питанням нормального розвитку сучасного суспільства.

Тільки людина з знові завмерлими життєвими гонами й суспільними інстинктами може сьогодні оставати поза організованою вужчою чи ширшою спільнотою. Навпаки, нормальна, творча й активна людина шукає сама своєї спільноти, розбудовує її, а спільнота в свою чергу втягає її в себе як органічну рухливу клітину, поширюється її працею для себе й для неї.

В чинній розбудові спільноти виявляє людина свої духові й моральні цінності. Алеж відомо, що всякий вияв, всяке змагання й творчість людини має своє джерело в її духовій творчості, в її характері, в її моральній структурі. Духова вартість — це основа, без якої нічого великого й тривкого ніколи збудувати неможна. І так у спільноті в увесь ріст висувається важливе питання організації духових сил організованих клітин живого народу, виховання нових, живих і творчих людей — а все це лишається й надалі провідною ідеєю в праці „Взаємної Помочі Українського Вчительства”.

Українське народне вчительство втримується через свою організовану спільноту ВПУВ. на поверхні сучасного суспільного життя та засвідчує своєю колективною працею, що належить до творчих активних елементів народу. Найкраще промовляють у користь цієї

правди факти і цифри. До 1905 року не вважав ніхто народного вчителя реальним чинником народного життя. В 1905 році приходить ВПУВ. і видвигає на авансцену суспільного життя новий чинник: народного вчителя. Але цей процес і сама суспільна свідомість учительства розвиваються черепашиним ходом. До світової війни, т. є. до 1914 року не придбала ВПУВ. поза своєю кредитовою установою, жадного майже майна, поважніших інституцій, матеріальних або моральних здобутків, а в списку її членів находимо всього 710 душ. Сьогодні таж сама ВПУВ. налічує поперх 2.500 членів українського народного вчителства, має поважні матеріальні й культурні надбання, а її члени, народні вчителі, займають відповідалні репрезентаційні становища в суспільному й політичному житті народу. Наша професійна спільнота є отже реальною величиною в суспільному й національному білянсі народу.

Зараз перед нами стає чергове питання, як перетворити цю реально величину в активний, творчий і продуктивний елемент суспільного життя. Сучасний український народний учитель неподібний до свого довоєнного антената; він живе і працює в зовсім нових умовах суспільного і політичного життя; в нього нова психіка, нові настрої, нові погляди, ба, й нова громадянська поведінка. Мусить бути й нова тактика, методика і засоби організаційної праці. Сьогодні, коли демократія перестала вже бути бойовим гаслом, але є формою і змістом суспільного ладу, не вистарчають зверхні, декоративні ділянки громадянської праці. Тепер не задовольнити вже життя пропагандою, фразами. Їх місце мусить заповнити зміст реальної буденної діяльності.

ВПУВ. повинна розвиватися конкретно, змістовною працею своїх окружних відділів. Окружний Відділ — це не мертвий суспільний предмет, але підмет життя. Є це збір людей означеної території, що змагають до всебічного ідейного підйому. Є це краща частина інтелігентних шарів, які душею прагнуть відшукати тайни й правди життя й очищують із перешкод шлях до власного єднання, щоби до нього притягнути ще й інших.

Це обєднання може зміцнюватися тільки шляхом активності й творчої діяльності. Довоєнні засоби й методи організаційного єднання — трафаретні місячні сходи́ни „для побачення“, поїздки з аматорськими виставами або концертами по селах належать уже до пережитків; їх заступили вже сьогодні куди кращі селянські аматорські гуртки, хори й оркестри; не випадає в теперішніх часах учителеві компромітувати себе банальними відчитами на господарські, економічні й інші теми, бо для цих ділянок суспільно-культурної праці є вже свої спеціалісти з новими засобами й методами поведінки.

Сучасне життя вимагає від учителя активності, творчості, продуктивної праці. Спеціально потрібна вона в своїй ближчій спільноті, своїй організації. Цю працю можна нині переводити з успіхом у невеликих спільнотних обєднаннях. Як у ділянці освіти селянських і робітничих мас взяла нині верх метода гуртової

співпраці, так і в праці професійних організацій починає вона сьогодні добувати собі право громадянства. Гуртом краще змагати до спільної ідеї-мети, тут може закріпитися один від другого, спільно легше дошукуватися правди. А даліше, для нашого часу ідеалом людини є людина-громадянин, що вміє підпорядкувати свій власний інтерес, погляди, настрої та звички загальному добру, що вміє і хоче працювати в спільноті і для спільноти.

Слушно отже домагається головний провід нашої організації налагодження позитивної праці в Окружних Відділах на терені (районових сходин) самоосвітніх товариських гуртків. У невеликих колективах легше задовольнити індивідуальні нахили одиниць, підійти під їх інтелектуальний та естетичний смак; у малих гуртках певна майже запорука продуктивної колективної праці. В них розбуджуються суспільні інстинкти, виробляються громадянські характери, розвивається сучасна соціальна мораль.

Програма праць (районових сходин) самоосвітніх товариських гуртків, яку поручає Дирекція в своєму обіжнику, дуже реальна й доцільна. Через реферування й обговорювання статей на сторінках видавництва Тов-а та Обіжників живаються члени безпосередньо зі щоденними змаганнями й журбами своєї організації, радуються її успіхами й болять невдачами. Тим чином вони споріднюються з нею неначе діти з матір'ю. До того ж при частіших ідейних зустрічах виробляється в членів дух товариської симпатії, взаїмопошани, солідарності. При конкретній праці в гуртку і самоконтролі виховуються характерні суспільні діячі, які своєю реальною творчою працею промінують далеко і поза порогами своєї організації серед народніх мас.

Виховання нового типу громадянина-колективіста ідейного, активного, солідарного, що вміє підпорядкувати свої приватні інтереси добру найближчої спільноти, заспокоювати свої розвиткові потреби працею й жертвами для спільноти — остане й надалі почесним обов'язком нашої „Взаїмної Помочі“. А вказування нових шляхів, засобів і методів громадянсько-організаційної праці буде все правом і вдячним обов'язком наших провідних кол.

НЕПОРОЗУМІННЯ — ЧИ ПОМИЛКОВА ТАКТИКА?

(На маргінесі сьогорічного Надзвичайного Загального Збору „Учительської Каси“).

Я вже старий і давний член нашої організації, ба, вже й емерит і добре таки підтоптався, а сивий волос від кільканацяти літ постійна прикраса моєї старечої голови. Дорожу над усе нашою організацією, тішуся неначе мала дитина її позитивними досягненнями, незапереченим розвитком. Не дивуйтеся моєму зворушенню й резчуженню, молодші товариші й товаришки. Я пам'ятаю ті давні часи зперед 40—50 літ, коли народній учитель у суспільному житті був нічим, а радше, сказатиб, був помелом усіх і всего. Ним гордив

нетільки староста й інспектор, але й піп і дяк, віт і вся громада. І зовсім слушно... бо він був суспільна „нуля“.

Якже змінився сьогодні до непізнання той сам народній учитель?!... Сьогодні він інтелігентна, поважана людина; незалежна матеріально й інтелектуально; він громадянин, який своєю працею, словом і впливом може рішати про найважливіші справи громадянського життя. Ми маємо представників нинішнього народнього вчительства на різних становинах у народніх, освітніх та економічних установах на провінції і в центрі нашого краю, а вчителі-посли на парляментарній арені належать до найактивніших і найбільш працюючих політиків.

Хтож і що дав нам цю незалежність, впливи й значіння в суспільному житті народу?!... Ніхто інший, як тільки свідомість, що в боротьбі рішає сила. Силу може мати в суспільстві тільки організована група. Але ця організованість мусить виростати на конкретних вартостях праці, на реальних матеріальних і духових досягненнях.

Я цікавлюся нашою „Взаємною Помічю“ і її розгалуженнями. Буваю все майже в ролі „охотника“ на всіх її загальних зборах і конференціях. Сам не промовляю, бо, як старичок, не вмію ні гарно балакати, (але вмію часом дещо написати), ні не маю сам щог нового сказати. Але зате люблю вислухувати гарні, ідейні промови бесідників. Люблю, бо в цих промовах і практичний розум, і настрій, і ідейність! Не так було колись! Всюди було тихо-сумно, бо ми жили відокремленим життям у хаосі й анархії. А тепер ми одна громада! Люблю також обсервувати спокій наших провідників, як вони на конференціях і зборах із стоїчним зрівноваженням вислухують найприкріших слів критики (буває часом і не-річевої!). Маю вражіння, що тільки глибока віра в високий громадянський обов'язок може з людей зробити спокійних аналітиків там, де промовляють усі нерви й чуття.

Але, вибачайте, шановні товариші й товаришки, я розписався, та й не те хотів сказати. Я хотів сказати, що коли вичитав на сторінках „Учительського Слова“ про такі нові організаційні досягнення, як купно другого Учительського Дому й заснування „Учительської Каси“, я щиро-щиро зрадив. Невжеж? Коли часи стають усе тяжчі й тяжчі, коли не раз уже здавалося й питалося, щож буде далі з нашою дорогою „Взаємною Помічю“, то вона, неначеб у відповідь твердому життю, підносить нам нові, поважні досягнення.

Але якже я був несподівано вражений, коли на сьогоднішньому Надзвичайному Загальному Зборі „Учительської Каси“ у Львові почув із уст старенького нашого ветерана т. Мороза, що деякі Окружні Відділи ВПУВ. — між ними згадав кілька найактивніших — не бажають бути членами „Учительської Каси“ у Львові, а і золотого, призначеного для неї, затримують у своїх повітових касах. Це ще більше мене здивувало, бо ж згадані Окружні Відділи між усіма найактивніші, а їх члени безумовно дисципліновані й ідейні!!

Чимже пояснити їх становище до центральної „Учительської Каси” у Львові?

Цей факт привів мене до переконання, що ми стоїмо перед прикритим з’явищем непорозуміння в основному погляді на значіння й завдання центральної „Учительської Каси” — установи ширшого, інвестиційного й господарського кредиту та завдань повітових учительських кас — установ дрібних допомогових кредитів у наглих випадках. Я глибоко переконаний, що активні й ідейні товариші в згаданих Окружних Відділах ВПУВ. не доглянули цієї засадничої різниці в завданнях двох наших фінансово-кредитових установ, та проморгали цю істину, що існування центральної „Учительської Каси” у Львові в нічому не перечить розвиткові своєї повітової учительської каси. Навпаки, одна установа доповняє діяльність другої.

„Учительська Каса” у Львові, як центральна наша фінансово-кредитова установа має виразні завдання — цього не вкриваймо — допомагати нашим членам шляхом взаємодопомоги доходити до свого майна, розбудовувати його, інвестувати — одним словом „обуржуювати” наших членів. Багатіння вчителя стає багатством народу. Чомуж — питаю — не має собі народний учитель купити поля, сіножаті, ліса, корови, коня, поставити хату і т. д. Вільно й чесно кожному багатіти, тож вільно й учителеві. Колиж учитель через несприятливі умови розхитав своє господарство — то чомуж йому не сягнути по інвестиційний, „ратунковий” капітал до своєї „Учительської Каси”? Тих інвестиційно-господарських завдань не сповнить ні одна повітова вчительська каса, яка може для одного члена „шарпнутися” найвище на 500 зол.! Вона може найвище ратувати товариша „в біді” 200—300 золотими. На тім і кінчаються її фінансово-кредитові операції.

Основники „Учительської Каси” мали на думці створення міцної центральної банкової установи з пливким поважним власним капіталом (150.000—200.000 зол.) для інвестиційних і господарських цілей учительства. Колиб вони мали були на думці звичайні грошові допомоги членам, то незрозуміло пощо було створювати „Учительську Касу” при допомоговому фонді ВПУВ. та допомогових фондах Окружних Відділів?!!

Будьмо ідейні й активні! Але не викривлюймо основних ідей ініціаторів наших організаційних досягнень, подиктованих і практичним розумом і реальними вимогами життя. Закладаймо повітові вчительські каси, — я все за ними — бо вони допомагають концентрації національного капіталу; причиняються до зміцнення нашої карності, солідарності і матеріальної незалежності. Алеж не ослаблюймо й не підкопуймо сили й значіння нашої центральної „Учительської Каси” у Львові, якій назначено серйозні інвестиційно-господарські функції!

Зрозуміймо це!!!

Старий Ветеран.

ЗА НАШУ МИСТЕЦЬКУ ПРАЦЮ.

Приємно читати, слухати й констатувати, що наша організація одна з активніших і кращих суспільних клітин нашої національної спільноти. Воно по правді так таки й є! Коли подумати, що цей кволий соціальний новородок зперед 26 літ розрісся сьогодні до розмірів поважної інституції, що має свої власні доми й інші вартісні нерухомості, видавництва, бібліотеки, різні фонди й каси — то дивною стає людська енергія й упертість, як у так відносно короткому часі вспіває вона нагороджувати стільки очевидних оwoчів матеріальної й духової праці.

Ми розростаємося й багатіємо. Це незаперечний факт. Особливо помітний він у ділянці матеріальної організації... З цього приводу падають у нас часто голоси критики й остороги, що наш провід приносить у жертву молохові матеріалізму кращі духові вальори організованого вчительства. Одним словом, що в нашій організації не звертається відповідної уваги на ідейні й інтелектуальні потреби членів.

Я люблю все з пошаною й увагою ставитися до кожного голосу критики. Вірю народній пословиці, що там, де куриться дим, мусить бути і вогонь! З'являється голос критики, значить — є поважна до цього причина. Алеж кожна критика, кожне домагання повинно бути приготоване на те, щоби витримати аналізу доказів або заперечень.

Особисто я не можу погодитися з поглядом, немов то наше товариство занедбує ідейні й інтелектуальні потреби своїх членів. Таж наші періодичні й неперіодичні видавництва, Центральна Педагогічна Бібліотека, повітові бібліотеки при Окружних Відділах, міжнародні міжорганізаційні звязки, десятки й сотки зразкових лекцій, відчитів, рефератів і дискусій промовляють фактами щоденних учинків, що на терені нашої організації розвивається пропорціонально досить жваве духове життя. Мені видається, що при теперішній нашій чисельності, та при наших сучасних матеріальних і духових засобах годі навіть і вимагати чогось більше від нашої ВПУВ. А голоси критики і негодувань можна сміло пояснити звичайною собі однобічністю поглядів і побажань більше імпульсивних людських натур.

Правдою зате є, що нашому Товариству не повелосся ще дотепер наладнання організованої мистецької співпраці членів. Але не можна сказати, щоби в цьому напрямі не робилося жадних спроб. Навпаки, на сторінках „Учительського Слова” були вже виразні натяки на потребу розбудження й організування серед наших членів і мистецької співпраці. В минулому році появилася дискусійна стаття про організацію учительських хорів. Хоча це й „дискусійна” стаття, але немає жадного сумніву, що ця „дискусія” виийшла певно від нашого проводу. Недавно читали ми в „Учительському Слові” силветку тріумфальних виступів Учительського Хору наших товаришів із Закарпаття в Празі. І тут я переконаний, що редакція нашого органу поміщуючи цю силветку,

мала на думці заохотити членів ВПУВ. до наслідування своїх братів із півдня Карпат. Констатую ці факти задля того, щоби ствердити правду, що і в цій справі не бракувало в нашого проводу ініціативи й свідомости обов'язку. А якщо ця ініціатива спочиває по нинішній день у пеленках щирих замислів, так це пояснюється тою простою заввагою, що створення вчительського хору чи вчительських хорів належить безумовно до загалу ідейних і метких членів ВПУВ. Провід поза ініціативою нічого більше дати й зробити негоден.

Дійшла до мене непевна й неясна, покищо, чутка, що вчительство стрийського Окружного Відділу ВПУВ. постановило оснувати свій учительський хор. Радісна це вістка. Бувби це може перший щасливий почин. Кажуть люде, що кожний початок буває трудний. І тут труднощі будуть великі; може й покінчаться першою невдачею; але це не повинно бентежити ініціаторів і відстрашувати від того, щоби справу починати ще раз і другий аж до повного успіху. Згадуючи про товаришів Стрийщини, автор далекий від того, щоби реклямувати чи хвалити перших ініціаторів учительського хору. Він хотів тільки звернути увагу й інших Окружних Відділів, де є догідні умови та заохотити їх до започаткування подібної організаційної праці в ділянці нашої національної музики.

На цьому місці не можу відмовитися від висловлення своїх поглядів про значіння мистецької праці для нашої організації. Найперше треба сказати, що дивно якось виглядає, що вчителі найбільше „співочого” народу, не мають якось охоти до співу і мало співають. Це треба направити. І ще одно. Сказав великий Вільсон, що матеріальні інтереси роз'єднують людей, а духові й мистецькі ідеали й чини виробляють між ними міцні зв'язки симпатій, солідарности, бажань і прямувань. Так воно в житті буває. Мистецтво вишляхотнує окремих людей і народи; підносить їх на вищі щаблі культури й гуманности; хоронить перед затопленням у сірій буденщині життя та виявленнєм ідеалістичних поглядів і почувань; стоїть на сторожі активности й свіжости духа. А це важне в житті одиниць, груп і народів. Люде мусять себе виявляти в своїх почуттях, думках і чинах. Кожний-же вияв впливає з найздоровішого джерела — радісного, творчого й активного людського духа. За цього духа йде вічна боротьба в світі. Треба й нам його плекати, видосконалювати й тримати все на вершках ідеалістичних і мистецьких настроїв.

Учительські хори причинилисяб до зміцнення зв'язків симпатій між нашими членами, взаємної пошани й солідарности та радісного почуття й бажання прямувати в світ краси й мистецтва. Хто в своїому житті хоча раз був членом якого хору, той знає з досвіду, що ці вартості стало панують серед музикальної спільноти.

Вірю, що мій голос не пролунає без відгону. Вірю, що він повинен викликати серед наших музикальних товаришів і товари-

шок щіріше захоплення, яке повинно виявити себе в першій мірі в дискусії на всіх сходинках, на сторінках „Учительського Слова” та в конкретних починах організації учительських хорів. Я переконаний, що її головний провід організації не відмовить охочим товаришам фахових порад і деякої технічної допомоги*).

Отже вперед на шляху до світлих овидів мистецької праці і розкошів.

Ів. В. В...ний.

ШКІЛЬНІ Й УЧИТЕЛЬСЬКІ СПРАВИ В ЗАКОНОДАВЧИХ УСТАНОВАХ.

БЮДЖЕТОВИЙ ПРЕЛІМІНАР МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ НА ЧАС ВІД 1. IV. 1932 ДО 31. III. 1933.

Як що року, так і зараз предложив уряд з кінцем жовтня 1931 р. бюджетовий преліминар і скарбовий закон до ухвалення в Соймі. В § I проєктованого скарбового закону пропонує уряд до ухвалення на звичайні витрати суму 2.392,423.500 зол. і на надзвичайні суму 52,049.900 зол., разом отже витрати малиби винести суму **2.444,473.400 зол.** На покриття цієї суми мають служити: а) доходи з адміністрації, отже податки в першій мірі в сумі 1.537,598.400 зол.; б) з державних підприємств 142,060.400 зол.; в) з державних монополій (горівка, тютюн, сіль, сірники) 695,357.000 зол.

Разом передбачуються прибутки на покриття витрат з § I в сумі **2.375,015.800 зол.** Як бачимо, вже заздалегідь передбачується дефіцит на **77,367.600 зол.,** який треба буде покрити скарбовими готівковими резервами. Замітний § 4 скарбового закону, в якому признається 10% додаток для військових у чинній службі, чого всі інші шари урядовців не мають.

Заки приступлю до обговорення властивої теми, ц. є бюджету Міністерства Освіти, хочу подати пару цифрових даних. Випис із загального порівняння самих особових витрат (отже платні урядовців) виказує:

А. Адміністрація:

1.	Канцелярія Президента Держави	1,754.075 зол.
2.	а) Сойм	5,775.121 „
2.	б) Сенат	1,553.750 „
3.	Контроля Держави	4,110.000 „
4.	Президія Ради Міністрів	1,512.600 „
5.	Міністерство Заграничних Справ	22,312.757 „
6.	„ Військових Справ	284,073.400 „
7.	„ Внутрішніх Справ	152,650.289 „
8.	„ Скарбу	77,786.238 „
9.	„ Судівництва	75,377.600 „
10.	„ Промислу і Торгу	8,003.795 „
11.	„ Комунікацій	2,847.600 „

До перенесення 737,657.226 зол.

*) В доповненні виводів шан. Автора завважуємо, що Дирекція ВПУВ. має готові інструкції про організацію й працю Учительських Хорів і на бажання радо може висилати їх зацікавленим у тій справі Окружним Відділам або членам. — Редакція.

		З перенесення	737,657.226	зол.
12.	„	Рільництва	8,623.679	„
13.	„	Освіти	332,364.748	„
14.	„	Публичних робіт	10,387.935	„
15.	„	Суспільної опіки	5,601.522	„
16.	„	Рільних реформ	6,627.784	„
17.	„	Почт і телеграфів	1,301.240	„
Разом			1.002,664.133	зол.
Б) Підприємства			142,205.662	„
В) Монополії			18,969.497	„
Разом			1.163,839.292	зол.
Дочислім цілий бюджет Міністерства Військових справ, який не дає ніяких прибутків (по відтягненні вже поданих особових витрат)				
			1.548,576.600	зол.
Сума			2.712,415.892	зол.

Порівняймо тепер статистику і на основі цифрових даних пригляньмо-ся відсотковому відношенню поодиноких ресортів Міністрів до цілого бюджету:

1.	Канц. Президента Річипосп. в цілості	3,284.000	—	0.13%
2. а)	Сойм	6,204.000	—	0.26%
2. б)	Сенат	1,704.000	—	0.06%
3.	Контрольна Палата	4,827.000	—	0.20%
4.	Президія Ради Міністрів	3,149.000	—	0.13%
5.	Міністерство Заграничних Справ	44,567.000	—	1.84%
6.	„ Військових Справ	832,650.000	—	34.25%
7.	„ Скарбу	120,800.100	—	4.52%
8.	„ Внутрішніх Справ	212,600.000	—	8.69%
9.	„ Справедливості	101,679.000	—	4.20%
10.	„ Торгу і Промислу	26,500.000	—	1.08%
11.	„ Комунікації	3,675.000	—	0.17%
12.	„ Рільництва	19,500.000	—	0.78%
13.	„ Освіти	348,033.300	—	14.24%
14.	„ Публичних Робіт	38,306.000	—	1.55%
15.	„ Праці і Сусп. Опіки	87,502.000	—	3.66%
16.	„ Рільних Реформ	11,760.000	—	0.47%
17.	„ Почт і телеграфів	1,700.000	—	0.06%
18.	Емеритури і допомоги	149,000.000	—	6.09%
19.	Ренти інвалідів	157,000.000	—	6.42%
20.	Довги державні	280,033.000	—	11.20%
Разом		2.444,473.400	—	100.00%

II.

По тім загальнім перегляді бюджету займемося дещо цифрами бюджету Міністерства Віроісповідань й Освіти. Як уже зазначено в горі, на цей

ресорт випадає 14.24% цілого бюджету — поважна сума, але вона не дорівнює витратам на освіту в західніх державах. Бюджет Міністерства Освіти бувби вищий, якби не закон, що доручає громадам оплачувати мешкансвий додаток для вчителів. Цілий бюджет цього ресорту ділиться на дві головні частини: а) Віроісповідання, б) Освіту. Найбільша часть бюджету йде на народне шкільництво й утримання вчителів, а далі середнє, фахове й вище шкільництво.

В доходах виказує це Міністерство мінімальні цифри в порівнанні до витрат, бо лише 2,918.900 зол. Цю суму добуває воно головнo зі шкільних оплат:

а) в народних і середніх школах	1,161.200 зол.
б) в фахових школах	331.400 „
в) в вищих школах	370.300 „

Прочі прибутки походять із позашкільної освіти, адміністрації, штуки й архівів. Нас одначе цікавитиме прелімінована квота 348,033.300. Остаточне розмежування на різні розділи в загальному виглядає так:

1. Шкільна адміністрація	10,414.900 зол.
2. Віроісповідання	23,793.400 „
3. Позашкільна Освіта	14,948.000 „
4. Народне і середнє шкільництво	251,072.200 „
5. Фахові школи	13,641.300 „
6. Високі школи	30,777.400 „
7. Штука	2,635.900 „
8. Архіви	750.200 „

З цих відділів цікавлять нас, як учителів, точки 3, 4, 5 і 6. Про них подаю деякі цифри. З адміністрації нас цікавить це, що на 1932/3 шкільний рік передбачується 10 Кураторій і 262 інспекторати:

1. Кураторія Поліська має 9 інспекторатів,
2. „ Краківська має 40 інспекторатів,
3. „ Львівська має 60 інспекторатів,
4. „ Люблинська має 19 інспекторатів,
5. „ Лодзька має 14 інспекторатів,
6. „ Поморська має 19 інспекторатів,
7. „ Варшавська має 37 інспекторатів,
8. „ Познанська має 36 інспекторатів,
9. „ Виленська має 17 інспекторатів,
10. „ Волинська має 11 інспекторатів.

З витрат на віроісповідання треба ствердити, що подавляюча більшість гроша йде на католицькі вірування, а тільки незначна сума на інші. а) На католицькі віроісповідання (в цьому й грецько-католицькі) 21,534.638 зол. Для цікавих подаю, що на 1932/3 рік передбачується оплачування: 2 кардиналів, 5 архієпископів, 17 єпископів дієцезій, 23 єпископи-суфрагани. Разом усіх священиків з монахами і теологами має уряд оплачувати в числі 14.122 душ. б) На євангеліцькі віроісповідання має йти 186.000 зол., в) православне віроісповідання коштує 1,390.000 зол. Етап осіб православного віроісповідання виносить 2.920. г) Для магометан преліміновано 56.958 зол. д) Для жидів 201.000 зол.

Позашкільна освіта. — Загальна сума передбачених витрат у цій ділянці виносить 14,948.000 зол. В цій сумі передбачується такі замітніші цифри: а) Зворот оплат у приватних середніх школах за дітей державних урядовців 3,200.000 зол. б) Фізичне виховання молоді 7,900.000 зол. В цій ділянці уряд утримує на етаті 72 урядовців, та платить на: Центральний Інститут фізичного виховання 600.000 зол.; Оплату інструкторів і тренерів 1,101.452 зол.; Літні табори, розізди, пропаганди 1,886.438 зол.; Прохарчування і строї таборів 2,202.455 зол. в) Загально освітні витрати 125.000 зол. г) Спеціальні научні заведення 3,269.500 зол. д) Зачети і стипендії (для громадських освітніх установ) 350.000 зол.

Народні школи і захоронки коштують 211,785.000 зол.— У цей розділ державного бюджетування входять: 1. Народні школи, 2. Спеціальні школи: а) інститут глухонімих і сліпих у Варшаві, б) інститут спеціальної педагогіки в Варшаві. 3. Дві державні захоронки. В подрібних витратах з цього ділу замітні такі цифри:

а) Платні сталих учителів 201,091.923 зол. б) Контрактові вчителі й надобовязкові години 6,524.680 зол. в) 10 захоронок поза межами Польщі зараховані в загальній сумі видатків. Крім цих сум і прочих менше цікавих, які пропускаю, прелімінує уряд 1,320.000 зол. на зачети й стипендії. На встанови освіти вчительства та вчительських кандидатів передбачується 11,406.500 зол. З цієї позиції замітні цифри: а) на стипендії для вчителів і вчительських кандидатів передбачується 11,406.500 зол. З цієї позиції замітні цифри: а) на стипендії для вчителів і вчительських кандидатів (цифра в порівнянні до Австрії дуже мала) 10.000 зол. б) Допомоги для вчительських бурс (також дуже малі) 25.000 зол.

Середні школи коштують загалом 27,800.700 зол. в тій квоті самі особові витрати, це є платні вчителів та урядовців і надобовязкові години виносять 27,605.871 зол. Для цікавих подаю числовий виказ державних середніх шкіл у Польщі:

Кураторія Поліська має 6 середніх шкіл,
„ Краківська має 47 середніх шкіл,
„ Львівська має 59 середніх шкіл,
„ Люблинська має 16 середніх шкіл,
„ Лодзька має 11 середніх шкіл,
„ Поморська має 20 середніх шкіл,
„ Варшавська має 45 середніх шкіл,
„ Познанська має 30 середніх шкіл,
„ Виленська має 18 середніх шкіл,
„ Волинська має 7 середніх шкіл.

Разом 259 середніх шкіл.

Під цей розділ підходять також витрати на 2 духовні семінарії.

На фахове шкільництво видає держава 13,641.300 зол. Фахові державні школи є всі лише з польською викладавою мовою. З загальної суми видатків цікавіші цифри: а) Стипендії для учнів виносять 15.000 зол.; б) Допомоги для приватних фахових шкіл 100.000 зол. та в) допомоги для ремісничих бурс 25.000.

Високі державні школи утримує держава коштом 29,212.300 зол. При цій нагоді подаю число державних високих шкіл: 1. Університет Ягай-

лонський в Кракові, 2. Університет ім. Яна Казимира у Львові, 3. Університет Варшавський, 4. Університет імені Стефана Баторого у Вільні, 5. Університет Познанський, 6. Політехніка Львівська, 7. Політехніка Варшавська, 8. Гірнична Академія в Кракові, 9. Головна школа Сільськ. Господарства в Варшаві, 10. Академія ветеринарної медицини у Львові, 11. Академія sztuk красних в Кракові, 12. Державний Дентистичний Інститут у Варшаві.

З наведеної суми помітні такі цифри: а) допомоги для вищих державних шкіл 10.000 зол. б) Зворотні стипендії для Академіків, в) зворотні допомоги для студентів державних шкіл (є 850 стипендій по 130 зол. на місяць) 191.000. г) Допомоги для студентів-поляків на Політехніці в Данцігу 100.000. Є також передбачені дотації для клінік 6 університетів на суму 760.000 зол.

Для нас помітна одна-одинока в цілому бюджеті цифра § 13 ділу вищих шкіл на організацію студій у українській мові, та субвенція для Українського Научного Інституту в Варшаві 90.000 зол.

Наукові установи і підпомагання наукової творчості (музеї, бібліотеки і т. п.) стипендії для вчених 1,565.100 зол. Штука (артистичні заведення, література, музика, консервація і т. п. 2,635.900 зол. Архіви 750.200 зол.

Як бачимо з цілого бюджету, годі дошкуватися спеціальної квоти на українські культурні потреби, а одинока квота 90.000 зол. на Український Научний Інститут у Варшаві є радше допомогою для емігрантських українських наукових кол., що з політичних причин найшлися в межах польської держави.

Справа інвалідських рент і емеритур в Бюджетовій Комісії Сойму дня 13 січня 1932. — Дня 13 січня ц. р. рада Бюджетова Комісія Сойму над інвалідськими рентами й емеритурами. В дискусії над цією справою промовляв також посол т. Великанович. Він станув головно в обороні членів колишньої Української Галицької Армії з 1918—19 р. р., визнаної в своєму часі міжнародними чинниками за правильну армію та домагався визначення для всіх українських інвалідів — є їх зараз у межах Польщі 939 осіб — інвалідської ренти. В закінченні своїх виводів поставив т. Великанович таке внесення: „Сойм признає потребу забезпечення з державного скарбу інвалідів Української Галицької Армії і зважає уряд, щоби чимскорше опрацював проект цього забезпечення і предложив ще в поточній сесії Соймові до ухвали“.

На це Віцемаршалок Сойму д-р Полякевич зложив таку заяву: „Абстрагуючи від політичних моментів, наведених через пос. Великановича, годжуся засадничо на його резолюцію з цим, що може бути мова тільки про тяжко пошкодованих інвалідів. Буде це вимагати порозуміння з урядом, засадничо однак Безпартійний Блок висказується за цією резолюцією“. — Більш тенденційно поставився до цієї резолюції референт посол Вагнер. Він заявив, що в Польщі на 150 тисяч інвалідів є українців інвалідів з світової війни 24 тисяч у Східній Галичині, котрі беруть ренту нарівні з іншими і 3 тисячі на терені Волині, дальше є 4 тисячі інвалідів жидів і 33 тисячі німців. Тільки цих інвалідів, колишніх заборчих армій уважає референт за таких, що можна їх порівнювати з інвалідами інших сукцесійних держав. Зовсім інший характер мають, на його погляд українські інваліди з 1918-19 р. Заявив він, що

головна управа „Звйонзку Інвалідів“ отримала письмо, в котрім ті, за якими промовляє пос. Великанович, просять також і „Звйонзек“ о опіку. Вважав слушним становище посла Полякевича, щоби тим людям признати ренту з державного скарбу.

Над резолюцією т. Великановича буде голосування при третьому читанні бюджету.

Крім цього посол Великанович порушив також у продовженні своєї промови над інвалідськими рентами справу емеритур зльокавтованих цивільних і військових урядовців. Бесідник покликався на Віденську Конвенцію, покликався також на це, що зовсім неслухно від 13 літ відмовлено кільком тисячам людей емеритального забезпечення, не знати для яких цілей і потреб. Вже різні зловживання в дорозі амнестії даровано людям. На жаль, тільки тим людям, що совістно працювали в колишній австрійській державі, а деякі з них, як ствердив посол Римар, працювали навіть з пожитком для польського народу, який тоді в Східній Галичині був у вигідному становищі. Ці люде, що платили емеритальні вкладки, знайшлися зараз без орудників до праці і без засобів до життя. Тут бесідник подав дві знаменні цифри, що на 50 тисяч цивільних емеритів і понад 15 тисяч військових не відчує державний скарб великої втрати, коли яким до 4 тисячам урядовців різних національностей (не лише українцям) визначить емеритуру. Він вірить, що держава виконає свої міжнародні зобовязання, прийняті Віденською Конвенцією.

На це відповів Відеміністр Стажиньські, що скарбові палати рееструють кандидатів до емеритур і коли буде зібраний весь матеріал, справа виконання Конвенції станеться актуальною.

Законопроект про устрій шкільництва в Польщі. — На підставі ухвали Ради Міністрів з дня 11 січня ц. р. вніс Міністр Освіти дня 13 січня 1932 на руки Маршалка Сейму під Ч. I орг. 47/32 друк Ч. 451 законопроект про устрій шкільництва в Польщі. Цілий законопроект розпадається на п'ять груп: 1. Вступ, 2. Загальні постанови, 3. Подрібні постанови, 4. Переходові постанови, 5. Кінцеві постанови. — Складовою частиною законопроекту є додаткова записка, в якій вияснено подрібно суспільні й педагогічні підстави законопроекту.

Одночасно з законопроектом про устрій шкільництва вніс Міністр Освіти під тим самим числом і тогож дня законопроект про приватне шкільництво.

Згідно з духом законопроекту школа має завдання допомогти державі в організації виховання й освіти населення на свідомих своїх обовязків і творчих громадян держави, запевнити їм найвищий інтелектуальний і моральний розвиток, найкращу підготовку до життя та дати всім громадянам доступ до найвищих щаблів освіти.

Всі школи діляться на державні, публічні й недержавні.

Організаційною й програмовою підставою устрою шкільництва є семилітня народня школа, найвище організована. Організацію всіх типів шкіл, час і програми навчання визначає Міністр Освіти. Міністр Освіти має право закладати досвідні школи на інших підставах, як виложені в цьому законі.

До праці в народній школі підготовляються діти в установах дошкільного виховання, куди поступають по скінченому 3-ому році життя.

В народній школі є наука обов'язкова для всіх громадян. Школоповинність триває для кожної дитини 7 літ. Міністр Освіти має право продовжити або скоротити на 1 рік школоповинність. До народньої школи вступає дитина по скінченому 7-му році життя.

Народня школа ділиться на три степені: перший — 4 роки науки; другий — 6 літ науки; третій — 7 літ науки. Школоповинність може дитина відбути в державній народній школі, публічній, недержавній або і в дома.

По скінченні школоповинности обов'язана дитина до доповнення своєї освіти в установах позашкільного виховання до 18 року життя.

Середні школи є 6-літні і складаються з 4-літніх гімназій та 2-літніх ліцеїв. До гімназії поступає дитина по скінченні 6-ої класи народньої школи. Гімназії й ліцеї можуть творити органічну й адміністраційну цілість, або й існувати зовсім окремо. Ліцеї поділяються на різні виділи; гімназії можуть бути з латиною або й без латини.

Фахове шкільництво складається зі шкіл і фахових курсів. Фахові школи діляться на: а) доосвітні, б) засадничого типу, в) фахової підготовки. Програми для тих шкіл складає Міністр Освіти. Фахові школи засадничого типу розпадаються на степені: а) нижчий, б) гімназійний, в) ліцеальний. Незалежно від цих шкіл будуть організовані школи майстрів і школи доглядачів. До фахових шкіл прийматимуть молодь по скінченому 14-ому році життя.

Виховування кандидаток на виховниць у дошкільних установах відбуватиметься: а) в 4-літніх семінаріях, б) в 2-літніх ліцеях.

Народні вчителі побирають освіту в 3-літніх педагогічних ліцеях і 2-літніх педагогіях. До педагогічних ліцеїв приймають учнів по скінченні 4-ох класів гімназії. Щоби стати народнім учителем треба скінчити: а) народню 6-класову школу, б) 4-літню гімназію, в) 3-літній педагогічний ліцей і г) 2-літню педагогію.

Виховання й освіта вчителів для всіх середніх шкіл усіх типів відбувається в вищих школах і на спеціальних педагогічних курсах. Вчителів фахових шкіл підготовлятимуть: а) відповідні фахові школи ліцейного степеня, б) в вищих школах і в) в інших школах, які визначить Міністр Освіти. Кандидати на інструкторів побиратимуть освіту: а) в фахових школах гімназійного степеня, б) в школах майстрів і в школах доглядачів.

Кандидати на виховниць установ дошкільного виховання, на народніх учителів, середніх і фахових шкіл відбуватимуть практику або в спеціальних школах вправ або в інших відповідних школах свого округу.

Для виховниць установ дошкільного виховання, для учителів народніх, середніх, фахових та інших ідентичних шкіл будуть організовані спеціальні установи й курси для поповнювання їх знання й освіти

Організація шкільництва, передбачена цим законом, пічнеться по 6-ти літах, рахуючи від дня оголошення цього закону.

З поточним новим шкільним роком будуть зліквідовані всі перші класи теперішніх учительських семінарій.

*

З ініціативи Президії Головної Управи „Рідної Школи“ у Львові відбулася дня 2 лютого ц. р. в справі цього законопроекту фахова конференція,

в якій взяли участь такі делегати: Великанович, Кокорудз, Коновалець, Кузьмович, Коренець, Микитей, Павлів, Радзикович, Хруцький, Целевич, Чубатий і Юцишин.

По основній генеральній і подрібній дискусії ствердила Конференція такі основні недомогання в обох законопроектах Міністерства Освіти: 1. Серйозна невігода молоді сільського населення в переході до середніх, фахових і вищих шкіл, 2. Заступлення принципів демократизму в організації шкільної адміністрації й програмів навчання та виховання елементами бюрократизму, 3. Обниження впливу національних меншин на справи виховання й освіти, 4. Обниження освітнього цензу сільських шарів громадянства через петрифікацію нижчих степенів (4-літки) народн. шкільництва, 5. Можливість розбиття учительської спільноти через уведення трьох категорій учительства: а) нижче-, б) середньо- й в) вище-освіченого, 6. Труднощі розвиткові приватного шкільництва національних меншин через поширення компетенцій органів політично-адміністраційної влади в ділянці виховання й освіти в усіх школах.

Дискусію записували собі подрібно представники Української Парляментарної Репрезентації (посли Великанович і Хруцький) та використовують її як дуже цінний матеріал у нарадах Освітньої Комісії Союму над обома законопроектами Міністерства Освіти.

Заввага Редакції. — Текст обох законопроектів буде опублікований, по ухваленні, на сторінках „Шляху виховання й навчання“ з інтерпретаціями найвидніших наших педагогів.

З ЖИТТЯ НАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

А. ДИРЕКЦІЯ ВПУВ.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі Загальних Зборів Окружних Відділів ВПУВ. — Дирекція ВПУВ. вживає всі Виділи Окружних Відділів ВПУВ., котрим адміністраційний рік скінчився разом із календарним роком, щоби в місяці лютому або березні ц. р. скликали Загальні Збори своїх Окружних Відділів з такою звичайною програмою нарад: 1. Відкриття Загального Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення з діяльності в минулому адміністраційному році; 4. Звідомлення Контрольної Комісії; 5. План діяльності на поточний адміністраційний рік; 6. Вибір Виділу Окружного Відділу; 7. Біжучі справи і внесення. — При цьому належить докладно поінформувати членів про хід нарад на Конференції голов і делегатів Окружних Відділів ВПУВ. у Львові 26 грудня 1931.

Ті Виділи Окружних Відділів ВПУВ., котрі бажалиб мати на своєму загальному зборі представника централі Тов-а, повинні повідомити про це Дирекцію принайменше на два тижні перед своїм загальним збором.

Повне звідомлення зі Загального Збору належить негайно вислати Дирекції ВПУВ. в двох (2) примірниках. В звідомленні прохається подати правдиве число членів Окружного Відділу та зясувати докладно стан бібліо-

теки, допомогового фонду або повітової учительської каси, чи іншої установи Відділу.

На окремому списку (в двох примірниках) прохається подати склад нововибраного відділу з докладними адресами всіх членів.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі оновлення й поглиблення їх діяльності. — Рахуючися з дискусією на Конференції голов і делегатів Окружних Відділів ВПУВ. у Львові 26-го грудня 1931 р. та покликаючися на наш Обіжник з вересня м. р., взиваємо всі Окружні Відділи ВПУВ. приступити негайно до оновлення й поглиблення своєї діяльності. Беручи під увагу важкі умови сучасного суспільного життя, спеціальнож велику економічну скруту, доручаємо всім Відділам організувати в себе товариські самоосвітні гуртки з такою схемою організації і праці: 1. На чолі самоосвітнього гуртка стоїть провідник; 2. Самоосвітний гурток сходиться в означеного товариша раз на місяць для такої програми праці: а) Доповідь про зміст останніх випусків „Уч. Слова і „Шляху виховання й навчання“ та „Методики і шкільної практики“; б) Дискусія над Обіжниками Дирекції ВПУВ., поміщеними в останньому випуску „Учительського Слова“, в) Відчит на педагогічну, методичну або іншу наукову тему, г) Дискусія про суспільно-культ. працю вчительства на терені самоосвітнього гуртка; 3. Звідомлення зі сходин самоосвітн. гуртка пересилає провідник разом із рефератами голові Відділу свого Окружного Відділу; 4. Голова Відділу Окружного Відділу пересилає раз на місяць сумаричне звідомлення про сходини самоосвітніх гуртків разом з рефератами Дирекції ВПУВ. Дирекція використовує ці звідомлення і реферати на сторінках видавництв Тов-а.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів і всіх членів ВПУВ. в справі доплати на рахунок „Фонду Посмертних Допомог“ у місяці лютні 1932 року. По 10. грудня м. р. включно має ВПУВ. серед своїх членів уже 14 смертей. Через дотеперішні виплати посмертних допомог за час від 1 січня по 15 грудня 1931 року порушено вже рівновагу чинного посмертного фонду.

Покликаючися на постанови §§ 6, 7, 12 і 13 „Правильника Фонду Посмертних Допомог“ з 2 липня 1928 р., та маючи на увазі головню постанову § 12 цього Правильника, котра звучить:

„На випадок більшого числа смертності членів у певнім періоді часу, Дирекція Т-ва має право зарядити доплату до звичайної вкладки на протязі якогось часу в такій висоті, яка покажеться потрібна на покриття фонду, аж чинний фонд прийде до рівноваги“ (§§ 6 і 7 та § 13), —

Дирекція взиває всіх членів Т-ва, щоби в лютні вплатили по 1 зол. на рахунок „Фонду Посмертних Допомог“ для привернення рівноваги чинного Фонду за 1931-ий рік.

Членська вкладка в місяці лютім 1932 р. буде отже виносити 6 зол.

Взивається всі Виділи Окружних Відділів ВПУВ., щоби допилювали виконання цього Обіжника.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх П. Т. Членів і Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі оплат за поштові посилки. — В місяці листопаді м. р. ввело Міністерство Пошт і Телеграфів на території цілої Польщі підвишку оплат за поштові посилки. Від того часу коштує: а) звичайний лист 35 гр.,

б) поштова картка 25 гр., в) поручений лист 1.00 зол., г) поручена поштова картка 0.50 гр., г) звичайний лист понад нормальну вагу (20 грамів) 70 гр.

Не вважаючи на обов'язуючі тепер у цій справі приписи, посиляють члени або Виділи Окружних Відділів Дирекції ВПУВ. листи й поштові картки, оплачувані по давній нормі (лист 25 гр., поштова картка 15 гр.) і тим чином наражують Тов-о на великі втрати з приводу доплат до низько оплачених листів. — По тій причині прохає Дирекція всіх П. Т. Членів і всі Виділи Окружних Відділів ВПУВ. оплачувати всі поштові посилки під адресою Товариства згідно з обов'язуючими в тій справі приписами, щоби не наражувати далі Тов-а на зайві витрати.

Посилок, неоплачених згідно з обов'язуючими приписами, Дирекція ВПУВ. не буде приймати та не буде їх полагоджувати.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі звідомлень про сходини, збори і діяльність. — Дирекція ВПУВ. прохає всі Виділи Окружних Відділів ВПУВ. прислати звідомлення про сходини, збори і річну свою діяльність безумовно в двох (2-ох) примірниках. Один із них служиме Дирекції за підставу до вироблення вірного образу стану розвитку й діяльності Окружного Відділу, а другий для Редакції „Учительського Слова“. Одним примірником не може користуватися одночасно Дирекція й Редакція, бо редакційні рукописи підпадають звичайно таким основним змінам під оглядом стилю і змісту, що Дирекція не може ними користуватися як автентичним матеріалом у своїх ділових зносинах із Окружними Відділами.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх П. Т. Членів і Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі звороту книжок, випозичених із „Центральної Педагогічної Бібліотеки“. — З перенесенням бюр Тов-а до власної кам'яниці при вул. Якуба Стшмен 11 приступає Дирекція до доповнення, перекаталогування й упорядкування „Центральної Педагогічної Бібліотеки“. В зв'язку з тим прохається всіх П. Т. Членів повернути випозичені колинебудь книжки найпізніше до 20 лютого ц. р. Оскільки Дирекція примушена булаб звертатися до інтересованих членів письменно в тій справі, тоді рахунок їх членських вкладок обтяжуватиме по 35 сот. за кожний раз на зворот коштів поштової переписки.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі використання рефератів і відчитів на районних (товариських самоосвітніх гуртках) або повіт. сходинах. — На район. (товариських самоосвітніх гуртках) або повітових сходинах слухають звичайно члени Тов-а реферати й відчити своїх товаришів (ок). Ці реферати й відчити, часто цінні багатим досвідом і знанням доповідачів, дотепер марнувалися й пропадали, замість того, щоби служити свіжим джерелом дальшої самоосвіти найширшого загалу членів організації.

Дирекція ВПУВ. прохає всіх доповідачів, щоби на будуче свої реферати й відчити на районів (товариські самоосвітні гуртки) й повіт. сходини опрацьовували письменно та пересилали їх безпосередно або через Виділи Окружних Відділів Дирекції ВПУВ. для поміщування їх на сторінках видавництва ВПУВ. Реферати й відчити, оцінені Редакційним Комітетом або Дирекцією як виїмково видатні, будуть гоноровані як оригінальні, самостійні праці.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Окружних Відділів ВПУВ. в справі залегlostей членів у членських вкладках. — Від довшого часу, головню від сьогорічних ферій, багато наших членів занедбалося в сплачуванні членських вкладок до Товариства ВПУВ. і залягають із вкладками на більші квоти. Ці занедбання в сплачуванні членських вкладок виступають головню в таких формах:

1. Деякі члени, а навіть і кілька Окружних Відділів ВПУВ. знизилн собі самовільно, не питаючися вперед ні Дирекції ні Надзірної Ради ВПУВ, висоту членської вкладки і вплачують тільки її частину.

Дирекція взиває всіх членів і ті Окружні Відділи ВПУВ., що мають недоплати на рахунку членських вкладок із цього приводу, поповнити ці недоплати по 31. січня 1932 р., щоби Дирекція не була примушена приноровлювати до них відповідних постанов статуту Т-ва.

2. Деякі члени не платили своїх вкладок через цілий 1928-ий, 1929-ий або 1930-ий рік і тим чином утратили членські права. У цьому році вплачують вони вже точно членські вкладки і думають, що тим самим повернули вони до повноти своїх членських прав. Це засаднича помилка в інтерпретуванні відповідних постанов статуту.

Дирекція взиває всіх членів і ті Окружні Відділи ВПУВ., що мають недоплати на рахунку членських вкладок із цього приводу, поповнити ці недоплати по 31. січня 1932 р., щоби Дирекція не була примушена приноровлювати до них відповідних постанов статуту Т-ва.

3. Деякі члени платять вкладки неправильно, н. пр. що другий або третій місяць. І в них повстали з цього приводу поважні недоплати на рахунку членських вкладок та заіснувала небезпека необачної втрати членських прав.

Дирекція взиває всіх членів і ті Окружні Відділи ВПУВ., що мають недоплати на рахунку членських вкладок із цього приводу, поповнити ці недоплати по 31. січня 1932 р., щоби Дирекція не була примушена приноровлювати до них відповідних постанов статуту Т-ва.

4. Є й такі члени, котрі пропустили вплату членської вкладки тільки за кілька місяців, а ранше платили і тепер платять вкладки зовсім правильно. В них повстали також з цього приводу поважні недоплати на рахунку членських вкладок та заіснувала небезпека необачної втрати членських прав.

Дирекція взиває всіх членів і ті Окружні Відділи ВПУВ., що мають недоплати на рахунку членських вкладок із цього приводу, поповнити ці недоплати по 31. січня 1932 р., щоби Дирекція не була примушена приноровлювати до них відповідних постанов статуту Т-ва.

При цьому повідомляє Дирекція рівночасно, що, з приводу великих коштів переписки, не буде висилати членам особистих пригадок, але натомість у випадку смерти члена керуватисьме строго при жаданні виплати допомоги з Посмертного Фонду відповідними постановами „Правильника Посмертного Фонду“ та обов'язуючими ухвалами Загальних Зборів, а саме, що коли померший член залягав із членськими вкладками до Т-ва поверх 3 місяців у якомунебудь році, починаючи з 1. січня 1928 р., уповаженні його „Деклярацією“ особи тратять безумовно раз на все право до підмоги з Посмертного Фонду.

Члени, котрі залягають із членськими вкладками поверх 6 місяців у якомубудь році, починаючи від 1. серпня 1924 року, тратять раз на все всі свої членські права і будуть викреслені з реєстру членів Т-ва з днем 31. січня 1932 р., про що повідомиться їх окремими листами.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Окружних Відділів ВПУВ. і їх членів у справі присилки декларацій на Посмертний Фонд. — Багато членів ВПУВ. не підписали і не прислали ще по сьогоднішній день Дирекції ВПУВ. „Декларацій“ на Посмертний Фонд. З цього випливають прикрі шкоди для родин членів, між спадкоємцями і Дирекцією виникають часом небажані непорозуміння по смерті членів, а в адміністрації самого Посмертного Фонду може витворитися непотрібний хаос.

Дятого Дирекція ВПУВ. взиває тим шляхом усі Виділи Окружних Відділів ВПУВ. в цілому краю вплинути на своїх членів, щоби по 29 лютого 1932 р. безумовно підписали й прислали Дирекції ВПУВ. бажані „Декларації“ по такому приписаному зразку:

Декларація,

силою якої підписан... член Т-ва „Взаїмна Поміч Українського Вчительства“, постановляю і дозволяю, щоби належну по думці „Правильника посмертних допомог“ та постанови § 3. буква „ж“ статута („похоронні кошти“ вище названого Т-ва прийнятого до відомости Воєвідствами: у Львові з дня 14. IX. 1922 Ч. 2268/21/3, в Станиславові з дня 21. II. 1923 Ч. 3414/1/3, в Тернополі з дня 10. III 1923. Ч. 2029) — по моїй смерті посмертну підмогу виплачено п.

Застерігаю собі право змінити кожного часу цю постанову і визначити іншу особу до поборання згаданої допомоги.

Місцевість, дата

Власноручний підпис свідків.

Власноручний підпис члена.

„Декларації“ можуть бути писані або власноручно або на машині. Готових „Декларацій“ Канцелярія ВПУВ. висилати не буде.

Взиваємо всіх П. Т. наших членів, у власному, добре зрозумілому інтересі, приноровитися точно до цього обіжника, та попросити в означеному вище речинці всі декларації.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Окружних Відділів ВПУВ. і їх членів у цілому краю про сплати зворотних допомог. — Дирекція ВПУВ. — 1. Взивається всіх членів ВПУВ., що отримали в минулих літах зворотні допомоги і ще їх дотепер не повернули, сплатити свої зобов'язання ратами до кінця лютого 1932 р.

Всіх несовісних і впертих членів, що не послухають цього нашого останнього зазиву, передаємо нашому правному заступникові до стягнення наших претенсій на судовому шляху.

Тих членів, що отримали зворотні допомоги в біжучому році, взиваємо до сплатення рат.

2. Всі прохання членів ВПУВ., спрямовані до Дирекції, або Надзірної Ради ВПУВ. о зворотні допомоги вище 100 зол., передала Дирекція ВПУВ. „Учительській Касі“ до полагодження їх у її статутівому обсягу ділання.

Б. УЧИТЕЛЬСЬКА КАСА.

Хто хоче дістати письменно відповідь, повинен до свого письма до-
дати поштові значки на 35 гр. На відсилку покритого вже векся (грішми
або новим векслем) треба прислати потрібні значки або гроші. Ті члени-
довжники „Учительської Каси“, які не додержують умов сплати, дістануть
усе пригадку і якщо така пригадка не допоможе, цілий несплачений капітал
з належними відсотками стане нараз платний і позиваємий. Неточний платник
примусить Дирекцію стягнути позичку через суд.

В такій інституції, як „Учительська Каса“, гроші не можуть бути увяз-
нені, лише повинні бути непереривно в обороті: довжники, які дістали по-
зичку, сплачують, щоби могли дістати ті, які також потребують позички. Тим
чином може користати з кредиту щораз більше членів.

Повинні це розуміти ті члени-довжники, які не додержують умов, на
яких дістали позичку. Дирекція, яка стоїть на сторожі інтересів цілого Тova-
риства і поодиноких членів, мусить і буде твердо обстоювати правильне
сплачування позичок. Нехай рати будуть і малі, але нехай вони приходять
правильно.

*

З днем 15 лютого ц. р. переноситься „Учительська Каса“ до нової до-
мівки ВПУВ. при вул. Якуба Стшечен ч. 11.

В. ОКУРЖНІ, ВІДДІЛИ ВПУВ.

1. Скликають Збори і сходи.

Рогатин. — Звичайний Загальний Збір членів Округного Відділу В. П.
У. В. в Рогатині відбудеться дня 14 лютого 1932, о год. 2.30 попол. в рухан-
ковій салі української гімназії з такою програмою: 1. Відкриття Збору. 2. Від-
читання протоколу з останнього Загального Збору. 3. Звідомлення з діяль-
ности Виділу за минулий адміністраційний рік. 4. Дискусія над звідомлен-
ням. 5. Вибір Виділу. 6. Внески й запити. 7. Реферат т. Бігуса Петра на тему:
„Моральна криза сучасної доби“. 8. Реферат т. Самоверського Петра на тему:
„Економічна криза сучасної доби“. На Загальному Зборі буде приявний де-
легат ВПУВ. зі Львова. Вечером цього дня відбудуться великі вчительські
вечерниці. Вп. Товариші(ки) Рогатинщини! Явіться всі як один на Загаль-
ний Збір і на вечерниці! Покажіть товариську солідарність і єдність, тим-
більше в справах свого станового товариства!

Коломия. — Звичайний Загальний Збір членів Округного Відділу
ВПУВ. в Коломий відбудеться дня 6. березня ц. р. о 11-й год. дня в домівці
„Народнього Дому“ при вул. Костюшка 23 по такій програмі нарад: 1. Від-
криття Загального Збору, 2. Відчитання протоколу з останнього Загального
Збору, 3. Звідомлення з діяльности Відділу за минулий адміністраційний рік,
4. Звідомлення Контрольної Комісії, 5. Вибір Виділу, 6. Звідомлення деле-
гатів з Конференції у Львові, 7. Енунціяція делегата Дирекції ВПУВ., 8. Вне-
сення і запити.

Снятин. — Загальний Збір Округного Відділу ВПУВ. в Снятині відбу-
деться 13 березня 1932, в домівці „Української Міщанської Читальні“ в Сня-
тині, о 11 год., з таким порядком нарад: 1. Відчитання протоколу з остан-

нього Загального Збору. 2. Звідомлення: секретаря, скарбника, бібліотекаря. 3. Вибір Виділу. 4. Внесення й запити.

Станиславів. — Загальний Збір Окружного Відділу ВПУВ. в Станиславові відбудеться дня 6. березня 1932 р. о год. 10-й перед полуднем в домівці „Рідної Школи“, вул. 3 Мая ч. 18. Порядок нарад: 1. Відкриття Збору. 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. 3. Звідомлення Виділу: а) голови, б) секретаря, в) скарбника, г) бібліотекаря, ґ) Контрольної Комісії. 4. Вибір Виділу. 5. Внесення.

2. Відбули Збори і сходи.

Бережани. — Сходи Окружного Відділу ВПУВ. в Бережанах відбулися дня 22. грудня 1931 р. з таким порядком нарад: 1. Реферат т. М. Божиківського: „Про змісл ощадности серед українського народу“; 2. Вибір відпоручників на конференцію у Львові 26 грудня 1931; 3. Вибір сталого кореспондента; 4. Справа нової кам'яниці Тов-а у Львові; 5. Становище Окружного Відділу ВПУВ. в Бережанах до кооперативи „Учительська Каса“ у Львові; 6. Програма слідуєчих сходи; 7. Внески і запити. Тов. М. Божиківський виголосив цікавий реферат, опираючи його на зразках зявищ природи (ховрашки). Відпоручниками на конференцію голов вибрано тт. Гриця Кіся й Івана Ризака. Сталим кореспондентом вибрано т. Петра Будза. Члени висловлювали бажання, щоби в кам'яниці, крім канцелярій Товариства, приміщено ще й „Бурсу“. В справі „Учительської Каси“ у Львові постановлено, що Бережанський Відділ вступить до неї як член із одним уділом. При кінці постановлено скликати чергові сходи 1 лютого 1932.

Рогатин. — Треті ширші сходи членів Окружного Відділу ВПУВ. в Рогатині відбулися дня 6 грудня 1931 р. о год. 2 попол. в канцелярії „Р. Ш.“ під проводом голови т. Миколи Водоноса. Дневний порядок: 1. Відчитання протоколу з останніх ширших сходи. 2. Приняття правильника для освітніх гуртків. 3. Вибір делегата на конференцію голов і відпоручників. 4. Реферат. 5. Евентуалія. Протокол із останніх ширших сходи з дня 20 вересня ц. р. відчитано й зміст його прийнято без змін до відома. Проект правильника для освітніх гуртків, зложений назначеною для цього комісією, відчитав голова комісії т. М. Ромах. По переведеній дискусії й поробленні деяких поправок і доповнень прийнято правильник всіма голосами прихвних членів. Делегатом на конференцію голов і відпоручників вибрано т. Осипа Будного. Реферат на тему: „Які научні посібники може зробити учитель сам або з учнями“ — опрацював і відчитав голова М. Водонос. У дискусії над рефератом забрав голос т. П. Самоверський і зазначив, що реферат заключає в собі цінні вказівки й подає способи, як учитель може собі радити при науці, коли школа не має потрібних научных посібників. Рішено скликати слідуєчі ширші сходи в місяці лютні 1932. Точний речинець сходи назначить Виділ Кругжа.

Стрий. — Товариські сходи Окружного Відділу ВПУВ. в Стрию відбулися в домівці „Рідної Школи“ при вул. Трибунальській, дня 6 грудня 1931, у приїві 24 членів з таким порядком нарад: 1. Відкриття сходи. 2. Справа „Бойківського Музею“ в Стрию. 3. Реферат дир. Музичного Інституту д-ра Лиска: „Мелодика „Запорожця за Дунаєм“. 4. Будова власної домівки. 5. Бі-

жучі справи. — 1) Голова, відкриваючи сходи, повідомив, що з причин, від Виділу незалежних, замовлена лекція і реферат не відбудуться. — 2) Голова Окружного Відділу т. Йосиф Сілецький вяснив у довшій промові, що в Стрию має повстати нова установа — „Бойківський Музей“ — і просив Товаришів(ок), щоби заздалегідь збирали все, що має музейну вартість, а саме: старі образи, книги, документи, метрики, писанки, народню ношу, вишивки і т. п. — 3) Цікавий реферат д-ра Лиска „Мелодика Запорозця за Дунаєм“ вислухали зібрані з великою увагою. — 4) В справі будови власної домівки промовляв тов. П. Котович і піддав думку, чи не можнаби по зібранні відповідних фондів приступити до будови дому спільно з Музичним Інститутом. Остаточо постановлено, щоби Виділ скликав у цій справі засідання і прийшов з відповідним внесенням на Загальний Збір. — 5) Тов. П. Кульчицький піддав думку, чи не вдалосьби заснувати Учительський Хор при Окружнім Відділі, зложений із самих членів. По дискусії ухвалено просити П. Котовича, щоби проводив хором, а П. Кульчицького, щоби цей хор організував, — на що оба Товариші пристали. Ухвалено скликати Загальний Збір Окружного Відділу ВПУВ. в неділю 24 січня 1932 о 10 год. дня.

Снятин. — Сходи членів Окружного Відділу ВПУВ. в Снятині відбулися дня 22 грудня 1931 під проводом голови тов. Фодчука Семена, в приявності 11 членів Т-ва, з таким порядком нарад: 1. Відкриття сходин. 2. Справа „Учительської Каси“ у Львові. 3. Вибір делегата на Конференцію голов і делегатів Окружних Відділів ВПУВ. у Львові на день 26 грудня 1931. 4. Реферат тов. Івана Федорака на тему „Пошанування власної гідности“. 5. Справа урухомлення бібліотеки для Заболотівщини. 6. Внесення і запити. — 1. Сходи відкрив голова; привітавши приявних членів, вказав на нові придбання Т-ва, здорову господарку Дирекції і заявив повне довіря Окружного Відділу до свого центрального проводу. На жаль, багато товаришів, особливо із Заболотівщини, не почуваяться до обовязків супроти Т-ва і не є його членами. — 2. Про „Учительську Касу“ реферував тов. Косташук Василь. Перейшов коротко історію „Учительської Каси“ від Загального Збору Т-ва в дні 8 липня 1930 р. по нинішній день, вказав на здорову організацію Каси, яка спирається на самовистарчалності та візвав приявних товаришів, щоби морально й матеріально підперли свою нову економічну організацію. — 3. Делегатами на конференцію до Львова на день 26 грудня 1931 вибрано голову тов. Фодчука Семена і тов. Косташука Василя. — 4. Тов. Федорак Іван відчитав свій цікавий і на часі реферат на тему: „Пошанування власної гідности“. Товариш подав вказівки, як належить себе вести серед сучасних обставин, щоби не попасти в розріз зі своїм особистим і національним „я“. — 5. Щоби приєднати до Окружного Відділу і Т-ва товаришів зі Заболотівщини постановлено скликати на день 1 лютого 1932 р. товариські сходи до Заболотова.

Видає Товариство „Взаїмна Поміч Українського Вчительства“.

Редагує Іван Ющишин.

За Редакцію відповідає Андрій Зелений.

Друковано в друкарні Вид. С-ки „Діло“, Львів, Ринок 10. — Тел. 29-26.

14 (24) фебр. 1932
1886

WYDZIA
Jiowski
uczyl.
Eutolka Miana

СЛОВО

ОРГАН
ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ
Українського Вчителства

Адміністрації: Lwów, ul. Jakóba Strzemię, 11/II.

Телефон: 4-59.

ВИХОДИТЬ РАЗ У МІСЯЦЬ. — ЧЛЕНИ ОТРИМУЮТЬ БЕЗПЛАТНО.

Членська вкладка в місяці березні ц. р. виносить 5 зол.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

З кінцем січня ц. р. перенесла Дирекція ВПУВ. всі бюро й установи Тов-а з вул. Осолінських 8/II. до власного дому при вул. Якуба Стпемей 11/II.

Всі листи й посилки до Дирекції ВПУВ., Редакції й Адміністрації Видавництва треба від тоді висилати на адресу: Lwów, ul. Jakóba Strzemię, 11 II.

Число телефону: 4—59.

Тут міститься також „Учительська Каса”.

Доїзд трамваями: З головного двірця ч. 2 або 11; з Підзамча ч. 5 або 9 з пересідкою на майдані Голуховського на ч. 2. Висідається на перехресті вулиць: Збілікевича — св. Софії — Пелчинської, на майдані св. Софії.

Заввага: Про приміщення „Учительського Приюту” буде окреме повідомлення Дирекції в початку місяця квітня ц. р. — Покищо „Приют” міститься даліше у власній кам'яниці при вул. Унії Люблинської 11/I.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ ВИДАВНИЦТВ ВПУВ.

З попереднім випуском „Учительського Слова” розіслали ми Змісти XIX-го річника „Учительського Слова і V-го річника „Шляху виховання й навчання”.

Звертаємо увагу тих Товаришів(ок), котрі побажають опрацювати цілий річник „Шляху виховання й навчання”, що з „Методики і шкільної практики” дається зложити цілий збірник. Окремі 8-сторінкові випуски „Методики” мають у долинні свої титули і порядкові числа, зазначені римськими цифрами.

Задля того вислали ми також окремий Зміст „Методики і шкільної практики”.

*

Прохається всіх П. Т. Членів, у кого є зайвий примірник „Шляху виховання й навчання” ч. 4. з 1931 р., відступити його Адміністрації для скомплетування річників. За ласкаву товариську чемність буде Дирекція Тов-а дуже зобов'язана.

29/12

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОПАГАНДА.

ДЕ НАША НЕБЕЗПЕКА?

Від кількох уже місяців появляються на сторінках „Учительського Слова“ статті повні оптимізму про сучасне й майбутнє дорогої нам нашої „Взаємної Помочі“. Ні Дирекції Товариства, ані Редакції „Учительського Слова“ не можна робити з цього приводу жадних докорів. Вони вибрали вповні правильну методи поведінки й праці. Бож, по правді, кожний оптимізм будув. Але тільки оптимізм реальний, спертій на конкретних фактах і вартостях. Колиж оптимізм побудований на фразах і вдовіллї, небаром по щасливому заспокоїнні індивідуальної чи збірної гордості мусить прийти розчарування і занепад. Таке нерідко буває в індивідуальному й збірному житті. А це дуже небезпечні з'явища кожного суспільного руху.

ВПУВ. розвивається, наростає матеріяльними й духовими надбаннями. Ніхто цього нетільки, що не перечить, але й мусить це констатувати. Так, це все правда, але, на жаль, тільки однобічна правда! А кожна однобічна правда є найнебезпечнішим мотивом і промотором суспільного розвитку одиниць чи груп.

Погляньмо сміливо й критично цій правді в очі. Зірвім із її стидливого личка маску пихи та самовдовілля.

„Ми“ — так пишеться стереотипно в наших статтях, так говорить самовпевнено на сходинах, конференціях і зборах — „ми“ — значить 2.500 українських народніх учителів(ок) — маємо міцну й гордовиту організацію з надбаннями: з нашими домами, оселями, парцелями, фондами, видавництвами, репрезентаціями і т. д. і т. д. „Ми“ все те досягнули нашими спільними духовими змаганнями й матеріяльними жертвами. Одним словом, „ми“ такі міцні, що якби вміли й хотіли, то...?!

Погляньмо на правдиву, цілу, але не однобічну правду. Проаналізуємо правдивий зміст безкритичної фрази „ми“ і даймо собі щиро відповідь, що фактично скривається за нею?

Отже для добра дорогої нам організації, для певного її майбуття треба сказати, що наш ідол і фетиш — „ми“ подекуди обманчивий. Не „ми“, але „я“, може тільки кілька десятків напrawdę ідейних членів опікується щиро „Взаємною Помічю“, натомість тисячеіменна фаланга, що ховається скрито й гордовито поза ідола й фетиша „ми“, ставилася й ставиться по нинішній день до „я“ апатично, вороже! Цю апатичність і ворожість документує вона своєю небезпечною пасивністю та браком охоти й ідеалізму до організаційної активності й творчості! Це не голословні, беззмістовні фрази, які пускаємо безвідповідально на вітер. За ними аргументи гірких і, на жаль, правдивих фактів життя!

Погляньмо на нашу природні організаційні клітини — Оружні Відділи! Деж, поза кількома щасливішими виїмками, які можемо порахувати на пальцях одної руки, цвіте весняним квітом організаційна праця?! Де численні сходини й загальні збори? Де жваві

наради, відчити, лекції? Де основна й річева аналіза організаційних справ Т-ва? Де точне самочинне виплачування членських вкладок? Де активна й позитивна реакція всіх членів без виїмків на всі заклики й директиви централі?... Отсе сакраментальне „де?“ можнаб продовжувати в нескінченість. Та годі!

Ми торкнулися дуже болючої рани на нашому товариському організмі. Зовсім не думаємо її ятрити, але розкрили сміливо нате, щоби лічити.

Ми все заступали перед нашим організованим загалом погляд, що сучасне життя стоїть під знаком спільнотности, колективізму. Природа такого суспільного ладу вимагає від усіх живих людських істот поголовного ідеалізму, активности й творчости. Де в сучасній спільноті, якійнебудь соціяльній групі немає тих суспільних вартостей, там занепадає саме життя, засмічується буденщиною та спускається на дно. Тільки високе ідейне насилання, фанатична віра в добру справу й ідею, міцний і бадьорий настрій, широкі духові зацікавлення дають оживчі імпульси до праці, чинів, експанзії.

Нашим організаційним клітинам — Окружним Відділам, нашим членам бракує поважно тих високих суспільно-етичних цінностей. У них немає, по правді, тої високої організаційної свідомости, карности й дисципліни, про які ми від кількох уже літ пишемо й говоримо. Перестаньмо обдурювати себе й шкودити собі неправдивими деклямаціями.

Для обнови самих себе, для обнови нашого Товариства, скажім собі правдиву, дійсну правду. На 48 наших Окружних Відділів ми маємо добрих 20 зовсім нечинних, добрих 15—26 слабо чинних, а може всего яких 8—10 активніших. Серед усіх чинних і нечинних Відділів є й такі, що залягають із членськими вкладками по 3.000 до 5.000 зол. Є добрі сотки членів, що цілими літами не бувають ні на сходах, ні зборах своїх Окружних Відділів, не платять членських вкладок і цілими літами приймають видавництва Товариства.

Чи ці факти засвідчують, що наша спільнота розвивається на тривких підставах?! Ні! В нас немає поголовного організаційного ідеалізму, карности, дисципліни, одиниць із твердою волею, загалу з чистими характерами. Наша „сила“ й „слава“ спочиває на крихких морально-духових основах!

Далекі ми від того, щоби знеохочувати чи знеславлювати загал нашого вчителства!! В нас найшляхетніша та найчистіша виховнича мета. Наставленням зеркала прямо в лице нашій організаційній спільноті ми бажаємо розбудити й виплекати в нас ті духові цінності й суспільно-етичні вартості, що є найглибшим змістом і промотором сучасного організованого людського світу. Отже й нашої організації.

Задля цієї високої та шляхетної мети ми зважилися на тверді прикри, але й немінні правдиві слова. Віримо, що вони викличуть у загалу наших членів такийже щирний і шляхетний відгук, який наказав і нам узяти перо в руки.

Тільки в розбудженні й насиленні ідейности, активності й творчости в усіх наших Окружних Відділів, у всіх членів поголовно ми бачимо певне майбутнє нашої організації!

На місце кілька - чи кільканацять особового кволого „я“ повинно прийти до голосу дуже й творче „ми“!! — „Ми“ з великою ідеєю, сліпою вірою, міцними характерами та активною творчістю.

ЗА СПІЛЬНУ МОВУ.

Кожна людська спільнота — політичної, економічної, культурної, релігійної, чи якоїнебудь іншої закраски — мусить мати свій ідеал, віру в його правду та визначену тактику праці для його здійснення. Цю тактику називаємо в щоденному житті невеликих спільнот солідарністю, карністю, дисциплінованістю, свідомістю. В таких великих спільнот як держави і нації має вона популярну назву політики. Ті спільноти, що вміють викристалізувати собі свій один ідеал та знайти для його здійснення одну тактику, втримуються все на фронті суспільної життєвої боротьби. Навпаки, спільноти, що не вміють собі засвоїти цього великого скарбу людського — одного ідеалу й одної тактики — стають жертвами права слабшого. Цю велику правду найкраще розуміє й відчуває на собі її трагедію цілий український нарід, що в час великого історичного зриву всіх народів світу не вмів знайти свого одного ідеалу й одної тактики.

Наша професійна організація має свій ідеал. Вона має скупити все українське народне вчительство в одну свідому й карну спільноту на підставах взаємодопомоги для вишколення її на культурну службу вищій спільноті — своєму народові. В тому її вигідна суспільна позиція. Колиж поглянемо на справу організаційної тактики, так тут уже зустрічаємо шкідливі прояви роздвоєння або й розтрощення.

В найосновнішому питанні, в примітивній підставі простого фізичного існування організації, в питанні членських вкладок немає в нас спільної мови! А раз немає спільної мови в цій найкардинальнішій справі, можна з острахом догадуватися, що в загально членів немає й високої свідомости одного нашого ідеалу.

Перечитуючи звідомлення зі сходів і зборів членів Окружних Відділів, прислухуючись принагідним розмовам товаришів про організаційні справи, вдається нам час до часу вилловлювати несмішні завваги, що „членська вкладка за висока“, що „для добра Товариства“ належалоб її обнизити. Дивне з'явище. Активні Окружні Відділи й ідейні члени ніколи навіть не торкаються висоти(!) членської вкладки. Навпаки, ті, що не засвоїли собі нашого організаційного ідеалу, що не нашіли не тільки цілої, але й пів тактики для його здійснення, в справі праці на терені Товариства поза питанням висоти членської вкладки не знаходять ні одної, ні пів ідеї! Характеристичне й симптоматичне!!

Але всеж таки з цим з'явищем, як конкретним фактом, треба організації рахуватися й зайняти до нього відповідне становище. Отже до речі.

Кожний член нашого Товариства вплачує місячно 5 зол. (пять золотих) членської вкладки. В ній він вплачує 1 зол. на саму організацію, 1 зол. на власну ощадність, льоковану в „Учительській Касі“, 1 зол. на посмертний фонд, 1 зол. на видавництва („Учительське Слово“ та „Шлях виховання й навчання“ з „Методикою і шкільною практикою“), 50 сот. на допомоги вдовам і сиротам та членам у надзвичайних тяжких випадках, а 50 сот. на всебічну — господарську й культурну розбудову ВПУВ. Треба завважити, що з цієї вкладки повертає Товариство кожному членові по 3 зол. (1 зол. із посмертного фонду, 1 зол. ощадности в „Учительській Касі“ та 1 зол. в „Учительському Слові“ й „Шляху“) а 50 сот. віддає членам у формі допомоги сиротам, вдовам і членам. Собі оста-вляє Товариство 1.50 зол. на адміністрацію, організацію й роз-будову!

На цьому ставимо точку і не думаємо вдаватися в ближче значіння й призначення фондів. Прохаємо тільки тих товаришів, що торкаються час до часу питання обнижки членської вкладки, подумати над тим основно й довго, в якій позиції можнаби знизити нашу членську вкладку, щоби не обнизити рівночасно всіх тих економічних, культурних і суспільних добродійств, які дає організація дотепер своїм членам. Кожний Окружний Відділ і член, що підносить питання обнижки членської вкладки, повинен пам'ятати, що він попадає в ролю того немудрого цигана, що рубав гилку, на якій сам міцно сидів. Та ще й чудувався, що люди з нього сміялися.

Думаємо, що хто дорожить високим ідеалом нашої організації, її теперішнім значінням, її матеріяльними й культурними вигодами, які вона дає всім своїм членам, той не поважиться за одного марного золотого підкопувати тої сили, що тримає його при суспільному житті. Ніхто розумний не повірить у те, щоби один золотий, заощаджений на власній організації, вніс поважну поправу в матеріяльне положення члена і в найтяжчих умовах його життя. Логічно й практично це неможливо.

Дорожим нашим Товариством, дорожим його ідеалом, плекаймо в ньому одну тактику, найдім у ньому спільну мову жертв і праці для себе самих. Не міняймо чвертьвікового великого надбання за миску сочевиці в формі хвиливої обнижки членської вкладки на марного одного золотого!

Маймо на тямці все собі - й рівновартість двох суспільних величин: один великий організаційний ідеал = один золотий ощадности на членській вкладці!!

ЗАМІСТЬ СТАТТІ.

(З приводу ініціативи „Учительської Каси“ в справі життєвих обезпечень наших членів у „Карпаті“).

Переживаємо такі тяжкі й тривожні часи, які приходять раз на сотки або й тисячі літ. Народжується якесь нове суспільне життя шляхом розхитання дотеперішнього господарства цілого світу, родинного життя, тисячелітніх звичаїв та обичаїв, традицій, культури й етики. Наростає велика й тяжка криза на ґрунті малих і ще менших криз. Між ними на перше місце вибивається таки економічна, господарська криза, бо ми відчуваємо її фізично безпосередно кожного майже дня самі на собі. Нам з кожним днем стає пораз тяжче заспокоювати найпримітивніші потреби простого фізичного існування. В наші хати починає заглядати недостаток. Починаємо вже привчатися недоїдати, недоодягати, недовзуватися. Про культурні потреби вже й не згадую, бо вони на нинішні часи розкіш, люксус!

В тій непереможній стихії бере над усім верх велика духовна депресія в кожного з нас через непевність ближчої й дальшої нашої майбутности, наших родин, наших дітей. Ми не в силі вже сьогодні через крайню економічну бідність виховувати наших дітей і приготувляти їх до незалежного життя. Лягаючи і встаючи, ми мучимося душею та не находимо відповіді на трагічне сучасне питання: „Що буде з моєю дружиною й дитиною то моєї смерті?“... Радитимуть собі, чи погинуть при битому шляху?“... Відповіді не находимо й безрадіні опускаємо руки.

Цього останнього не повинно бути. Безрадіність і пасивність не розв'язують ніколи ніяких суспільних і життєвих питань. Тільки дуже немудра або очайдушна людина може заспокоювати свою совість, що „якось то буде“, що „якось“ її діти собі порадять, „якось“ таки будуть жити! Ні! ніяк собі не порадять, але будуть — незабезпечені батьками — бідувати й нуждувати, поки в буквальному того слова значінні не погинуть серед голоду й холоду. Ми ж бачимо кругом себе щодня, що діється з незабезпеченими батьками людьми й дітьми!

Ніяка вища надприродна сила, ні ніхто інший у світі не врятує нас, ні наших дітей, якщо ми самі не подбаємо про відповідне наладнання нашого господарського індивідуального й збірного життя. До нього веде шлях об'єднання наших усіх матеріальних засобів, концентрації й утилітаризації суспільно-національних капіталів. Тільки доцільні й плянові ощадності в родині, організації й народі в найширших формах і призначеннях можуть створити той твердий фундамент економічного обезпечення, на якому наші діти, спершись у початках, поважаться ступити на певніший шлях належного життя без батька й матери.

Важною ділянкою ощадности є життєве обезпечення. Провартість, значіння і місце життєвих обезпечень у концентрації національно-суспільних капіталів дав нам директор „Дністра“ і член:

Надзірної Ради „Карпатії” Ярослав Колтунюк у своєму цінному викладі, виголошеному на посвяченні нового дому „Карпатії” в дні 7 лютого ц. р. Тут покористуємося деякими відомостями його цінного відчиту.

„Завязки ідеї забезпечення — говорив дир. Колтунюк — є такі старі, як старими є людська культура й цивілізація. Їх шукати треба ще в старинних фенікійян і греків у формі забезпечення кораблів і в старинних римлян у формі похоронних кас бідних людей. Новочасні життєві забезпечення розвинулися зі середньовічних „союзів приязни” і з запомог виплачуваних ремісничими цехами. З ходом часу ідея забезпечення розвивалася чимраз більше й обіймала щораз то нові ділянки людських потреб, а з кінцем XVII віку життєві забезпечення починають опиратися вже на математичних обчисленнях і підставах. XIX-ий вік приносить зі собою повний розвиток усіх родів забезпечення і воно обіймає вже найширші круги населення чи то в формі народнього життєвого забезпечення, чи в формі різних родів соціального забезпечення.

Коли кооперативна ідея мимо всяких перешкод розцвила в нас головню по війні буйним квітом, то забезпечення ідея — ідея незвичайно споріднена з кооперативною — не найшла в нас досі повного зрозуміння. А господарське і соціальне значіння забезпечення незвичайно велике. Забезпечення піддержує капітал, а що капітал приносить усе дохід, тому забезпечення піддержує посередньо також дохід. Перед війною всі товариства забезпечень виплатили лише в одній Німеччині протягом 1913 р. 1695 мільонів марок відшкодувань, то є цю квоту, на яку інакше майно приватних господарств було би поменшене.

Забезпечення спричинює збільшення підприємчivosti, а через те підпомагає продуктивні сили народу: воно піддержує реальний кредит і без нього особистий кредит не був би до подумання. Забезпечення причинюється не лише до вдержання, але що важніше до творення капіталу. Згадати би тільки про так зване народне забезпечення, яке скупчує величезні капітали із десятисотикових тижневих складок, — з яких інакше власники не мали би ніякої признаки. Його значіння подібне до значіння ощадности — тільки, що при ощадности вкладки є остаточною ціллю, а при забезпеченні вони є засобом до цілі. Через призбирування і відповідне вміщування великих капіталів, товариства забезпечень впливають на грошовий ринок, а в першій мірі на відсоткову стопу гіпотечного кредиту.

Значіння забезпечення під соціальним оглядом лежить у тім, що воно не допускає до упадку забезпечених верств суспільности на нижчий соціальний щабель, що не дозволяє стати їм жебраками і тягарем суспільности.

Вкінці життєве обезпечення має велике етичне значіння. бо воно заставляє обезпеченого думати не про себе, а про родину і своїх найближчих і тим способом видвигає і зміцнює в нього альтруїстичні почування та примушує його приносити жертву зі своїх особистих вигод.

Наше незavidне політичне положення, наше специфічне національне уверствунання, наша економічна відсталість і безрадність народньої маси були причиною, що ми пізніше від інших народів зрозуміли вагу і значіння ідеї обезпечення. І коли нині в високо культурних західних державах суми зібраних щорічно обезпечених премій дорівнюють часто державним бюджетам, то в нас ще й нині ледви з тяжким трудом пробиває собі дорогу ідея обезпечення взагалі, а життєвого обезпечення зокрема. Ледви перед 40 роками, бо 1892 р. спромоглися ми на заснування Товариства обезпечень від огню „Дністер”, а щойно 20 літ пізніше основано Товариство обезпечень на життя і ренти „Карпатию”, щоби знову аж за 15 літ заснувати Товариство обезпечень від огню „Бескид” на Закарпатті. Всі ті товариства взаємні і при допомозі отсих товариств промочує собі поволи обезпеченева ідея дорогу до нашого народу”.

Ми радуємося тим фактом, що „Учительська Каса”, заключивши умову з „Карпатією”, стала пропатором обезпеченевої акції серед наших членів. Тим чином допомагає вона в розвитку й зміцнюванні нашої організації. Бо силу й значіння ВПУВ. ми спираємо перш усього таки на матеріяльній силі і господарській незалежності наших членів. Не ставляючи матеріяльної сили самоціллю організації, ми переконані, що вся духова, культурна й суспільна діяльність ВПУВ. може спертися тільки на твердому й певному матеріяльному фундаменті всіх її членів і їх родин.

ШКІЛЬНІ Й УЧИТЕЛЬСЬКІ СПРАВИ В ЗАКОНОДАВЧИХ УСТАНОВАХ.

З промови посла Великановича на Бюджетовій Комісії Союму для 21 січня 1932 в дискусії над бюджетом Міністерства Віроісповідань та Освіти. — Поки стану обговорювати цілість освітньої політики уряду в відношенні до українського народу — хочу завважати, що частина промови п. Міністра Внутрішніх Справ, виголошеної на цій Комісії дня 16 ц. м., котра торкалася шкільництва на наших землях, ніяк не може нас вдоволити. Наші кожнорічні бюджетові промови, наші внесення й інтерпеляції в Союмі на тему не „розбудови“, але „відбудови“ українського шкільництва нетільки що не найшли відгону в промові п. Міністра Внутрішніх Справ, але, навпаки, ми почули прямо заяву петрифікації існуючого стану. А цей стан є невисказано важкий.

Прямування й культурні аспірації українського народу не замикаються тільки в межах польської держави, бо вони вже поширені на весь український нарід. Вважаємо себе частиною великого народу, що замешкує найкращі й найбагатші простори південно-східної Європи від Кавказу по Сян, народу, який має як найкращі історичні традиції з ділянки освітньої праці,

народу, який не був, на жаль, ніколи експанзивний і не сягав поза чужу межу. Українська культура не нова — як це доказують історичні літературні документи, як про це свідчить якраз цього року святкуваний 300-літній ювілей Могиллянської Академії в Києві, заложеної 12. січня 1631 р., як це доказує Острозська Академія з 1570 р., як це доказує цілий ряд вищих і нижчих шкіл, освітніх братств з часів нашої державности і т. п. Найдавніші творці української культури з Х. століття починали свої великі праці від пропаганди школи, — а в середніх віках, коли інші народи жили майже виключно з воєнного ремесла — то український нарід закладав монастирі, будував церкви, а при них школи на це, щоби розвивати свою душу.

Нічого дивного, що нині питання рідного шкільництва має для нас першорядне значіння і хай панів не дивує, що страти на полі шкільництва, відчуваємо нарівні з утратою хліба. В Польщі при складанні освітнього нашого білянсу мусимо констатувати з року на рік щораз більші втрати.

І зараз, коли забираємо слово в дискусії над бюджетом Міністерства Освіти, то робимо це без якоїнебудь надії на зміну. Робимо це радше для майбутньої історії та для заспокоєння власної совісти, що вихиснували ми всі правні засоби, які мали до диспозиції. Доказів на наші завваги маємо без кінця. Вже мовні закони з 1924 р. були лихі, але їх виконавці були ще гірші. Славний т. зв. шкільний плебісцит має в нас свою історію. В відкликах і зажаленнях висувало наше громадянство цілий ряд зловживань. Не помагали наші остерігаючі бесіди, не помагали інтервенції, навпаки наш стан посідання мовних і шкільних прав, добутих з часів Австрії, щораз більше вкорочувано. Постараюся це доказати цифрами. Правда, українська мова за Австрії не мала тих привілеїв що польська, але ці права були на 99 проц. кращі як у Польщі. Ніколи не було ніякої шкоди з того, що громадяне-українці в кореспонденції зі всіми офіційними чинниками переписувалися українською рідною мовою. А нині на протязі 13-літньої польської державности все це зникло.

Переходжу до обговорення шкільництва. П. Міністр Перацький заявив дня 15 січня ц. р. на Бюджетовій Комісії, що Східна Галичина мала в 1930 р. 4.821 шкіл, а перед війною 4.010 і що уряд шанує культурні аспірації місцевого населення. Найважлишу річ одначе п. Міністр замовчав — не сказав яку мову навчання мали ці школи перед війною, а яку в 1930 році. Також промовчав п. Міністр факт, що уряд заспокоює культурні аспірації місцевого населення — але не українського, тільки польського.

Загляньмо тепер до польської статистики, яка має поважні бухгалтерійні недостачі, але всеж таки з неї можна дещо дізнатися. Отже ще в 1922-3 р. застаетьмо загалом 27.384 народніх державних і приватних шкіл. Між ними державних шкіл:

з польського мовою навчання було	22.340 шкіл
з українською	2.676 „
з українсько-польською	438 „
В 1924-5 р. наступили вже деякі переміни в хосен польських шкіл. І так:	
з польського мовою навчання було	23.216 шкіл
з українською	2.349 „
з українсько-польською	312 „

Натомість по славнім мовнім законі з 1924 р. приходять уже втрати в некористь українського шкільництва. В 1924-5 р., коли мовні закони Грабського ввійшли в життя, зайшли такі зміни:

з польською мовою навчання було	23.224 шкіл
з українською	917 „
з польсько-українською	2.752 „
В 1928-29 р. є польських шкіл	21.870
українських	810
українсько-польських	2.574
В 1929-30 р. є польських шкіл	21.803
українських	757
утраквістичних	2.649

Число польських шкіл цього року змаліло через комасацію шкіл і переміну їх на більшеклясові.

В біжучім році, в яким ще не оголошувано статистичних даних, число українських шкіл поважно маліє тому, що переміна українських шкіл на утраквістичні поступає дальше, не вважаючи на декрет Президента Речіпосполитої, який припинив закон з 1924 року на 7 літ.

Дотепер нас переконувано, що утраквізація шкіл має свої найшляхотніші цілі, а навіть п. Міністр Перацький висказав думку, що є це одинокий спосіб розв'язання питання викладової мови в школах з мішаним населенням. Мушу ствердити, що є це однобічна думка, обмежена виключно до інтересів і польської opinii. Для добра нашої школи ми поборювали шкільний закон з 1924 р. і будемо його все поборювати. Про шкідливість цього закону для нас з національного погляду найкраще говорять цифри. Як цифра з'утраквізованих польських шкіл не доходить цифри 200, то українських шкіл з'утраквізовано понад 2.000 — отже в порівнанні з польськими більш як у десятеро. При іншій нагоді обговоримо шкідливість утраквізму від педагогічним оглядом і про вплив його на душу дитини. Зараз хочу панів переконати, що шкільний закон з 1924 р. має виключно політичні цілі. Доказом цього передовсім факт, що найбільшими пропагаторами цього великого „педагогічного добра“ є в першій мірі політичні чинники, які зі школою не мають нічого спільного. Пильними пропагаторами утраквізму є також і шкільні інспектори, які не люблять українського народу і його культури.

Мушу також з цього місця спростувати деякі погляди про мову навчання і про мову, як предмет навчання. Дехто зараховує до актів високого лібералізму факт, що наші діти вчатьс я релігії в рідній мові, а також української мови, як предмету. Моя роля легка до переконання, що є це два дуже різнородні поняття — вчитися в рідній мові всіх предметів, а вчитися рідної мови, як предмету. Панове вмієте це добре розрізняти, коли йде про польську школу в займанщинах — і тому мої спеціальні аргументи зайві. Не хочу запускатися в інтерпретацію міжнародніх трактатів у цій справі, тому, що це вже перед тим було обговорюване через наш Клюб, але хочу звернути увагу уряду на арт. 8 і 9 трактату про меншини, а також на арт. 7 трактату в Ризі між Польщею, Росією й Україною. На основі цих трактатів польська держава загарантувала національну школу для національних меншин з додатком клявзулі, що нічого не перепинює введення до меншинних шкіл польської мови, як предмету.

Переїду тепер до цифрового освітлення з ділянки народнього шкільництва: По містах є польських шкіл 1.884, українських 7, утравістичних 41, з яких на Волині є 5, а в містах Східної Галичини 36. Всі інші двомовні школи знаходяться на селах, де більшість населення українська.

А тепер декілька слів цифр з статистики учнів, на жаль, тільки з 1925-26 р. р., бо тільки цей один раз національна статистика учнів була оголошена.

Учні поляки ходять до шкіл:

з польською викладовою мовою навчання	97.71 проц. дітей
з українською	0.12 „ „
з польсько-українською	0.75 „ „

Учні українці вчаються до шкіл:

з українською викладовою мовою навчання	27.34 проц. дітей
з польською	30.59 „ „
з українсько-польською	42.01 „ „

На селах, де є найбільший контингент українських дітей, є така фреквенція. Наші діти ходять:

до українських шкіл	28.88 проц.
до польських	26.73 „
до польсько-українських	44.34 „

Натомість польські діти по таких воевідствах, де поляки є в меншості, користають із школи:

Східні воевідства:		Південні воевідства (Галичина):	
польської	97.32 проц.	польської	94.94 проц.
української	0.02 „	української	0.76 „
утравістичної	2.02 „	утравістичної	4.2 „

Такий стан фреквенції був перед 5 літами. Тепер це змінилося на нашу некористь, бо школи з українською викладовою мовою влада ліквідує далі. Як бачимо з наведених цифр — польська молодь не користує з рідної школи лише в цифрі 2.29 проц., а українська позбавлена своєї школи в числі 72.56 проц.

В народньому шкільництві стоїмо перед загальною кризою, а передусім у гірських повітах і східних воевідствах. Зі статистики заважимо, що від 1928 р. скількість дітей у шкільній віці зростає, але рівночасно число молоді в школі маліє. Це буде збільшатися з двох причин: 1) тому, що зовсім припинено субвенції на будову шкіл, а цілий тягар накинено громадам, 2) тому, що припинено приплив свіжих учительських сил до служби, а дотеперішній стан поменшується через редуції або передчасну висилку на емеритури. Як цей стан виглядає в цифрах, заважимо, що в 1929-30 р. фреквенція в південно-східних воевідствах обнизила на 3 проц., а зараз ця цифра зростає, бо кожного року від 10—15 проц. Цей приріст пояснюється закінченням війни й унормуванням родинних відносин. Коли в 1929-30 р. оплачувано з державного скарбу 70.823 учительських сил, то вже на поточний рік передбачується всего 76.000 сил.

Через наведені причини народжується слушне побоювання, що коли далі так піде, то вже, як сказав п. Міністр, небаром буде 306.000 дітей поза шкільними мурами, а як виказують приватні обчислення польської

преси, коло сімсот тисяч дітей, переважно на територіях південно-східних воевідств.

В 1929-30 р. не користало зі шкільної науки 415.950 дітей. Впадає в очі також нерівний розподіл учительських шкіл у південно-східних воевідствах, а передусім у гірських повітах і на терені Волині й Полісся. Як на одного вчителя в станиславівському воевідстві припадає пересічно 59 учнів, то в Варшаві лише 37,6. Та різниця ще більше зарисовується на селах у порівнанні до більш упривілейованих міст, де організаційний степень шкіл вищий і де персонал більше вкваліфікований.

Переїдім тепер до ділянки шкільної адміністрації. Український нарід не має жадного впливу на цю ділянку; тим більше не має він впливу на справу призначень учителів, які мають розвивати душу молодого покоління. Перед 1918 р. могло українське громадянство впливати на шкільну адміністрацію. В шкільних повітових радах засідали громадяне, яких покликуюно через самоврядні інституції, а не по волі інспектора. Замість кураторів із диктаторськими привілеями була Краєва Шкільна Рада, покликана через громадянський чинник. Так у повітових радах, як і краевій, українці мали своїх відпоручників, хоча не в належному числі, але їх голос сьак-так шанувано. Навіть місцеві шкільні ради мали давніше більший авторитет і дбали більше про добро школи, як нині, тому що були заступниками суспільности, а не мужами довіря інспектора. Вже не згадую про те, що на справі українського шкільництва не маємо ніякого впливу в самому Міністерстві Освіти, бо це є питання політичного відношення уряду до нас, але на Кураторії, шкільні інспекторати і місцеві шкільні ради повинні ми мати свій вплив, тому що від куратора і від інспектора залежить цілість відношення громадянства до уряду і навпаки. На 278 інспекторів і на 368 їх заступників нема ані одного інспектора-українця. На терені кураторій, де переважає українське населення є 80 інспекторів і 97 їх заступників, але самі поляки. А політика багатьох із тих панів є нераз гідна жалю. Їх то головна заслуга в зменшенні українського шкільництва і репресіях у плебісцитовій акції. Їх це вина, що вчительство української народности виходить із рідних теренів.

Коли я вже при справі вчительства, хочу звернути увагу Високої Комісії на виїмкову поведінку влади з вчительством української національности. В цій матерії існує мабуть певна програма, яку через 10 літ систематично виконується. Завданням правлячих чинників є в першій мірі постійне зменшування чисельно стану українського вчительства.

Українське вчительство на польських теренах мимо великих прикροстей відноситься до польського народу ввічливо і шанує його національні почуття, але за це польське вчительство поводитьсь значно гірше; не тільки неприхильно до нашого населення, але також і до своїх товаришів-українців. Все це овочі дотеперішньої політики певних сфер та агітації польської преси в відношенні до нас.

Як я згадав вище, провідною лінією політики Міністерства Освіти є, по порозумінні з політичними чинниками, інтенсивне зменшування числа українського вчительства при допомозі службової прагматики. За Австрії було на терені Львівської Кураторії коло 6 тисяч учительських сил, а в цьому 3 тисячі українців. Під нинішню пору є на цьому-ж терені 15 тисяч учительських сил, а в цьому не більше 2-ох тисяч українців. В літах від 1924 р. пе-

ренесено постійних учителів українців коло 150, звільнено понад 200, а не прийнято на посади ані 5 проц. наших кандидатів. Зараз коло 1.500 учителів, одних з мусу, інших на власне прохання, бо не дано їм посади в рідних сторонах, пересунено на західні чисто польські терени. На 70 тисяч учителів працює тільки 3.500 українців і то в надзвичайно тяжких умовах. Імен не буду цитувати, бо вони вже були називані в цьому соймі. Зазначу тільки, що за деякими були петиції до Міністерства Освіти, підписувані через цілу громаду. В останніх днях перенесено Володимира Скрентовича з Кунашева, пов. Рогатин, аж до Вжесні, воев. Познанське. Річевих причин до цього перенесення не було ніяких, хіба ця, що названий прожив на місці коло 20 літ, довів до цього, що з одноклясівки zorganizовано школу на 4-клясівку і подбав у громаді, що вибудовано гарний будинок на школу і на цей будинок мають великий апетит товариші-сусіди. Петент вніс прохання, щоби як уже мусить бути перенесений, замінено йому посаду замість Вжесні на якусь іншу, але на терені Львівської Кураторії. Друге перенесення в останніх днях тов. Марцінюк Павлини з пов. Збараж аж до Гоголів, пов. Цехоцінек. Дивна річ, що ті люде мусіли відійти на сотки кілометрів від давнішого місця праці між чужих людей, котрі не вдоволені також із чужого учителя. Цих перенесень dokonано рівночасно з оповіщенням обіжника п. Міністра до Кураторій, котрий не дозволяє на легкодушні переносення. Шиканується також наших катехитів, як н. пр. о. Михайла Блозовського, катехита 7-класової школи в Підгайцях, або о. Капустинського, катехита в Коломиї, де через його звільнення вже другий рік діти не мають науки греко-католицької релігії. Коли я при персональних справах, то позволю собі заапельювати до п. Міністра, щоби був ласкав видати доручення Львівській Кураторії, аби вона не відкидала прохань наших учителів, перенесених на західні землі без корисного поладження. Знаю, що тепер з причин важних родинних обставин стараються про право повороту такі вчителі: Лилик Іван, Хаджай Володимир, Пруцова Марія, Панас Володимир, Паньків, Моравецький, Мацюк, Кожан, Іваночко й інші — всі вони дуже добрі учителі і були перенесені тільки через непорозуміння. Їм навіть політична влада не має що конкретно закинути.

Велике недомагання є в шкільних програмах. В школах досвячується багато часу дрібничкам, які не мають нічого спільного з щоденним життям, а зате занедбуються справи, з якими дитина, передусім на селі, остане ціле життя. Не буде мати дитина великого пожитку з уміння робіткових шук, але зате повиннаби вона більше познайомлюватися з новочасними методами господарства для хлопців і домашню працю для дівчат. До цієї пори не вирішено ще справи шкільних підручників в українській мові. Належало би покликати комісію з компетентних українських сфер і такі підручники, а передусім програму навчання української мови в народніх школах, приготувати. Навчання історії і географії українського народу і земель, які він замешкує, зовсім пропущено в школах в Польщі. А ця наука історії, яку подають нашим дітям на основі підручника Геберта і Гебертової, фальшує багато фактів і має багато зворотів, що ображають українську національну гідність. На терені воевідств, де живе мішане населення, не треба робити обходів і свят, які взаємно ображають національні почування. Треба також перевести ревзію шкільних польських підручників до науки, в яких багато висказів, що наставляють польську молодь ворожо до української, а укра-

їнську понижують... Ті хиби належить направити для добра обох сторін. Подібне питання вже розв'язане навіть поміж французами й німцями, які вели між собою жорстоку війну, але тільки в нас вони ще покутують.

Рівнож шкільні бібліотеки оставляють багато до бажання. Не маємо нічого проти цього, щоби наша молодь пізнала польську літературу, але не можемо ніяк зрозуміти дотеперішньої політики шкільної влади, яка заборонює в наших школах українську лектуру. Дотепер затверджено всего декілька байочок в українській мові, та не допущено до шкільних бібліотек нічого з поважніших творів нашої літератури. Одинокий журналик для дітей „Світ Дитини“, який стоїть на високому педагогічному й історичному рівні й видається від 1921 р., досі не апробований, хоча річевих причин на відкинення ніяких не було.

Великою шкільною болячкою є нестача шкільних будинків і вчительських сил серед українського населення. В бюджеті не находимо належної суми на будову шкільних будинків, коли рівночасно в бюджеті Міністерства Освіти призначається аж 7,900.000 зол. на військовий вишкіл, який уважаю для нашого народу зараз непродуктивним.

Реасумуючи все сказане, позволю собі висунути до Міністерства Освіти такі домагання:

1. Утраквізм, як шкідливий під педагогічним і моральним оглядом, належить зі школи відхилити без огляду на національність дітей
2. Українській дитині належить дати в школі учителя-українця, а польській — поляка.
3. Перенесеним учителям-українцям на західні землі Польщі належить дати спроможність повороту до рідних сторін.
4. Ще в поточному шкільному році впровадити відповідну кількість фахових шкіл з українською викладавою мовою.
5. Як найскорше приступити до оснування українського університету у Львові.
6. Реактивувати ще в цьому році замкнену українську гімназію в Тернополі.
7. „Народний Дім“ і „Ставропігію“ у Львові передати до вжитку цілого українського громадянства за посередництвом наших культурно-освітніх установ.
8. Дати спроможність нашому вчителству й освітнім товариствам без перепон розвивати між нашим народом позашкільну освіту.

Законопроект про устрій шкільництва в Польщі в законодатних установах. — Рада Міністрів затвердила законопроект Міністра Єнджеєвича про устрій шкільництва в Польщі на засідання в дні 11 січня ц. р., до Сойму й Сенату вплинув він 13 січня ц. р., а 27 січня почалася над ним в Освітній Комісії Сойму генеральна дискусія і ведеться безпереривно по нинішній день. (В хвилі, коли пишемо нашу статтю, маємо звідомлення з нарад Комісії по 11 лютого ц. р. включно; про дальший хід нарад поінформуємо наших Читачів у черговому випуску „Учительського Слова“).

Ні один може законопроект у теперішній сесії Сойму й Сенату не звернув на себе такої бачної уваги та не викликав такої жвавої дискусії, як саме законопроект про устрій шкільництва. Дотепер промовляли в Освітній Ко-

місії Союму над ним посли: референт Смуліковський, Піотровський, Корнецький, Шишко, Шидельський, Стефаник, Вавжиновський, Домбровський, Марчинська, Похмарський, Балицька, Помяновський, Лех, Гдуля, Чуй, Лянгер, Яворська, міністр Єнджеевич, віцеміністр Перацький і Зоммерштайн.

Від імені Української Парляментарної Репрезентації промовляв дня 5-го лютия ц. р. посол т. Великанович. Ось короткий зміст його промови:

„Мої передбесідники нарікали на те, що їх заскочено внесенням законопроектom і що уряд та більшість Комісії через край послугуються прискіпшеним темпом ухвалення законопроектy. Значно більшу причину до цього недоводення має Українська Парляментарна Репрезентація й українські компетентні установи, яким ніколи ніхто не подавав до відома про задумані зміни устрою шкільництва. Є в нас люди, котрим залежить на школі. Є установи, як приміром „Рідна Школа“, „Учительська Громада“ або „Взаїмна Поміч Українського Вчителства“, які цікавляться справою виховання молоді, шкільним законодавством та педагогічними проблемами. На жаль, ці три установи, які підтримують контакт зі шкільною владою, не були покликані до висказання своєї опінії про внесений законопроект. З тої причини мушу на цьому місці висказати свій жаль, що міністерство не дало нам змоги скорше зазнайомитися з проектом. Ми свідомі цього, що наша участь у дискусії не матиме успіху. Ми свідомі майоризації, яка зустрічає нас на кожному кроці в Соїмі й у Комісіях, одначе до справи виховання молодого покоління прикладаємо велику вагу й будемо брати участь у дискусії над внесеним законопроектom. Величезні застереження маємо передусім до законопроектy про приватні школи і в своєму часі займемо до нього становище. Зараз мушу тільки ствердити, що найбільша журба українського громадянства є в питанні викладової мови в усіх школах, а якраз про це законопроект мовчить. Ми мали надію, що рівночасно з проектом про устрій школи прийде справа зміни програмів навчання, а за цим і справа зміни вбійчого закону з 1924 р. Проект творить нові шкільні одиниці, як приміром ліцеї, які мають бути підмурівкою для університетів. Але, на жаль, усі університети в Польщі є виключно з польською викладовою мовою, а не маємо українського університету; побуюємося слушно, що з задуманих ліцеїв небагато припаде нам із українською викладовою мовою. Що до самого законопроектy, то в загальному насувається мені кілька завваг: проект має дві тенденції: одна фінансова, а друга тенденція scentралізування всего в руках міністра. Фінансового питання не буду торкатися, бо його обговорювали вже мої передбесідники. Що до другої тенденції, то мушу висказати жаль, що дійсно в проекті требаб добачувати певного роду диктаторський напрямок, та повне знехтування громадянського чинника, спеціально в шкільній адміністрації. Дальше зовсім не переконують мене запевнення п. референта, ані п. міністра, що законопроект є демократичний і що сільська молодь матиме легкий доступ до середніх, фахових і вищих шкіл.

Навпаки, по новому проекту народня школа поділена на 3 степені (шаблі) і доступ до середніх шкіл залежить від покінчення народньої школи другого степеня. Вважаю, що селекція учнів у переході з одної до другої школи має великі труднощі, та що найбільше буде покривджена саме бідна й селянська молодь. Домагатися будемо, оскільки проект трьох степенів буде ухвалений, щоби творено якісь підготовчі класи при середніх школах, що

облєкшувалиби доступ учнів школи першого степеня до гімназії. Рівнож не бачу зовсім тої однастайности школи, про яку говорив п. референт і оборонці законопроєкту, навпаки, через творення кількох степенів народньої школи й середньої, а дальше ліцеїв, однастайність школи поважно заломлюється. Також є труднощі в переході учнів із гімназій до ліцеїв, педагогічних чи виховавчих або загально-освітніх. Коли я вже при ліцеях, то мушу висказати побоювання, що з них наша молодь буде дуже мало користати. Ліцеї мають бути підготовчими клясами для доступу на університет. Тому, що буде їх мала скількість і тому, що саме не знаємо нічого про програми навчання ані про викладову мову, мушу виявити поважні сумніви в їх значіння для українського народу. На мою скромну думку, повинна держава закладати покищо пробні ліцеї і щойно по досвіді їх існування стабілізувати. При творенні нових типів шкіл, пригадую п. міністрові обовязок польської держави заложення українського університету у Львові і відповідного числа середніх та народніх шкіл із викладовою українською мовою, докладніше 20 проц. цілого шкільництва, так як маємо 20 проц. українського населення в Польщі. При творенні нових шкіл і виконуванні проєктованого закону ввійде в життя закон про шкільну сітку. Стою на цьому становищі, що повинно бути як найбільше народніх шкіл вповні зорганізованих, 7-класових і в тій ціллі не можу противитися виконуванню закону про комасацію шкіл. Мушу одначе зробити одно велике застереження, що влада не повинна комасувати шкіл проти волі населення. Є місцевості, які з огляду на свої комунікаційні засоби й матеріяльні відносини не можуть користати з закону про шкільну сітку. Там мусить уряд виявити як найбільше ліберальности. При творенні установ для освіти вчителів знова мушу погодитися з думкою п. Баліцької, яка добачує в цьому зрізничування серед учительства. По проєктованому закону будуть учителі, які покінчать 3-літні педагогічні ліцеї, а також будуть учителі, які покінчать лише 2-літні педагогії. Одні з них будуть мати право доступу на університет, а другі ні. І це саме кине між учительство роздвоєння, як воно було вже перед війною, бо будуть учителі з вищими й нижчими кваліфікаціями.

Тепер докину кілька слів на загальні теми. Посол Шинька признає, що селекція учнів потрібна на це, щоби припинити приплив надміру інтелігенції. Мушу висказати здивування, що саме в цій комісії є люде, котрим здається, що може в когось бути забагато інтелігенції. Я цю справу розумію зовсім інакше. Я не розумію цього, щоби учні по скінченні хочаби найвищих шкіл мали вичікувати ласки уряду й жебрати посад. Навпаки, маю вражіння, що приміром український нарід буде колись вдячний польським керманичам, які зараз не приймають наших людей на державні посади. Молодь, яка кінчить школи, буде примушена шукати й творити собі варстати праці і тимсамим зміцнювати національну скарбницю. Нині західні народи не журяться лишками інтелігентних сил, бо там селянська чи ремісничка дитина кінчить високі школи й вертає до батьківського варстату праці. Наше хліборобство, наш промисл і торгівля саме мають недомагання через те, що не мають освічених, інтелігентних працівників. Томуто обмеження, передбачувані законопроєктом, а також і виводи оборонців проєкту маю право назвати недемократичними. Була мова про те, хто має мати вплив на виховання дитини. По законопроєкту виходить, що одинокий вплив на виховання дитини повинна

мати держава. Цей привілей насвітлював уже в своїй довшій промові проф. посол Домбровський і зазначував, що не можна монополізувати виховання в руках лише самої держави, бо перед державою існувала ранше родина. Я позволю собі виводи п. професора поширити, та додаю, що по родині існує нарід і в консеквенції цього поставлю доповнення, що вплив на виховання дитини повинен мати також і нарід. На завваги посла Шишки, що законопроект є загальний для всіх громадян і що не треба в ньому говорити про школи для національних меншин, а також на заввагу пос. Вавжиновського про творення громадян другої класи, мушу відповісти — що саме ми мусимо це питання робити актуальним на основі добутих досвідів за існування польської держави й досвідів за часів Австрії. З тої причини прошу не дивуватися, що д-р Зоммерштайн і я вискажуємо побоювання, що новий законопроект не піде по шляху громадянської рівності і що при творенні нових шкіл національні меншини зазнають великих втрат. На останок хочу докинути кілька слів у відповідь на промову п. посолки Баліцької про пластові організації. Почуваюся до милого обов'язку подякувати п. посолці за її становище до молоді взагалі. З цілою приємністю погоджуюся з її думкою, що молодь повинна розвиватися самостійно й заховувати свій питомий національний характер. Я додаю, що булоби зле, колиби молодь уже в молодім віці сходилася на компромісовість. Характер молоді мусить бути чистий, незасмічений ніякими тінями. Душа дитини повинна ховатися на правді й чесноті. В тім випадку цінне твердження п. Баліцької, що нерозумно втягати до польських пластів ані української, ані жидівської молоді. Є це для мене першорядного значіння, бо бачу, що табор, у якому повстала ідея утравізму, нині змінює свої погляди і закинув ту нещасливу теорію. Є це поважна вказівка для офіціальних правлячих кругів, що не повинні вони продовжувати ідеї утравізму, який її творці через уста п. Баліцької нині відкидують. Розв'язання й переслідування українського Пласту вважали ми все за велику несправедливість з боку уряду і маємо надію, що він це зло найскорше направиць”.

В зв'язку з великою дискусією в Освітній Комісії Сойму вислала Дирекція ВПУВ. Українській Парляментарній Репрезентації в справі законопроекту про устрій шкільництва в Польщі свої завваги в такій формі:

„Взаїмна Поміч Українського Вчительства“. Львів, дня 11 лютого 1932. До Високошановної Української Парляментарної Репрезентації в Варшаві на руки Високошановного Посла т. Дмитра Великановича. — Дирекція ВПУВ. має за шану переслати Високошановній Українській Парляментарній Репрезентації свої пропозиції в справі поправок і доповнень законопроекту про устрій шкільництва в Польщі. Ці пропозиції зредаговані по думці тез, які з'ясував наш представник на нараді делегатів українського громадянства, що відбулася на запросини Президії Головної Управи „Рідної Школи“ у Львові в дні 2 лютого ц. р. З високою пошаною За Дирекцію ВПУВ. Андрій Зелений, Іван Ющишин.

(До „Вступу“ додати):

Щоби цю мету досягнути, кожний громадянин Держави, без огляду на своє звання в майбутності, побиратиме в школах: науку релігії по своєму віроісповіданні й обряду, науку рідної мови, державної (польської) і новітніх

живих мов, історії, географії, природи, математики, суспільних наук, рисунків, музики й фізичного виховання.

Крім того в школах національних меншин побиратиме молодь науку рідної мови, літератури, культури, географії й історії.

Подрібні наукові програми для всіх типів шкіл складає Міністр Освіти. Про подрібні наукові програми для шкіл національних меншин постановляє Міністр Освіти по порозумінні з зацікавленим Віцеміністром.

(До „Загальних постанов“ додати):

§ 4. Виховання й навчання дітей національної меншини відбувається в школах усіх типів (дошкіллях, народніх школах, середніх загальноосвітніх, доосвітніх, фахових, установах освіти вчителів і вищих школах) на підставах рідної мови, як викладової для всіх наукових предметів та урядові та їх культури, історії й національної традиції.

§ 5. Про шкільну організаційну сітку та програми навчання й системи виховання в школах національних меншин постановляє з уповноваження Міністра Освіти Національна Секція в своїй Кураторії Шкільної Округи.

§ 6. Найвищу управу над шкільництвом у цілій державі виконує Міністерство Освіти.

Організаційний статут для Міністерства Освіти ухвалює Сойм Речіпосполитої.

Національні меншини — українська, білоруська, німецька й жидівська мають у Міністерстві Освіти своїх Віцеміністрів, котрі постановляють із уповноваження Міністра Освіти в найвищій інстанції про всі шкільні справи, виховання й освіти свого народу.

Обсяг влади й управнень Віцеміністрів означає Сойм Речіпосполитої згідно з внесеннями соймових репрезентацій зацікавлених національних меншин.

§ 7. В Шкільних Кураторіях на територіях із мішаним населенням установляє Міністерство Освіти Меншинні Секції, котрі постановляють незалежно про всі шкільні справи, виховання й освіти свого народу.

На чолі Секції стоїть Віцекуратор даної національної меншини.

Обсяг його влади й управнень означає Сойм Речіпосполитої згідно з внесенням соймової репрезентації зацікавленої національної меншини.

Урядовою мовою Віцекуратора є мова тої національної меншини, яку він репрезентує.

§ 8. В повітах із мішаним населенням установляється заступників інспекторів даної національної меншини. Обсяг влади й управнень заступників інспекторів означає Віцеміністр зацікавленої національної меншини по порозумінні з Міністром Освіти і згідно з внесенням зацікавленого Віцекуратора.

§ 9. При Міністерстві Освіти організується на підставі соймової ухвали Педагогічно-Дидактично-Методологічну Раду, złożену з представників організованого громадянства. В складі Педагогічно-Дидактично-Методологічної Ради будуть установлені меншинні секції для справ меншинного шкільництва. Підлягатимуть вони в справах меншинного шкільництва зацікавленому Віцеміністрові.

Аналогічні Педагогічно-Дидактично-Методологічні Ради будуть організовані на підставі Соймової ухвали при Шкільних Кураторіях.

§ 10. В склад Педагогічно-Дидактично-Методологічних Рад увійдуть представники високих шкіл, професійних учительських спілок, культурно-освітніх установ — усі вибрані на 3-літній період.

Обсяг обов'язків та управнень Педагогічно-Дидактично-Методологічних Рад та виборчу ординацію ухвалить Сойм Речіпосполитої на внесення Міністра Освіти.

(До II. „Народне шкільництво“ в ст. 12 додати уст. 3):

Шкільна сітка буде так реалізована, щоби дати можливість кожній дитині скінчити народню школу III-го степеня з третім програмовим шаблем у сесому — а в восьмилітній школі — в сесому й восьмому році науки

(До III. „Доосвічування“ в ст. 16 додати уст. 3):

В місцевостях, де нема з'організованої ані відповідної доосвітньої фахової школи, ані загальної, переливає Міністр Освіти, чи там зацікавлений Віцеміністр національної меншини функції доосвічування молоді відповідним місцевим національним організаціям та культурно-освітнім установам.

(До VI. „Освіта вчительських кандидатів“, в розділі Б. „Учителі народних шкіл“, у ст. 39 додати уст. 3):

Кожний кандидат на вчителя народних шкіл повинен скінчити 3-літній педагогічний лицей і 2-літню педагогію.

В останній хвилині, коли ми віддали вже нашу статтю на машину, принесли краєві щоденники продовження дискусії над шкільним законопроектом ув Освітній Комісії по 18 лютого ц. р. включно. При третьому читанні законопроекту, коли передсідателька Комісії посолка Яворська не хотіла піддати під голосування одного внеску посла т. Великановича, зложив він таку заяву:

„На початку обговорення законопроекту ми взяли участь у дискусії і зголосили цілу низку поправок. Цим хотіли ми дати доказ, що прив'язуємо виїмкову вагу до устрою шкільництва і виховання молодого покоління. Проект є для нас дуже шкідливий і наші поправки були зголошувані лише з наміром злагіднення деяких артикулів, як це ствердив пос. Пйотровський, а були ми свідомі, що не дасться його основно направити. Одначе потрактування цих наших добрих намірів комісійною більшістю було для нас доказом, що ми при такій важкій праці зігноровані, бо всі поправки безцеремонно відкинено. Ми свідомі того, що наші пропозиції відкинені не тому, що немовби промовляли за тим якісь річеві мотиви, або тому, що мериторично не мали вони вартости, але відкинули їх тому, що походили вони від Української Репрезентації. В консеквенції такого становища не будемо забирати слова до меріту законопроекту в третьому читанні, а прилучуємося до заяви представника Клубу ППС і голосувати оудемо проти цілого закону“.

З ЖИТТЯ НАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

А. ДИРЕКЦІЯ ВПУВ.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів, і членів ВПУВ в справі зміни адрес. — Наші члени примушені часто зі службових мотивів міняти свої місця осідків та адрес, про що не все Дирекція ВПУВ. має відомості. З цього приводу повстають непотрібні непорозуміння між Дирекцією ВПУВ. і заінтересованими членами в урядових організаційних зносинах.

Щоби оминати раз на все адресові плутанини, Дирекція ВПУВ. вживає: 1. Всі Виділи Окружних Відділів з уряду повідомляти Дирекцію ВПУВ. в пору про зміни адрес їх членів (подається все стару й нову адресу), 2. Кожний член повинен негайно повідомляти Дирекцію ВПУВ. про зміну своєї адреси (подається все стару й нову адресу) окремим письмом.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі Загальних Зборів Окружних Відділів ВПУВ. — Дирекція ВПУВ. вживає всі Виділи Окружних Відділів ВПУВ., котрим адміністраційний рік скінчився разом із календарним роком, щоби в місяці лютому або березні ц. р. скликали Загальні Збори своїх Окружних Відділів з такою звичайною програмою нарад: 1. Відкриття Загального Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення з діяльності в минулому адміністраційному році; 4. Звідомлення Контрольної Комісії; 5. План діяльності на поточний адміністраційний рік; 6. Вибір Виділу Окружного Відділу; 7. Біжучі справи і внесення. — При цьому належить докладно поінформувати членів про хід нарад на Конференції голов і делегатів Окружних Відділів ВПУВ. у Львові 26 грудня 1931.

Ті Виділи Окружних Відділів ВПУВ., котрі бажалиб мати на своєму загальному зборі представника централі Тов-а, повинні повідомити про це Дирекцію принайменше на два тижні перед своїм загальним збором.

Повне звідомлення зі Загального Збору належить негайно вислати Дирекції ВПУВ. в двох (2) примірниках. В звідомленні прохається подати правдиве число членів Окружного Відділу та зясувати докладно стан бібліотеки, допомогового фонду або повітової учительської каси, чи іншої установи Відділу.

На окремому списку (в двох примірниках) прохається подати склад нововибраного відділу з докладними адресами всіх членів.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі оновлення й поглиблення їх діяльності. — Рахуючися з дискусією на Конференції голов і делегатів Окружних Відділів ВПУВ. у Львові 26-го грудня 1931 р. та покликаючися на наш Обіжник з вересня м. р., вживаємо всі Окружні Відділи ВПУВ. приступити негайно до оновлення й поглиблення своєї діяльності. Беручи під увагу важкі умови сучасного суспільного життя, спеціальнож велику економічну скруту, доручаємо всім Відділам організувати в себе товариські самоосвітні гуртки з такою схемою організації й праці: 1. На чолі самоосвітнього гуртка стоїть провідник; 2. Самоосвітний гурток сходиться в означеного товариша раз на місяць для такої програми праці: а) Доповідь про зміст останніх випусків „Уч. Слова і „Шляху виховання й навчання“ та „Методики і шкільної практики“; б) Дискусія над Обіжниками Дирекції ВПУВ., поміщеними в останньому випуску „Учительського Слова“, в) Відчит на педагогічну, методичну або іншу наукову тему, г) Дискусія про суспільно-культ. працю вчителства на терені самоосвітнього гуртка; 3. Звідомлення зі сходин самоосвітн. гуртка пересилає провідник разом із рефератами голові Виділу свого Окружного Відділу; 4. Голова Виділу Окружного Відділу пересилає раз на місяць сумаричне звідомлення про сходини самоосвітніх гуртків разом з рефератами Дирекції ВПУВ. Дирекція використовує ці звідомлення і реферати на сторінках видавництв Тов-а.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх П. Т. Членів і Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі оплат за поштові посилки. — В місяці листопаді м. р. ввело Міністерство Пошт і Телеграфів на території цілої Польщі підвишку оплат за поштові посилки. Від того часу коштує: а) звичайний лист 35 гр., б) поштова картка 25 гр., в) поручений лист 1.00 зол., г) поручена поштова картка 0.50 гр., г) звичайний лист понад нормальну вагу (20 грамів) 70 гр.

Не вважаючи на обов'язуючі тепер у цій справі приписи, посилають члени або Виділи Окружних Відділів Дирекції ВПУВ. листи й поштові картки, оплачувані по давній нормі (лист 25 гр., поштова картка 15 гр.) і тим чином наражують Тов-о на великі втрати з приводу доплат до низько оплачених листів. — По тій причині прохає Дирекція всіх П. Т. Членів і всі Виділи Окружних Відділів ВПУВ. оплачувати всі поштові посилки під адресою Товариства згідно з обов'язуючими в тій справі приписами, щоби не наражувати даліше Тов-а на зайві витрати.

Посилок, неоплачених згідно з обов'язуючими приписами, Дирекція ВПУВ. не буде приймати та не буде їх полагоджувати.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі звідомлень про сходи, збори і діяльність. — Дирекція ВПУВ. прохає всі Виділи Окружних Відділів ВПУВ. присилати звідомлення про сходи, збори і річну свою діяльність безумовно в двох (2-ох) примірниках. Один із них служитиме Дирекції за підставу до вироблення вірного образу стану розвитку й діяльності Окружного Відділу, а другий для Редакції „Учительського Слова“. Одним примірником не може користуватися одночасно Дирекція й Редакція, бо редакційні рукописи підпадають звичайно таким основним змінам під оглядом стилю і змісту, що Дирекція не може ними користуватися як автентичним матеріалом у своїх ділових зносинах із Окружними Відділами.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх П. Т. Членів і Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі звороту книжок, випозичених із „Центральної Педагогічної Бібліотеки“. — З перенесенням бюр Тов-а до власної кам'яниці при вул. Якуба Стшмен 11 приступає Дирекція до доповнення, перекаталогування й упорядкування „Центральної Педагогічної Бібліотеки“. В зв'язку з тим прохається всіх П. Т. Членів повернути випозичені колинебудь книжки найпізніше до 20 березня ц. р. Оскільки Дирекція примушена булаб звертатися до інтересованих членів письменно в тій справі, тоді рахунок їх членських вкладок обтяжуватиме по 35 сот. за кожний раз на зворот коштів поштової переписки.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Виділів Окружних Відділів ВПУВ. в справі використання рефератів і відчитів на районних (товариських самоосвітніх гуртках) або повіт. сходинах. — На район. (товариських самоосвітніх гуртках) або повітових сходинах слухають звичайно члени Тов-а реферати й відчити своїх товаришів (ок). Ці реферати й відчити, часто цінні багатим досвідом і знанням доповідачів, дотепер марнувалися й пропадали, замість того, щоби служити свіжим джерелом дальшої самоосвіти найширшого загалу членів організації.

Дирекція ВПУВ. прохає всіх доповідачів, щоби на будуче свої реферати й відчити на районів (товариські самоосвітні гуртки) й повіт. сходи

опрацьовували письменно та пересилали їх безпосередно або через Виділи Окружних Відділів Дирекції ВПУВ. для поміщування їх на сторінках видавництв ВПУВ. Реферати й відчити, оцінені Редакційним Комітетом або Дирекцією як виїмково видатні, будуть гоноровані як оригінальні, самостійні праці.

Обіжник Дирекції ВПУВ. до всіх Окружних Відділів ВПУВ. і їх членів у цілому краю про сплати зворотних допомог. — Дирекція ВПУВ. — 1. Взивається всіх членів ВПУВ., що отримали в минулих літах зворотні допомоги і ще їх дотепер не повернули, сплатити свої зобов'язання ратами до кінця березня 1932 р.

Всіх несовісних і впертих членів, що не послухають цього нашого останнього зазиву, передаємо нашому правному заступникові до стягнення наших претенсій на судовому шляху.

Тих членів, що отримали зворотні допомоги в біжучому році, взиваємо до сплатення рат.

2. Всі прохання членів ВПУВ., спрямовані до Дирекції, або Надвірної Ради ВПУВ. о зворотні допомоги вище 100 зол., передала Дирекція ВПУВ. „Учительській Касі“ до полагодження їх у її статутному обсягу ділання.

Б. Окружні Відділи В. П. У. В.

а) Скликають збори і сходини.

Болехів. — Загальний Збір Окружного Відділу ВПУВ в Болехові відбудеться дня 1 березня 1932 р. о 3-ій год. пополудні в домовіці „Бесіди“ з таким порядком нарад: 1. Відкриття Загального Збору. 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору 3. Звідомлення з діяльності в минулому адміністраційному році. 4. Вибір Відділу. 5. Внесення і запити. Прохається всіх Вп. членів Окружного Відділу о численну участь. Окремих повідомлень про Збори Виділ не висилає.

Зборів. — Звичайний Загальний Збір членів Окружного Відділу ВПУВ. в Зборові відбудеться в неділю 3 квітня ц. р. о 12-ій годині, в домі „Рідної Школи“ з таким порядком нарад: 1. Відкриття Збору. 2. Звідомлення з діяльності за минулий адміністраційний рік. 3. Рахунковий звіт скарбника і рішення в справі фондів Відділу. 4. Плян дальшої діяльності. 5. Вибір Відділу. 6. Провірка вкладкових вplat. 7. Внесення і біжучі справи. — На Загальний Збір повинні члени привезти і доручити Виділові з метою вислання до централі: а) виповнені декларації до фонду посмертних допомог, б) заяви приступлення в члени „Учительської Каси“ у Львові, в) гроші на виплату залеглих вкладок.

Коломия. — Звичайний Загальний Збір членів Окружного Відділу ВПУВ. в Коломиї відбудеться дня 6. березня ц. р. о 11-ій год. дни в домовіці „Народнього Доху“ при вул. Костюшка 23 по такій програмі нарад: 1. Відкриття Загального Збору, 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору, 3. Звідомлення з діяльності Відділу за минулий адміністраційний рік, 4. Звідомлення Контрольної Комісії, 5. Вибір Відділу, 6. Звідомлення делегатів з Конференції у Львові, 7. Енунціяція делегата Дирекції ВПУВ., 8. Внесення і запити.

Косів. — Загальний Збір Окружного Відділу ВПУВ. в Косові відбудеться дня 20. березня 1932 р. о год. 2-ій пополудні в салі народньої школи в Москалівці, з слідуємим порядком нарад: 1. Відкриття Збору і відчитання протоколу з останнього Загального Збору. 2. Звідомлення з конференції ВПУВ. у Львові в дні 26 грудня 1931 р. 3. Звідомлення з діяльності, касове і бібліотечне. 4. Справа повітової учительської каси. 5. Вибір Виділу. 6. Внесення і запити. — Окремих повідомлень про Загальний Збір не висилається. Проситься всіх Вп. Членів Окружного Відділу о численну участь. Проситься також пр итім всіх Вп. Членів Окружного Відділу поладнати до часу Загального Збору справу з виповненням і висилкою деклярацій на посмертний фонд і заяв приступлення до кооперативи „Учительська Каса“ у Львові.

Любачів. — Загальний Збір членів ВПУВ. відбудеться в Любачеві дня 19. березня 1932, о год. 2-ій пополудні в домівці Філії „Просвіти“. — Програма нарад: 1. Відкриття Загального Збору. 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. 3. Звідомлення з діяльності. 4. Звідомлення Контрольної Комісії. 5. Вибір Виділу Окружного Відділу. 6. Біжучі справи й внески.

Миколаїв н/Дністром. — Дня 6 березня 1932 р. о 11-ій годині передполуднем відбудуться в школі в Миколаєві сходини членів Окружного Відділу ВПУВ. в Миколаєві. Прохається всіх П. Т. Товаришів(ок) о численну участь. Програму нарад подасть Президія при відкритті наради.

Перемишль. — Загальний Збір членів Окружного Відділу Т-ва ВПУВ. на повіт Перемишль-Добромиль відбудеться дня 6 березня 1932 р. о 10-ій годині ранку в школі ім. М. Шашкевича при вул. Смольки ч. 10. Прийва всіч членів конечна. Порядок Збору: 1. Відкриття Збору. 2. Верифікація останнього протоколу Загального Збору. 3. Звідомлення Виділу з діяльності. 4. Звідомлення з нарад Голов у Львові. 5. Звідомлення Контрольної Комісії. 6. План діяльності на 1932 рік. 7. Вибір членів Виділу. 8. Внесення. — Проектується одну дуже цінуу й цікаву зразкову лекцію, тому проситься прибути точно на десяту годину. Перекуса у власному заряді.

Снятин. — Загальний Збір Окружного Відділу ВПУВ. в Снятині відбудеться 13 березня 1932, в домівці „Української Міщанської Читальні“, в Снятині, о 11 год., з таким порядком нарад: 1. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. 2. Звідомлення: секретаря, скарбника, бібліотекаря. 3. Вибір Виділу. 4. Внесення й запити.

Станиславів. — Загальний Збір Окружного Відділу ВПУВ. в Станиславові відбудеться дня 6. березня 1932 р. о год. 10-ій перед полуднем в домівці „Рідної Школи“, вул. 3 Мая ч. 18. Порядок нарад: 1. Відкриття Збору. 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. 3. Звідомлення Виділу: а) голови, б) секретаря, в) скарбника, г) бібліотекаря, ґ) Контрольної Комісії. 4. Вибір Виділу. 5. Внесення.

Тернопіль. — Ширші товариські сходини членів Окружного Відділу ВПУВ. в Тернополі відбудуться в домівці Т-ва „Бесіда“ дня 23 березня 1932, о 10-ї йгодині ранку з таким порядком нарад: 1. Відкриття сходин. 2. Звідомлення відпоручника на конференцію у Львові 26 грудня 1931 р. 3. Реферат. 4. Акція в справі поширення діяльності Окружного Відділу на основі реферату освітнього провідника. 5. Зібрання деклярацій до „Посмертного Фонду“

і заяв приступлення до „Учительської Каси“ від тих товаришів(ок), що досі їх не зложили. 6. Вирівнання залеглих членських вкладок від 1924 р. на основі обіжника Дирекції ВПУВ. 7. Евентуальне доповнення порядку нарад. 8. Внесення і запити.

б) Відбули збори і сходи.

Снятин. — Сходи заболотівського вчителства відбулися 1 лютого 1932 в приватності 10 учителів. Про „Станову організацію“ реферував тов. С. Фодчук. У своїм докладі з'ясував про ціль та надбання нашої станової організації. Підніс захоплення учительства в початках оснування Округного Відділу ВПУВ., та незрозуміле теперішнє бокування від своєї професійної організації заболотівського кутка. Над рефератом вивязалася довга річеза дискусія, в якій забирали голос всі привні. Висказано побажання, щоби сходи улаштувати частіше в Заболотіві, бо географічне положення Снятина є недогідне для Заболотівщини. Ухвалено заложити філію-бібліотеку для Заболотова, яка в найближчому часі буде введена в життя. Вислухано реферату тов. І. Федорака „Про пошанування своєї гідности“. Задля спізненої пори відпав реферат тов. В. Косташука „Учительська Каса“.

Книжки для Учительських Бібліотек

поручає „Учительська Краєва Спілка“ зі свого складу
в Коломиї (вулиця Костюшка, 23 — „Народний Дім“).

Ціна:

Я. Мацюк: Природні зацікавлення і метода Декролі	1.50 зол.
Ст. Сірополько: Дальтон-Плян	1.— „
Т. Андрухович: Ручна праця в вихованню	0.80 „
І. Левицький: Основи теорії музики	1.00 „
С. Ф. Русова: Трудова школа	1.— „
П. Лисецький: Школа волі й труду	0.50 „
Ф. Колесса: Співаймо	1.00 „
М. Натоп: Культура особистости	0.50 „
* * * Національне виховання	0.80 „
І. Четига: Самовиховання вчителя	0.60 „
С. Ф. Русова: Нова школа соціального виховання	1.— „
М. Матвійчук: Методичн. підручник до Першої Книжечки	2.30 „

Книжечки висилає за після платою або за попереднім наді-
сланням готівки.

Управа складниці У. К. С.
в Коломиї, вул. Костюшка, 23 („Народний Дім“).

Видає Товариство „Взаїмна Поміч Українського Вчителства“.

Редагує Іван Ющишин.

За Редакцію відповідає Андрій Зелений.

Друковано в друкарні Вид. С-ки „Діло“, Львів, Ринок 10. — Тел. 29-26.

4(17) 3 1932 873